

STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 25 · 4. desember
Sesjonen 2018–2019

Møte tirsdag den 4. desember 2018 kl. 10

President: Tone Wilhelmsen Trøen

Dagsorden (nr. 25):

1. Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse av Barne-, ungdoms- og familieetatens bistandsplikt ved akutt-plasseringer i barnevernet (Innst. 60 S (2018–2019), jf. Dokument 3:8 (2017–2018))
2. Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens oppfølging av forvaltningsrevisjoner som er behandlet av Stortinget (Innst. 63 S (2018–2019), jf. Dokument 3:1 (2018–2019))
3. Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Endringer i utlendingsloven (tilbakeholdelse og innbringelse m.m.) (Innst. 72 L (2018–2019), jf. Prop. 117 L (2017–2018))
4. Innstilling fra justiskomiteen om Tilbaketrekking av Prop. 108 S (2017–2018) Endringer i statsbudsjettet 2018 under Justis- og beredskapsdepartementet (slokking av skogbranner mv.) (Innst. 56 S (2018–2019), jf. Prop. 2 S (2018–2019))
5. Innstilling fra justiskomiteen om Årsmelding for 2017 fra Norges nasjonale institusjon for menneskerettigheter (Innst. 78 S (2018–2019), jf. Dokument 6 (2017–2018))
6. Innstilling fra justiskomiteen om Endringer i sjøloven mv. (fjerning av vrak) og samtykke til tiltredelse til Den internasjonale Nairobi-konvensjonen om fjerning av vrak, 2007 (Innst. 76 S (2018–2019), jf. Prop. 105 LS (2017–2018))
7. Innstilling fra justiskomiteen om Endringer i sjøloven mv. (fjerning av vrak) og samtykke til tiltredelse til Den internasjonale Nairobi-konvensjonen om fjerning av vrak, 2007 (Innst. 75 L (2018–2019), jf. Prop. 105 LS (2017–2018))
8. Innstilling fra justiskomiteen om Endringer i personopplysningsloven (bekjempelse av arbeidslivskriminalitet) (Innst. 80 L (2018–2019), jf. Prop. 115 L (2017–2018))
9. Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Olaug V. Bollestad og Geir Jørgen Bekkevold om gjennomgang av offentlige oppreisnings- og erstatningsordninger (Innst. 79 S (2018–2019), jf. Dokument 8:165 S (2017–2018))
10. Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Lene Vågslid, Maria Aasen-Svensrud og Jan Bøhler om å styrke folks rettssikkerhet slik at de som har rett, også kan få rett (Innst. 71 S (2018–2019), jf. Dokument 8:152 S (2017–2018))
11. Interpellasjon fra representanten Petter Eide til justis-, beredskaps- og innvandringsministeren: «Kriminalitetsbildet i Norge er i endring. Kriminalitet knyttet til vinning, narkotika og vold i det offentlige rom reduseres i alle grupper. Men det er en stor økning i antall anmeldelser av familievold og seksualovergrep mot barn. På tross av at Riksadvokaten har pålagt politiet å gi slike saker forrang, rapporterer politiet en gjennomsnittlig oppklaring av familievoldssaker på kun 33 pst. for første tertial 2018. Dette kan tyde på at politiet ikke prioriterer slike saker like høyt som Riksadvokaten ber om, og heller ikke evner å gi tilstrekkelig beskyttelse mot vold som skjer i hjemmet. På hvilken måte vil statsråden sikre et taktskifte i politiets etterforskningsarbeid med familievold og voldtekt, og vil han etablere styringsverktøy – slik som måltall – for å sikre politiets prioriteringer på området?»
12. Interpellasjon fra representanten Jan Bøhler til justis-, beredskaps- og innvandringsministeren: «I 2008 la daværende politidirektør Ingelin Killengreen fram rapporten Politiet mot 2020. Her ble det foreslått å øke politidekningen fra 1,8 til 2,0 politiførere pr. tusen innbyggere, og dette fikk bred politisk tilslutning. I de ti årene som er gått, har det skjedd en stor vekst i de oppgavene samfunnet og Stortinget forventer at politiet skal løse, f.eks. når det gjelder nettkriminalitet, overgrep mot barn, kriminelle gjenger, arbeidslivskriminalitet, sosial kontroll og æresvold osv. Utfordringene må møtes med prioriteringer og effektivisering, men det handler også om hvorvidt den grunnleggende kapasiteten til norsk politi er stor nok til å løse de økende oppgavene. Likevel har regjeringen redusert opptaket til Politihøgskolen med 170 studieplasser fra høsten 2018. Er statsråden enig i at vi trenger en ny bred analyse av politiets framtidige oppgaver og kapasitetsbehov, og at måltallet om to årverk pr. tusen innbyggere ikke bør være det endelige?»
13. Interpellasjon fra representanten Himanshu Gulati til justis-, beredskaps- og innvandringsministeren: «Økningen i ungdomskriminalitet i Oslo sør og øst de siste to årene, samt utviklingen av enkelte gjengmiljøer, har preget oss alle og bidratt til usikkerhet

blant innbyggerne. Jeg er glad for at justisminneren i september lanserte følgende fire tiltak i tillegg til en rekke andre justis- og integreringsrelaterte tiltak fra regjeringen den siste tiden:

Vurdere forbud mot medlemskap i gjenger og rekruttering til dem.

Gjøre det lettere å ta fra gjengmedlemmer pengene. Se om det stilles for mange krav til samtykke for å ilegge ungdomsstraff.

Finne en ny type straff for kriminelle ungdommer som er strengere enn ungdomsstraff, uten å måtte sette ungdommene i fengsel.

Hva mer vil statsråden gjøre for å bekjempe og forhindre ungdoms- og gjengkriminaliteten vi har sett utvikle seg i Oslo den siste tiden?»

14. Referat

Minnetale over stortingsrepresentant Ivar Odnes

Presidenten: Ærede medrepresentanter!

Fredag 5. oktober mottok vi budskapet om at vår kollega stortingsrepresentant Ivar Odnes hadde gått bort etter kort tids sykeleie.

Ivar Odnes ble 55 år og satt på Opplands-benken for Senterpartiet helt fram til sin død.

Ivar Odnes vokste opp i Vågå i Gudbrandsdalen og var byggmester før han etter hvert gikk inn i politikken – først lokalt i hjemkommunen, deretter som fylkestingsrepresentant i Oppland, inntil han i 2011 ble fylkesvaraordfører i samme fylke. På Stortinget var han først inne som vararepresentant før han i 2017 ble valgt inn som fast representant. Her satt han som medlem i transport- og kommunikasjonskomiteen.

Ivar Odnes hadde mye ugjort i sitt arbeid som stortingspolitiker, og han hadde mye vilje til å få ting gjort. Han hadde stor kunnskap på tvers av ulike fagfelt og skulle denne høsten gå løs på arbeidet med å utvikle nye forslag i samferdselspolitikken.

Ivar Odnes hadde en sterk stilling i Senterpartiets stortingsgruppe og trivdes godt i komitéarbeidet sammen med representanter fra alle partier.

Når Ivar gjorde noe, gjorde han det skikkelig. Grunnmuren skulle være ordentlig, enten han bygde hus eller lagde politiske løsninger. Han hadde tanker som inspirerte, og kunnskap som var til stor nytte både i og utenfor partiet.

Han var ikke den politikeren som strødde om seg med store ord. Men han var en som lyttet, og en som ble lyttet til – en lagspiller som skapte resultater gjennom å sette fellesskapet først.

Ivar Odnes var en kar alle likte, og som aldri glemte hvor han kom fra. Det var ingen tvil om at han var fra

Vågå, selv om han de siste årene bodde på Østre Toten og delvis i Oslo.

Både som privatperson og politiker hadde han blikket rettet framover, men perspektivene var godt forankret i vår felles kulturarv. Spesielt var folkemusikken viktig for ham – og fela var aldri langt unna. Sammen med gruppa Nye Ringnesin vant han Spellemannprisen i sjangeren folkemusikk, og gjennom mange år var han også i styret i Norsk Kulturarv. For sin innsats for vår felles kulturarv har Ivar Odnes blitt tildelt Stiftelsen Norsk Kulturarvs gullnål post mortem.

Det er et tungt savn at Ivar Odnes er borte, også for alle oss her på Stortinget.

Vi lyser fred over Ivar Odnes' minne.

Representantene påhørte stående presidentens minnetale.

Presidenten: Det foreligger en rekke permisjonsøknader:

- fra Senterpartiets stortingsgruppe om velferdspermisjon for representanten Geir *Pollestad* fra og med 4. desember og inntil videre
- fra Arbeiderpartiets stortingsgruppe om velferdspermisjon for representanten Trond *Giske* i tiden fra og med 4. desember til og med 6. desember
- fra Arbeiderpartiets stortingsgruppe om permisjon for representanten Kari *Henriksen* i tiden fra og med 5. desember til og med 7. desember for å delta i møter i Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europas parlamentariske forsamling i Milano
- fra Fremskrittspartiets stortingsgruppe om permisjon for representanten Himanshu *Gulati* i dagene 5. og 6. desember for å delta i Parliamentary Intelligence Security Forum i Washington
- fra Senterpartiets stortingsgruppe om permisjon for representanten Liv Signe *Navarsete* i tiden fra og med 5. desember til og med 12. desember for å delta i Parliamentary Intelligence Security Forum samt møter i NATOs parlamentariske forsamling i Washington

Disse søknader foreslås behandlet straks og innvilget. – Det anses vedtatt.

Første vararepresentant for Rogaland fylke, Hanne Marte *Vatnaland*, er for tiden i foreldrepermisjon og er av den grunn forhindret fra å møte i Stortinget under representanten Geir Pollestads permisjon.

Følgende vararepresentanter foreslås innkalt for å møte i permisjonstiden slik:

For Vest-Agder fylke: Odd *Omland* 5.–6. desember

For Akershus fylke: Liv *Gustavsen* 5.–6. desember

For Rogaland fylke: Arne *Bergsvåg* 4. desember og inntil videre

For Sogn og Fjordane fylke: Steinar *Ness* 5.–12. desember

For Sør-Trøndelag: Kristian Torve 4.–6. desember
– Det anses vedtatt.

Arne Bergsvåg og Kristian Torve er til stede og vil ta sete.

Før sakene på dagens kart tas opp til behandling, vil presidenten opplyse om at Stortingets møte i dag fortsetter utover kl. 16 til dagens kart er ferdigbehandlet.

Sak nr. 1 [10:06:20]

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse av Barne-, ungdoms- og familieetatens bistandsplikt ved akutt plasseringer i barnevernet (Innst. 60 S (2018–2019), jf. Dokument 3:8 (2017–2018))

Presidenten: Etter ønske fra kontroll- og konstitusjonskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til replikkordskifte på inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Svein Harberg (H) [10:07:03] (ordfører for saken): Rapporten fra Riksrevisjonen om akutt plasseringer i barnevernet er svært viktig. For dem det gjelder, er det helt avgjørende at vi som samfunn stiller opp, at vi har gode rutiner, og at det er trygghet for god oppfølging i en akutt situasjon.

Jeg vil takke komiteen for godt samarbeid og dialog i arbeidet med saken. Vi fikk arrangert en informativ høring, som for komiteens medlemmer ble en god oppdatering og oppfølging av rapporten. Jeg vil også understreke stor enighet i komiteen, selv om det særlig på ett punkt åpenbares politiske skillelinjer. Det skal jeg komme tilbake til, men først av alt har jeg behov for å berømme alle de gode medarbeidere som hver eneste dag utfører krevende oppgaver og gir av seg selv for at barn og unge som trenger det, skal få hjelp til en god oppvekst. Jeg har alltid sagt at de ansatte som imponerte meg mest i min tid som ordfører, var de ansatte i barnevernet. Akutt plasseringene har i tillegg til sitt komplekse utgangspunkt et usedvanlig krevende press om hurtige avgjørelser. Takk til alle som bidrar i dette arbeidet.

Riksrevisjonen finner i sine undersøkelser punkter som kan forbedres. Det må vi ta på alvor. Det er for store forskjeller mellom regionene. Det skal ikke være slik at hvor du bor, skal avgjøre hvilken hjelp du får når det oppstår et akutt behov for hjelp. Dette ser ut til å henge sammen med to andre funn. Det første er at det ifølge

rapporten ikke alltid er den kommunale barnevernstjenesten som får det avgjørende ordet i valg av tiltak til barn som skal akutt plasseres, og for det andre: Bufetat kan ikke tilby alle barn et tilpasset akutt tilbud.

Både rapporten og høringen har understreket at det gjentatte ganger viser seg ikke å være nok kapasitet og nok variasjon i tilbudet til denne gruppen. Da blir det vanskelig å gi et tilpasset tilbud, og det oppstår noen urimelige vurderinger som må balansere mellom muligheten for å finne et godt tilbud og avstanden til dette. Avstand kan i mange tilfeller forverre situasjonen for barnet, og for kommunen i oppfølgingsfasen, og avstand er derfor et vesentlig moment. I denne vurderingen av tilbudet kommer en tilbake til funnet om at kommunene føler seg overkjørt og ikke får det avgjørende ordet i valg av tilbud. Ikke bare er det naturlig å legge til grunn at det er barnets hjemkommune som best kan vurdere hva som er barnets beste i den vanskelige situasjonen, men det er også det barnevernsloven slår fast: Kommunen skal ha det avgjørende ordet.

Mye tyder på at å få på plass et større volum og et større mangfold i dette tilbudet vil eliminere mange av de konfliktene som oppstår mellom det kommunale barnevernet og Bufetat. Det er derfor godt å registrere at regjeringen har satt i gang en målrettet offensiv for å rekruttere flere tilbud. Jeg håper de lykkes.

Det alvorligste funnet i Riksrevisjonens rapport er imidlertid at det så tydelig slås fast at det er ulik tolkning av regelverket som omhandler bistandsplikten Bufetat har overfor kommunene til å bistå når barn skal plasseres utenfor hjemmet. Også her har statsråden prisverdig tatt initiativ til oppklaring. Tilbakemeldingen i høringen er imidlertid at det fortsatt er ulik tolkning av bistandsplikten, og at det blir viktig at statsråden fortsetter oppfølgingen. Arbeidet Bufetat og barnevernstjenesten utfører i disse sakene, dreier seg om å gi et godt tilbud til barn i en utsatt situasjon, og vi må være trygge på at uenighet ikke står i veien for raskt å få på plass et tilbud til beste for barnet som er avhengig av at vi stiller opp. Mye er gjort, men statsråden må ikke gi seg før enighet kan kvitteres ut fra begge parter.

Så til den politiske skillelinjen: Riksrevisjonen har en konklusjon om at private tilbydere ikke bør være en del av beredskapstilbudet, og at det er det statlige tilbudet som må utvides – dette på grunn av utfordringer med å kvalitetssikre de private. Venstresiden i politikken har stilt seg bak dette, mens vi i Høyre ikke på noen måte kan se at dette er en naturlig konklusjon. Samtlige kommunale tjenester til stede i høringen slo også fast at det var helt likegyldig hvem som eier og driver tilbudet. Det finnes både ideelle og andre private tilbud som kan avhjelpe mangelen på både volum og variasjon, og jeg kan ikke skjønne at vi skal se på at barn ikke får det rik-

tige tilbudet der det finnes alternativer tilgjengelig. Streng kontroll av kvaliteten i tilbudet kan gjøres både i forkant og i evaluering og oppfølging, og det bør derfor være naturlig å se på hvordan en kan bruke alle gode ressurser for å få på plass et tilbud som gjør at alle barn i alle deler av landet kan få et best mulig tilbud når den vanskelige situasjonen oppstår.

Takk til statsråden, som så tydelig har signalisert oppfølging av Riksrevisjonens funn. Disse barna fortjener vår oppmerksomhet.

Magne Rommetveit (A) [10:12:18]: Fyrst takk til saksordføreren for godt arbeid med saka.

Velferdssamfunnet vårt vert verkeleg sett på prøve når dei svakaste blant oss vert utsette for omsorgssvikt. Me må erkjenne at ein trygg heim ikkje er kvardagen for alle, og at det vert ekstra alvorleg når det er barn som vert ramma. Riksrevisjonen har med andre ord gjort eit svært viktig arbeid når dei i si undersøking har gått gjennom Barne-, ungdoms- og familieetatens bistandsplikt ved akutt plasseringar.

Å ta eit barn ut frå familien er eit dramatisk inngrep frå samfunnet si side. Det er ein svært belastande situasjon for det enkelte barnet og for dei som står barnet nær. Nettopp difor er det også så grunnleggjande viktig at dette vert handtert av kloke og kompetente vaksne.

Hovudfunna me har til stortingsbehandling, dreier seg om ulik tolking av regelverk, brot på krava i lova til kven som har det avgjerande ordet i val av tiltak til barn som vert akutt plasserte, mangel på tilpassa akuttilbod og geografiske variasjonar.

Saman med Riksrevisjonens rapport har også komitéhøyringa bidrege til å få fram eit viktig grunnlag og nyttig kunnskap. Me veit no at over halvparten av dei kommunale barnevernsleiarane oppgjev at dei har godkjent akuttilbod som dei i framkant av plasseringa ikkje var fagleg nøgde med. Me veit at ledige og adekvate tiltak manglar. Og me veit at 75 pst. av dei kommunale barnevernsleiarane meiner at Bufetat og den kommunale barnevernstesta ikkje har ei felles forståing av om bistandsplikta er overhalden.

Riksrevisjonen vurderer at det er uheldig at det er mindre sannsynleg at ungdom i enkelte regionar får plass i ein beredskapsheim enn ungdom i andre regionar. Alle barn og unge som treng det, fortener å få ein beredskapsheim. Og då vert det mest nærliggjande spørsmålet: Korleis skaffa nok beredskapsheimar, og kva krev det?

Fleirtalet i komiteen meiner at regjeringa sjølv må ta ansvar for manglande kapasitet i det offentlege barnevernstilbodet og viser til at regjeringa i budsjettet for 2018 kutta i løyvingane til det statlege barnevernet med 640 mill. kr, samstundes som dei auka løyvingane til

kjøp av private barnevernstenester med 500 mill. kr. Dette syner at departementet bevisst har valt å stimulera til auka privatisering framfor det offentlege barnevernet.

Ein samla komité har kome til at:

«Komiteen er overrasket over og bekymret for at den manglende felles forståelsen har fått råde over så lang tid.»

Vidare understrekar komiteen:

«Det er spesielt urovekkende at det ikke er enighet om når bistandsplikten er oppfylt.»

Og endeleg:

«Komiteen vil påpeke departementets ansvar for å følge opp de lover og forskrifter som gjelder, og gripe fatt i mangler og utfordringer» – osv.

Summert opp er dette uholdbare forhold som har gått føre seg over lang tid, og der departementet sitt ansvar er openbert.

Komiteen står i hovudsak samla i merknadene sine og sluttar seg til Riksrevisjonens tilrådingar, men fleirtalet, som også Arbeidarpartiet er ein del av, påpeikar at det offentlege barnevernet bør rustast opp når det gjeld kapasitet, slik at alle akuttilbod kan vera i offentleg regi, for å kunna gje barna eit tryggast mogleg tilbod i ein sårbar situasjon, og at bruk av private tilbydarar berre skal vera eit supplement og brukast i prekære situasjonar. Eg viser her også til Landsforeningen for barnevernsbarn, som under høyringa gav klart uttrykk for at tilbod måtte vera i offentleg regi.

Kvaliteten i barnevernet kan verta betre ved at pengane som vert brukte over statsbudsjettet, faktisk vert brukte i barnevernet. Stadige oppslag om at private kommersielle konsern gjer seg rike på fellesskapet sine løyvingar til barnevern, må ta slutt. Det same gjeld overdrive anbodsbyråkrati. Kwart barn og kvar familie er unik. Barnevernet er difor ikkje eigna til stykkpris og det å skulla ha forteneeste som motiv.

Ideelle organisasjonar utan forteneeste som formål har lang tradisjon for å samarbeida med det offentlege om viktige og kvalitetsmessig gode velferdstenester. Gjennom anbodssystemet er desse komne under eit stadig sterkare press. Framtidas barnevern må byggjast opp rundt utvikling og styrking av dette samarbeidet – til beste for barna og foreldra deira.

Nils T. Bjørke (Sp) [10:17:35]: Det er alvorleg når partane som tek hand om dei mest sårbare av oss, ikkje er samde om korleis dei skal tolka regelverket seg imellom. I ytste konsekvens kan dette få dramatiske følgjer. Regeltolkinga skal ikkje leggja ytterlegare byrder på dei unge, som ved ei akutt plassering allereie har det vondt og vanskeleg.

Eg vil takka Riksrevisjonen for den jobben dei har gjort. Eg trur det er heilt avgjerande at ein får slike ting fram på bordet, slik at ein får ein grundig debatt om det.

Eg trur at alle skulle ynskja at barnevernet kunne ha fokusert meir på det førebyggjande arbeidet. Men heller ikkje innanfor førebyggjande barnevern er det like klart kva som er meininga, og korleis ein skal arbeida på området. Førebygging kan vera så mangt.

Dei siste åra har det vore ein ganske stor auke i talet på barnevernssaker her til lands. I Senterpartiet er me glade for at mykje godt endringsarbeid har skjedd innan barnevernet dei siste åra, men me er ikkje i mål. Når me no ser mange ressurskrevjande saker, er det viktig å følgja opp overfor dei mest sårbare barna.

Eg finn det merkeleg, til liks med andre i komiteen, at ikkje kommunane sin interesseorganisasjon, KS, har sett dette høgare på dagsordenen. Når den kommunale barnevernstenesta ikkje alltid får det avgjerande ordet i val av tiltak for barna som skal akutt plasserast, er dette brot på lova. Det er den kommunale tenesta som veit mest om ungene, og såleis skal ha det avgjerande ordet. Når ungar vert utsette for noko så dramatisk som ei akutt plassering, skal det sjølv sagt ikkje vera usemje i byråkratiet som kan forlengja uroa som ungene må gjennom.

Eg er glad for at fleirtalet i komiteen har slutta seg til ein merknad om at det er alvorleg at Barne- og likestillingsdepartementet ikkje har sørgt for at det gjeldande regelverket vert tolka likt, og at Bufetat i nokre tilfelle har tilbode tiltak som ikkje er tilpassa ungene sitt behov. Det er nesten så eg finn det merkeleg at dei andre medlemene i komiteen ikkje deler synet på kva Riksrevisjonen har kome fram til.

Det same gjeld synet på dei offentlege og dei kommersielle aktørane. Til liks med Landsforeningen for barnevern barn meiner Senterpartiet at det er det offentlege som skal ha ansvaret for barnevernet, og at det berre er i særskilte tilfelle der det offentlege på ein eller annan måte ikkje klarer å gje tilbod, at ein bør venda seg til andre aktørar.

Rundt omkring i heile landet vert det gjort eit godt arbeid i barnevernstenesta. Ungar som treng hjelp og bistand, er like ulike som andre ungar. Difor er det ikkje nokon mal for kva som er godt arbeid eller ikkje.

Me fekk i høyringa som komiteen hadde i samband med denne saka, innspel frå ulike stader om korleis dei løyste oppgåvene sine. Kongsberg hadde sin modell, med familieråd som fungerte godt der. Det er flott at ein prøver å ta tak i sakene tidleg. Samtidig er det viktig at kommunane lagar ordningar som er tilpassa kvardagen i kvar enkelt kommune, og eg er glad for det arbeidet som vert lagt ned for å prøva å finna ut: Kva er det som fungerer best for vår kommune?

Barnevernet er ei sak som opptek mange, og me har òg sett at Kommunal Rapport har barnevernet som eit av dei områda som ein ser på når ein set saman det såkalla Kommunebarometeret årleg.

Eg finn det vanskeleg å sjå at barnevernstenesta, og særleg i dei tilfella me her snakkar om, akutt plasseringa, lét seg plassera inn i ei ramme der ein kan setja kommunar opp mot kvarandre. Men samstundes meiner eg at kommunane har mykje lærdom å henta frå kvarandre i måten dei løyser oppgåvene på. Det gjer det òg naudsynt at Bufetat er ein god lyttar og har ein god dialog med alle. Likevel, ein skal vera forsiktig med å døma barnevernet ut frå innrapporterte tal til Statistisk sentralbyrå.

Det viktigaste me kan gjera, er å ha ei barnevernsteneste som fokuserer fullt ut på det viktigaste: barna. Difor har komiteen slutta seg til den tilrådinga som Riksrevisjonen har kome med, at det skal leggjast til rette for at alle barn som vert akutt plasserte, får eit tilbod av Bufetat som er i samsvar med lova sitt overordna prinsipp om at det er ungenes beste som skal leggjast til grunn.

Carl I. Hagen (FrP) [10:22:19]: Jeg er veldig godt fornøyd med særlig én enstemmig merknad fra komiteen der vi understreker «betydningen av å vurdere muligheter i barnets slekt og nettverk der det er til barnets beste». Når jeg er fornøyd, er det fordi det i tidligere tider var enkelte innen barnevernet som hevdet at man skulle unngå å ha noe særlig kontakt med og plassere barn i akuttsituasjoner hos slektninger. At dette nå slås fast, er veldig fint, og jeg håper departementet følger det opp i instruksystemet for barnevernet.

Det er uttrykt bekymring over den manglende felles forståelsen av bistandsplikten. Komiteen har merket seg at departementet har tatt et initiativ for å få en felles forståelse, men at det fremdeles kanskje må følges opp i tiden fremover. Jeg tar det som en selvfølge at departementet vil være seg bevisst det ansvaret det har for å følge opp at det blir en felles rolleforståelse for bistandsplikten til det kommunale barnevernet fra det sentrale.

Så er det, som tidligere påpekt, den vanlige forskjellen mellom opposisjonen og regjeringsfraksjonen når det gjelder bruk av private driftere. Jeg kan ikke se at det ikke er i offentlig regi selv om det er private tilbydere som utfører en tjeneste. Selv om man kjøper plasser i ideelle eller kommersielle barnevernforeninger eller -bedrifter, vil det jo være barnevernet som har det overordnede ansvaret, og det vil være i offentlig regi selv om det er private som driver.

Fordelen med private er fleksibiliteten for de kommunale brukerne av tjenestene. Det er vel også slik at erfaringene på mange områder viser at når arbeidet utføres av en kommunal etat eller en offentlig virksomhet, er

det ikke per definisjon et bedre kvalitetsarbeid. Det florerer jo stadig vekk rapporter om at offentlig virksomhet bryter lover og regler – arbeidsmiljøloven og andre lover – og vi har hatt NRKs serie om psykisk helsevern, som er en stor kritikk av det offentlige.

Fordelen med private er at hvis de ikke gjør en god nok jobb, så sier man opp avtalen og slutter å bruke dem. Hvis det er en offentlig virksomhet, skjer det vel nesten aldri at ledere eller andre mister jobben. De fortsetter å gjøre en dårlig jobb, og det får ingen reaksjoner. Derfor er det etter mitt syn en prinsipielt stor fordel å ha fleksibiliteten i å bruke private. De som da ikke holder mål, slutter man å bruke, og så stimulerer man de som er gode.

Så er det også veldig nyttig at komiteen har gått litt utenom Riksrevisjonens rapport ved at man har bemerket:

«(...) bruken av familieråd og tidlig dialog med familier i utfordrende situasjoner er forsterket som arbeidsmetoder i barnevernet. Dette synes å kunne redusere antallet akuttplasseringer, og komiteen vil gi sin tilslutning til at dette i mange tilfeller vil kunne være et langt bedre alternativ.»

Jeg håper statsråden har merket seg dette og kanskje kan få spredd denne virkemiddelbruken og denne metoden til mange andre.

Særlig vil jeg nevne at det er av stor betydning at barnevernet i de deler av landet hvor vi har en stor innvandrerbefolkning, er så oppmerksomme på de ekstra problemene og utfordringene som barn av innvandrerforeldre kan ha når det gjelder oppvekst med forskjellige kulturforståelser, forskjellige kulturer og forskjellige regler for skikk og bruk. Der er det nok av eksempler. Da er det, som komiteen sier, barnets beste som skal komme i høysetet. Det er ikke foreldrenes ønske om at barna skal oppdras i den kultur og den skikk og bruk som de hadde i det landet de har reist fra. Barnets beste går foran foreldrenes interesse i så måte, og jeg håper det blir innskjerpet overfor dem som arbeider i barnevernet, at det skal være det som er gjeldende i vårt land. Det er barnets beste som gjelder, ikke foreldrenes ønske om å oppdra barna slik de ville ha gjort hvis de var i opprinnelseslandet.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [10:27:20]: Det er når barnevernet verkeleg blir sett på prøve, når det er snakk om akuttilbod, som er det absolutt siste tiltaket ein skal gjere, ein veit at mykje galt har skjedd i forkant. Eg vil takke Riksrevisjonen for ein god og grundig rapport, som gir oss eit veldig godt høve til å sjå på barnevernstenestene generelt gjennom den mest kritiske augeblikken. Eg vil òg takke saksordføraren for ei grundig

leiing av prosessen, og ikkje minst for å følgje opp det som Riksrevisjonen har vore bekymra for.

Funna er mørke, kan vi seie. Det at det er veldig ulike tolkingar av regelverket, er eit problem i seg sjølv, også internt i Bufetats eigne regionar, mellom kommunal barnevernsteneste og Bufetat – altså i dei fleste himmeltreningar. 36 pst. av barnevernsleiarane svarar «veit ikkje», og 37 pst. svarar «nei» på spørsmålet om dei har ei felles forståing med Bufetat av når bistandsplikta er overhalden. Kva består desse forskjellane i? Er det sånn at Bufetat stiller krav til at ein akuttsituasjon ligg føre, eller er det sånn at når ei sak er meld til politiet, kan Bufetats bistandsplikt inntreffe? Det er jo ein stor forskjell, for viss ein startar så tidleg som mogleg, har ein tid til å planleggje tiltak. Men viss ein først skal stille med akuttilbod når ein akuttsituasjon ligg føre, har ein ekstremt dårleg tid. Da inntreffer det som Riksrevisjonen påpeiker at er eit stort problem – at ein får to timar på å finne eit fagleg forsvarleg tilbod, og da seier det seg sjølv at det er veldig vanskeleg.

Det er også stadfesta av Riksrevisjonen at den kommunale barnevernstenesta ikkje får siste ord i valet av tiltak ved akuttplassering, som loven føreset. Mangel på ledige tiltak hos Bufetat gjer at den kommunale barnevernstenesta ikkje alltid får avgjere kva for akuttiltak som skal bli valde, og konsekvensen er at det kommunale barnevernet godkjenner tiltak dei ikkje meiner er i samsvar med behovet til barnet. Det er veldig alvorleg.

Kven kan dette spesielt gå ut over? Det er klart at å tilby eit barn ei akuttplassering som ikkje stemmer med behovet til barnet, er alvorleg i seg sjølv, men det er spesielt nokre grupper dette slår veldig negativt ut for:

- spedbarn og småbarn – behovet for kontinuitet og føreseielegheit i samvær med foreldre er særleg stort i desse tilfella, særleg viss dei må flytte langt og får eit dårleg tilbod
- barn med minoritetsbakgrunn, der både barnevernskonvensjonen og barnevernsloven stiller krav til at det skal bli tatt omsyn til den språklege og kulturelle kontinuiteten til barnet
- barn og unge med psykiske lidningar, med stort behov for skjerming og individuelt tilpassa tiltak, som blir plasserte på barnevernsinstitusjonar, og så vidare – kanskje dei mest sårbare iblant oss

Eg vil spesielt peike på det som står på side sju i innstillinga, der fleirtalet påpeiker det Bufdir òg seier i disponeringsbrevet for 2017. Der skriv dei at «enkeltkjøp av private fosterhjem innebærer en høy risiko med hensyn til forsvarlighet». Det er her kjernen i problemstillinga ligg. Det store bakteppet for at denne saka har blitt så alvorleg, er at barnevernsløftet stoppa opp frå budsjettåret 2014. Det var det siste budsjettet der dei raud-grøne hadde tydelege avtrykk. Da stoppa det opp. Det har

knappt vore nokon auke i talet på tilsette i barnevernste-nesta etter budsjettåret 2014. I 2018 kutta ein attpåtil 600 mill. kr i det statlege barnevernet, og så gav ein 500 mill. kr til kjøp av private tenester.

Det er akkurat det Riksrevisjonen påpeiker at er pro-blem. Det er kjøp av private tenester, altså enkeltkjøp i akuttsituasjonar, der ein går ut på den opne markna-den og har to timar til å finne eit fagleg forsvarleg tilbod. Da har ein rett og slett skapt seg eit problem, og det er openbert at det bør vere ein offentleg buffer her, der ein kan planleggje, og der ein har ekstra kapasitet til å ta hand om desse situasjonane. Viss ikkje hamnar vi i nøy-aktig sånne situasjonar som vi hamnar i her – at vi tilbyr dei mest sårbare iblant oss eit dårleg fagleg forsvarleg til-bod.

Hans Fredrik Grøvan (KrF) [10:32:43]: Det er virke-lig de mest sårbare barnas situasjon vi i dag drøfter. Barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, skal få nødvendig hjelp og om-sorg til rett tid.

Funnene fra Riksrevisjonen er alvorlige fordi det handler om svært sårbare barn som ikke får den hjelpen de trenger, på det tidspunktet de trenger det mest. Dette handler om tusenvis av barn som blir tvangsflyttet ut av hjemmene sine, men som ikke nødvendigvis får det bed-re etterpå, og som kanskje ikke får den hjelpen som fak-tisk kunne gitt dem et annerledes liv. Vi ser også at det er regionale variasjoner i akutttilbudene, og at akutttil-budene ikke alltid er tilpasset barnets behov.

Det er den kommunale barnevernstjenesten som avgjør om et barn skal akutt plasseres, og så er det Bu-fetats oppgave å bistå den kommunale barnevernstje-nesten ved plassering av barn utenfor hjemmet. I en slik sårbar situasjon er det særdeles viktig å lete etter de til-takene som er til barnets beste. Det er liten tvil om at barnevernstjenesten i sin alminnelighet, og arbeidet med akutt plassering spesielt, er krevende med tanke på å fatte gode vedtak og finne de beste løsningene for de barna det gjelder. Det kreves god samordning, gode vur-deringer og ikke minst tydelige og avklarte rutiner og roller for å kunne oppfylle barnets behov.

Jeg viser til saksordførerens gode gjennomgang, og vil bare peke på et par forhold. Utfordringene rundt for-ståelsen og oppfølgingen av bistandsplikten bidrar til mange unødvendige diskusjoner om det enkelte barns tilbud. Det er derfor grunn til å merke seg Riksrevisjo-nens understrekning av de store forskjellene i både for-ståelsen av og håndteringen av bistandsplikten som Bu-fetat har overfor kommunenes barnevernstjeneste i akutt plasseringen. En ulik forståelse synes å bidra til at for mange barn ikke får det tilbudet de burde fått, når en legger barnets beste til grunn. Det bør derfor være en

sentral oppgave for departementet å bidra til å skape en felles forståelse av en så sentral bestemmelse i regelver-ket for akutt plasseringer. Vi forventer at det blir tatt ini-tiativ både fra departementet og fra KS for å arbeide fram en slik felles forståelse.

Kristelig Folkeparti vil ellers henlede oppmerksom-heten på Stortingets vedtak 762 av 28. mai 2018, der det står:

«Stortinget ber regjeringen sikre langsiktige og løpende avtaler med ideelle tilbydere av institu-sjonsplasser som fører til at andelen ideelle øker til om lag 40 pst. innen 2025, samtidig som den offent-lige andelen institusjonsplasser ikke reduseres.»

Dette er et vedtak som klart peker i retning av en gradvis økning av ideelle aktører, uten at den offentlige andelen reduseres. Kristelig Folkeparti forventer at det her legges opp til en praksis med hensyn til kjøp av plas-ser i barnevernet der en 40 pst. andel ideelle kan nås innen 2025, slik Stortinget har vedtatt. Og så må selvsagt de samme kvalitetskriteriene legges til grunn som man ellers gjør for tjenesten, slik at man sikrer disse utsatte barna et best mulig tilbud tilpasset det enkelte barns be-hov.

Statsråd Linda C. Hofstad Helleland [10:36:32]: Jeg ønsker å starte med å si at jeg er glad for at komiteen tok initiativ til en høring i denne saken, og at kontroll- og konstitusjonskomiteen gir dette feltet og denne sa-ken den oppmerksomheten det fortjener. For selv om det gjøres et veldig godt barnevernsarbeid rundt om i landet hver eneste dag, skal vi være selvkritiske. Vi skal alltid se hva vi kan gjøre enda bedre. Det gjelder barne-vernstjenesten vår, men det gjelder også norske myndigheter.

Jeg ser alvorlig på at Riksrevisjonen har funnet at det er ulik tolkning av hva bistandsplikten innebærer. Det har derfor vært veldig viktig at Barne- og familiedirekto-ratet har gitt en rekke avklaringer om innholdet i bi-standsplikten. Det medfører også at jeg er i gang med et arbeid der jeg vurderer om enkelte deler av samhandlin-gen mellom kommunene og Bufetat kan være egnet for regulering i forskrift.

På samme tid er det viktig å være klar over at det ikke vil være mulig å detaljregulere bistandsplikten innhold, for det må alltid gjøres skjønnsmessige vurde-ringer og avveininger i den enkelte sak. Der kommunen ofte ser barnets behov isolert og Bufetat kommer inn med sitt faglige utgangspunkt, er det diskusjoner og uli-ke perspektiver å ivareta. Men det viktigste er at det er en god dialog, og at man klarer i samarbeid å komme frem til det som er til barnets beste i akuttsituasjonen og med den svært tilmålte tiden man har.

Kapasiteten er, som komiteen har merket seg, en nøkkelfaktor, der Bufetat må ha et tilgjengelig og tilstrekkelig variert akutttilbud for å kunne oppfylle bistandsplikten. Det er krevende å etablere denne type tilbud i nærheten av alle kommuner rundt om i hele landet. Akutttilbudet gjelder få barn, noe som gjør etterspørselen uforutsigbar. Vi har iverksatt en rekke tiltak for å øke kapasiteten, og det viktigste vi jobber med, som har høy prioritet, er rekruttering av flere beredskaps-hjem og fosterhjem.

Jeg er veldig tilfreds med at komiteen har påpekt betydningen av å vurdere muligheten for plassering i barnets slekt og nettverk. Dette er et linjeskifte i norsk barnevern, og dette har regjeringen varslet. Fremfor, som tidligere praksis har vært, nærmest å flytte barnet lengst mulig unna sin familie og sitt oppvekstmiljø, er det nå et ansvar for barnevernstjenesten å undersøke i familie, i slekt, i nettverk, blant venner på barnets oppvekststed om man kan finne mennesker som kan være med og ta vare på barnet. Vi har tro på at det vil ha stor betydning, for det å bli flyttet bort fra familien sin samtidig som man skal flyttes bort fra hjemstedet sitt, fra skolen sin, fra bestemoren sin, kan medføre en stor tilleggsbelastning.

Jeg er også glad for at komiteen anerkjenner bruken av familieråd, noe Bufdir tok initiativet til for flere år siden – allerede i 2012, tror jeg det var. Vi ser at noen kommuner bruker det aktivt, bl.a. Kongsberg, som jeg gleder meg til å besøke på fredag, for å se hvordan kommunene i mye større grad klarer å dempe konfliktnivået, og hvor barnevernstjenesten går inn sammen med familien til barnet og prøver å finne frem til felles løsninger.

Jeg merker meg at flertallet i komiteen hevder at departementet bevisst har valgt å stimulere til økt privatisering på bekostning av et offentlig barnevern. Det stemmer ikke. Jeg er litt overrasket over at man fremholder den kritikken fra talerstolen igjen, særlig etter at min forgjenger sendte et brev til Arbeiderpartiets finansfraksjon etter at budsjettet ble lagt frem i 2017, der man gjorde det klart at den omtalte flyttingen av 500 mill. kr i statsbudsjettet for 2018 ikke medførte en endring i bruk av midler eller økning i kjøp av private tjenester. Det var en budsjetteknisk flytting som ikke reflekterer noen vridning i tiltaksbruken fra 2017 til 2018. Akuttfeltet er i offentlig regi – det er det i dag, og det skal det fortsatt være. Private skal være et supplement. Det er i tråd med Bufetats praksis og målsetting.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Kari Henriksen (A) [10:41:49]: Det er hevet over tvil at ethvert barns behov for hjelp til et trygt hjem i en akuttsituasjon vil måtte oppleves som en krise. Det er

skremmende og alvorlig både for barna og for de voksne, som er ute av stand til å ivareta sine omsorgsoppgaver.

I sånne situasjoner settes fellesskapet og velferds-samfunnet virkelig på prøve. Det er derfor uvanlig alvorlig når Riksrevisjonen setter på blålysene og viser til at det sviktes, og stiller myndighetene til ansvar. Riksrevisjonen påpeker store forskjeller både i forståelsen og håndteringen av den bistandsplikten Bufetat har overfor kommunenes barnevernstjeneste når barn trenger akutt plasseringer.

Vi er enige om alvorret. Kan statsråden da forklare hvordan det er mulig å overse en utvikling som har ført til at de fleste kommunale barnevernsledere mener at bistandsplikten er uklart?

Statsråd Linda C. Hofstad Helleland [10:42:49]: Hvis man leser denne rapporten nøye, finner man at bistandsplikten brytes i enkelte tilfeller. Samtidig er det først og fremst misnøye fra kommunene i denne undersøkelsen, det er ikke nødvendigvis brudd på loven. Jeg har oppfordret kommunene, gjennom KS og andre, til å melde fra til Fylkesmannen hvis loven brytes. Vi ser at det skjer i veldig få tilfeller. Jeg mener at det er viktig å melde fra nettopp for at det kan gi oss et bilde av og en innsikt i hvordan situasjonen er.

Det Riksrevisjonen påpeker, er en misnøye fra kommunenes side over at de ikke alltid får sitt førsteønske oppfylt. Som komiteen kjenner til, er det innenfor svært kort tid disse sakene er nødt til å avklares. Det at Bufetat har en annen faglig tilnærming enn det som først og fremst kommunene gir som innspill fra sitt ståsted, må vi også ha forståelse for. Det viktigste er at de finner gode tiltak i en dialog mellom de to aktørene.

Kari Henriksen (A) [10:44:01]: Misnøye eller brudd – det er uklart tolking av regelverket. Det er slått helt fast. Og de som bærer børa for det, er barna.

Ifølge Riksrevisjonen bisto Bufetat i fjor med 2 098 akutttiltak. Det er mange barn og familier i krise. Vi som fellesskap burde kunne forsikre oss om at en sånn situasjon ble håndtert på en god og kvalifisert måte og med barns beste som grunnlag.

I kontrollkomiteens høring i oktober i år ga statsråd Hofstad Helleland uttrykk for følgende:

«På kort tid skal kanskje våre nyest utdannede barnevernsansatte rykke ut og ta en beslutning som er til det beste for barnet. ...», osv.

Mener statsråden at dette er en gjenkjennelig beskrivelse av hverdagen i barnevernet? Hvilke initiativer har hun tatt for å endre det?

Statsråd Linda C. Hofstad Helleland [10:44:58]: Vi har måttet ta veldig mange initiativ. Det har denne regjeringen gjort i fem år etter at vi tok over etter de rød-

grønne, da man så at det var en total mangel på kompetansenkning og kompetanseløft fra politisk side. Denne regjeringen har tatt initiativ til en stor barnevernsreform. Vi legger nå fram en ny barnevernslov, som skal sendes ut på høring etter jul. Så det jobbes med å forbedre kvaliteten til det beste for barna hver eneste dag, gjennomgående.

Det som er viktig, er at beslutningene om hva som er behovet til barnet i det enkelte tilfellet, blir fattet på et kunnskapsbasert grunnlag. Vi ser at skal vi ha et apparat i hver eneste kommune rundt om i hele landet, med et akutt tilbud, er vi nødt til å bruke helt andre kostnadsrammer på barnevernet. Spørsmålet er om det er riktig, og om det kommer flest mulige barn til gode.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [10:46:19]: Eg er litt overraska over at statsråden framhevar kor fortrefteleg ho er, i ei sak som er såpass alvorleg som dette, og der kritikken frå Riksrevisjonen har vore så knallhard mot det statlege barnevernet og det arbeidet som departementet og statsråden har leia. Dette er ikkje tida for å framheve kor fortreftelege vi er, dette er tida for å brette opp ermene og begynne å jobbe.

Statsråden reagerer på at fleirtalet seier at ein her har kutta i det statlege barnevernet. Men tala er klare: For 2018 kutta ein 640 mill. kr til det statlege barnevernet, og så gav ein 500 mill. kr til kjøp av private barnevernstenester. Altså tok ein med den eine handa, og så gav ein litt med den andre – som eit reint kutt. Og det er nettopp enkeltkjøp av private barnevernstenester som er litt av kjerneproblemet her. Så når kjem statsråden til å slutte praksisen med enkeltkjøp av private akutt plasseringar?

Statsråd Linda C. Hofstad Helleland [10:47:24]: Jeg forstår ikke hva representanten mener skulle være omtale av min egen fortreftelegheit. Selv om man gjennom flere år hadde styrt Barne- og likestillingsdepartementet med en SV-statsråd, må også representanter fra SV bare erkjenne at da en ny regjering tok over, var man nødt til å sette i gang mange, mange tiltak for å løfte kapasiteten og sikre kvalitet, slik at alle barn i barnevernet får det best mulige tilbudet.

Det stemmer ikke, det som SV hevder. Den omtalte flyttingen av 500 mill. kr medførte ikke en endring i bruk av midler eller en økning i kjøp av private tjenester. Det var en budsjetteknisk flytting. Det reflekterer ikke vridningen i tiltaksbruken fra 2017 til 2018, og jeg understreker at akutt plasseringer i barnevernet fortsatt er det offentliges ansvar.

Hans Fredrik Grøvan (KrF) [10:48:41]: Fra Kristelig Folkepartis side har vi vært og er svært opptatt av rekrutteringen av fosterhjem, men vi er også opptatt av

familievernets rolle gjennom å forebygge behovet for den typen akutt tiltak. Ser statsråden mulighet for og behov for et tettere samarbeid mellom familievern og barnevern framover?

Statsråd Linda C. Hofstad Helleland [10:49:05]: Jeg vil takke representanten Grøvan for spørsmålet. Det er et veldig viktig perspektiv på det forebyggende arbeidet og det å hjelpe barna, og ikke minst også foreldrene og familien deres, på best mulig måte. Nå har familievernet fått en historisk økning, ikke minst takket være Kristelig Folkeparti, de siste årene. Vi ser at familievernet nå jobber opp mot både barnevernet og domstolene for lettere å håndtere konflikter og konfliktnivået, og også for å ta unna saker i forebyggende øyemed, som andre etater har blitt belastet med tidligere fordi sakene har gått for langt. Vi ser at det er mye å hente på å få partene samlet rundt samme bord, få dem til å snakke sammen og få forståelse for hverandres ståsted. Familievernet gjør et fantastisk viktig arbeid, og nå har de også ressurser til å trappe opp videre.

Freddy André Øvstegård (SV) [10:50:25]: Et av punktene i Riksrevisjonens alvorlige kritikk er at den kommunale barnevernstjenesten ikke alltid får det avgjørende ordet. Det er alvorlig fordi det er den kommunale barnevernstjenesten som sitter tettest på barnet, og det er som regel også der medvirkningen, som er så viktig, foregår. Samtidig sier 80 pst. av de ansatte i det kommunale barnevernet at de har for mange saker og for dårlig tid til å gjøre en god nok jobb.

Etter det rød-grønne barnevernsløftet på 1 000 nye stillinger til det kommunale barnevernet med øremerkede midler har det blitt avlyst. Det har kommet så vidt 100 nye stillinger gjennom øremerkede midler.

Ser statsråden at det er en sammenheng mellom den kvaliteten som den kommunale barnevernstjenesten kan levere, også når det gjelder akutt plasseringer, og at de ansatte rett og slett har for dårlig tid fordi det er blitt prioritert for få ressurser til ansatte?

Statsråd Linda C. Hofstad Helleland [10:51:30]: Jeg er enig i at tid absolutt er en viktig faktor i mange av disse sakene. Som representanten Øvstegård kjenner godt til, er akuttsakene svært presset på tid, og det er behov for en rask avklaring. Det man ofte ser, er at den kommunale barnevernstjenesten har ønsker for barnet når det gjelder plassering, f.eks. i nærheten av barnets oppvekststed, og at kommunen vektlegger en del andre behov enn den faglige tilnærmingen som Bufetat har. Det vi også ser, er at dialogen og samarbeidet mellom de to aktørene kan bli bedre. Men at det er noe ulik tilnærming, er ikke alltid det verst tenkelige, for i de fleste sakene kommer de jo frem til en god og minnelig løsning.

Freddy André Øvstegård (SV) [10:52:39]: Jeg tolker svaret som at statsråden i alle fall ser en sammenheng, og at det er viktig at de ansatte, også i det kommunale barnevernet, har tid og ressurser og anledning til å følge opp hvert barn på en tilstrekkelig måte, kanskje spesielt ved akutt plasseringer, som det er snakk om nå. Det er likevel slik, som jeg sa i mitt spørsmål, at over 80 pst. av de ansatte i den kommunale barnevernstjenesten ikke har tid, føler de, til å følge opp hvert enkelt barn godt nok. Det finnes også eksempler på kommunale barnevernstjenester der det er over 30 saker som én barneansvarlig i den kommunale barnevernstjenesten har ansvaret for – 30 saker med 30 individuelle behov, med familier. Samtidig har denne regjeringen drastisk skalert ned den satsingen som var på å få på plass nye, øremerkede stillinger til den kommunale barnevernstjenesten.

Derfor vil jeg igjen spørre statsråden: Hvorfor det?

Statsråd Linda C. Hofstad Helleland [10:53:44]: De siste årene har vi sett en formidabel økning til barnevernet med om lag 1 000 øremerkede stillinger ute i kommunene i hele landet. Det som også er viktig, er kompetansen, for kompetansen er det som er avgjørende for å treffe rett vedtak for det enkelte barn. Jeg er veldig opptatt av at når et barn har behov for hjelpetiltak eller det er snakk om flytting, må man treffe riktig vedtak med en gang. Vi ser at altfor mange barn flyttes, og at forskjellige hjelpetiltak prøves ut. Hva er grunnen til det? Jo, det er at man gjennom altfor mange år ikke har satset nok på kompetanse. Vi ser at nyutdannede barnevernspedagoger med treårig utdanning rykker ut til svært vanskelige og kompliserte saker. De står under et enormt press, og de har kort tid til å ta beslutninger. Det er derfor regjeringen nå går igjennom utdanningssystemet og autorisasjonsordningen, slik at vi kan sørge for at vi får de best kvalifiserte til å jobbe med de tyngste og mest kompliserte sakene.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Kari Henriksen (A) [10:55:16]: Jeg er glad for Riksrevisjonens rapport. Den er viktig. Så å si hver dag, over hele landet, står ansatte i barnevernet overfor kompliserte etiske og moralske dilemma og skal fatte vedtak som berører barnet og foreldrene dypt. Riksrevisjonen har avdekket alvorlig svikt ved lovtolking og praksis når det gjelder å gi barn som trenger fellesskapets hjelp, den hjelpen de skal ha etter loven.

Noen ganger tenker jeg: Hva hadde skjedd hvis dette handlet om alvorlig syke barn som trengte akuttinnleggelse på sykehus, f.eks. ved et alvorlig epileptisk an-

fall, og legevaktslegen hadde fått følgende beskjed: Dessverre, vi har ikke ledig plass på nevrologisk barnepost, men vi har ledig en plass på kirurgisk voksenpost. Det er det vi har. Men det er en lege der som har jobbet med barn tidligere, og det serveres mat og medisiner som barnet trenger.

Ingen ville ha funnet seg i det. Jeg tipper at det hadde blitt skriverier og kritiske kommentarer fra ganske mange. Ja, jeg kan sågar tenke at helseministeren hadde gått raskt ut, beroliget foreldre og barn og sagt: Sånn skal det ikke være, dette må fikses.

Når det gjelder barn under barnevernsomsorg, er det mindre engasjement. Det er synd. De fortjener mer. Og derfor er rapporten så viktig.

Arbeiderpartiet har vært opptatt av å anerkjenne arbeidet som gjøres i praksis, som handler om å forebygge og ha tid til å foreta de gode vurderingene, sånn at bestillingene blir mest mulig presise. Det handler om å ha tid til å lytte til barnet og foreldrene. Det handler også om forarbeidet. Derfor har Arbeiderpartiet hvert år fortsatt den rød-grønne regjeringas øremerking, med et par hundre millioner kroner til flere stillinger i det kommunale barnevernet, fordi det vil gjøre en forskjell for barna, for forebyggingen, for vedtakene, for oppfølgingen og for forståelsen av egen myndighet.

FO skriver i et innlegg i Kommunal rapport at kun 69 pst. av barnevernstjenesten har klart å legge til rette for akuttberedskap, som statsråden har tatt initiativ til. FO er bekymret for ressursene, for de følger ikke med, og den bekymringen deler vi.

Det er likevel ikke nok med bare flere ressurser. Kvalitetssikring av plasseringer er utfordrende. På Sørlandet er flere avdelinger ved kommersielle institusjoner stengt, bl.a. på grunn av manglende faglig kompetanse, og det er få som roper varsku. Jeg viser til Kristelig Folkeparti og representanten Grøvan, som omtalte representantforslaget fra Arbeiderpartiet om å øke andelen ideelle aktører, og jeg slutter meg til det.

Statsråden har tatt initiativ til oppfølging av dette – det er bra – og hun må gjøre det med det alvor denne saken krever. Vi kan ikke leve i et samfunn som svikter barn. Dette må bare fikses.

Freddy André Øvstegård (SV) [10:58:42]: Barnevernstjenesten er kanskje en av de viktigste tjenestene vi har i samfunnet. Det er snakk om omsorg for og beskyttelse av noen av de mest sårbare blant oss. Derfor er denne rapporten så alvorlig. Jeg må føye meg til foregående taler og stille spørsmålet om det kanskje hadde blitt mer bråk og oppmerksomhet om dette gjaldt noen andre enn nettopp disse sårbare barna, som nå blir sviktet. Det kan vi ikke godta. Det er et politisk ansvar å dimensjonere opp barnevernet så det kan gi den hjel-

pen hvert eneste barn trenger, når det bl.a. gjelder ansatte i den kommunale barnevernstjenesten og antallet akutt- og beredskapssteder tilgjengelig.

Dette handler f.eks. om ressurser. Det er ikke nok kapasitet i Bufetat, det er ikke nok beredskapshjem tilgjengelig. Derfor ender man i denne situasjonen. Det er et politisk ansvar. Den kommunale barnevernstjenesten har som nevnt store utfordringer med å få tiden til å strekke til. Det er for mange saker, for mye komplisert stoff å gå inn i for hver enkelt ansatt. Det også er et politisk spørsmål.

Det er klart at når man har gått ut fra en utregning i 2011 om at det var nødvendig med 1 500 nye stillinger i det kommunale barnevernet, og vi nå står med 1 100 nye stillinger, er det i hvert fall behov for 400 til. I tillegg vet vi at behovet antakeligvis har økt, og i budsjettet for 2019 er det foreslått 0 nye stillinger til det kommunale barnevernet. Det er ikke godt nok.

Så sa representanten Harberg fra talerstolen at det ikke spiller noen rolle hvem som eier tiltaket. Da vil jeg vise til noe Bufdir har skrevet, som også Riksrevisjonen har gjengitt, om at enkeltkjøp av private beredskapshjem innebærer en høy risiko med hensyn til forsvarlighet, fordi kvalitetssikringen ikke kan være god nok på så kort tid. Det har en sammenheng, fordi det ikke er mulig å føre den gode kontrollen som representanten Harberg refererte til, når man har så dårlig tid og man skal kjøpe inn private alternativer.

For 2018 er det anslått at vi vil komme opp i omtrent 400 enkeltkjøp. Det er 400 enkeltkjøp av plasseringer på institusjoner, i beredskapshjem og andre former. De ideelle aktørene skives ut gjennom dette systemet – de har ikke anledning til å stå klar til å tilby barn et sånt apparat som en del store kommersielle aktører har. Derfor er dette et politisk spørsmål, et politisk ansvar for å dimensjonere opp barnevernstjenesten til et godt offentlig tilbud, slik at alle barn får den hjelpen de trenger, også når det er snakk om akutt plassering.

Magne Rommetveit (A) [11:01:59]: Me kan vel alle vera einige i at det førebyggjande barnevernsarbeidet er det viktigaste barnevernet. God førebygging i vidaste forstand gjer borna, familien og lokalsamfunnet betre rusta til å meistra kvardagen på ein god måte. Når ein kjem til ein situasjon der akutte tiltak må setjast inn, vert det så uhorveleg mykje meir alvorleg for dei det gjeld, og det kostar ofte svært mykje ressurser, ikkje minst når det gjeld bruken av barnevernsfagfolka våre både i kommunane og elles.

Barnevernstilsette i kommunane må difor få frigjort tid til å kunna jobba førebyggjande. Men eg har snakka med ei barnevernsteneste langt borte på Vestlandet, som har opplevd, når dei skulle akutt plassera, å måtta

bruka to av sine tilsette for å følgja eit barn til ein heilt annan landsdel. Vedkomande fekk vera der i eitt døgn, og så måtte dei følgja den ungen til ein heilt annan landsdel igjen dagen etter. Og det seier seg sjølv at viss ein må halda på slik, er det det ikkje så lett å få avsett mykje tid til å driva førebyggjande barnevernsarbeid i heimkommunen.

Difor er Riksrevisjonen si undersøking av Barne-, ungdoms- og familieetatens bistandsplikt ved akutt plasseringar i barnevernet, og tilrådingane i denne, så viktige – sjølv sagt først og fremst for at akutt plasseringar skal vera på stell, men også for at det lokale barnevernet skal kunna ha ressursar til å driva førebyggjande arbeid.

Akutt beredskap har me både når det gjeld brann, politi, psykiatri, somatikk og alt mogleg. Og me har jo bygt opp eit apparat geografisk spreidd utover landet, sjølv om det ikkje brenn heile tida. I denne rapporten om bistandsplikta ved akutt plasseringar i barnevernet karakteriserer Riksrevisjonen svikten som alvorleg, og no på tampen av denne debatten vil eg uttrykka håp om at statsråden verkeleg ser dette alvorret, og at ho vil følgja dei tilrådingane som Riksrevisjonen her kjem med.

Carl I. Hagen (FrP) [11:04:44]: Statsråden sa i et replikkordskifte at det var en sterk vekst i barnevernsaker. Hvis det er tilfellet, må vi analysere og finne ut: Er det en vekst i barnevernssaker som omhandler et tverrsnitt av befolkningen, eller er det noen spesielle grupper? Det trenger vi å vite for å vite hvilke virkemidler vi skal sette inn.

Jeg kan nevne at jeg undersøkte lite grann når det gjaldt gjengkriminalitet, gjengangere i kriminalitetsbildet og unge mennesker i Oslo for å se om det er et ungdomsproblem vi har, eller om det eventuelt er et integreringsproblem, dersom det er en mye, mye større andel gjengangere blant unge med innvandrerforeldre.

Jeg vil gjerne spørre statsråden også i dette tilfellet: Er det et tverrsnitt av befolkningen, i hvert fall i de store områdene og i store byer, som har en vekst i barnevernsaker, eller er det f.eks. – jeg vet det fra domstolene – en mye sterkere vekst og en langt større andel av barnevernssaker der det er innvandrerfamilier eller minoritetsfamilier? Grunnen til at jeg spør, er at hvis det skulle være tilfellet, må vi se på integreringsarbeidet. Da er det også et integreringsproblem, og ikke bare et generelt familieproblem, når det blir barnevernssaker. Jeg synes det kunne være interessant om statsråden kunne si at nei, det er et tverrsnitt av befolkningen og har ingenting med noen grupper å gjøre, eller at det har noe med spesielle grupper og bakgrunnen deres å gjøre. Da vet vi også at vi må sette inn andre virkemidler og kanskje en annen oppbygging av kompetansen og kunnskapen i

barnevernet enn det ville vært hvis det var et tverrsnitt av befolkningen.

Det ville være interessant om statsråden kunne gi noen synspunkter på akkurat dette temaet, slik at vi er kjent med hvilke virkemidler som kan settes inn til barnas beste. For det er barnas beste vi må legge til grunn, ikke foreldrenes ønsker.

Marianne Haukland (H) [11:07:15]: Riksrevisjonen har gjort en viktig og riktig jobb når de undersøker Bufetatens bistandsplikt ved akutt plasseringer i barnevernet. Det er bra at kontroll- og konstitusjonskomiteen har hatt høring i denne saken, fordi man får verdifulle innspill fra aktører i bransjen om hvordan de opplever ting presserende i barnevernet. Sammen med undersøkelsene klarer man å identifisere noen utfordringer, og mange av disse utfordringene kunne vært løst dersom rekrutteringen av beredskapshjem hadde vært bedre. Derfor er jeg glad for at barne- og likestillingsministeren signaliserer at innsatsen for å få flere beredskapshjem skal prioriteres.

Kompetanse i barnevernet er også veldig viktig, og det blir tatt fram av flere i høringen – mellommenneskelig kompetanse og også kompetanse til å vite hva som trengs i saker. Derfor er det viktig at vi også ser på kompetansen og på hva slags utdanning vi tilbyr når det gjelder barnevernet.

Barn som av ulike grunner må plasseres utenfor hjemmet, har behov for en variasjon av tilbud. Derfor skremmer det meg at flertallet i komiteen tar til orde for å ta bort tilbud til sårbare barn som ikke eies av stat eller ideelle stiftelser. Det handler litt for mye om ideologi og litt for lite om å ta vare på det enkelte mennesket. Vi har behov for variasjon av tilbud i hele landet, i nord og i sør, og veldig mange barn i nord som bor i distriktene, blir ofte rammet av å måtte flyttes langt når det ikke finnes tilbud i nærheten. At man ikke er flink nok til å føre tilsyn med disse, er for meg ikke et godt nok argument til at disse tilbudene skal tas bort. Man burde heller legge mer innsats i å kvalitetssikre alle som leverer tilbud innenfor barnevernstjenesten.

Statsråd Linda C. Hofstad Helleland [11:09:43]: Jeg har lyst til å takke for en veldig god debatt. Det er veldig interessant å høre på mange av de gode innleggene fra komiteen.

Til spørsmålet fra representanten Hagen om vi ser saker som kommer fra et tverrsnitt av befolkningen: Vi ser nok en økning i barnevernssaker i familier med innvandrerbakgrunn. Derfor har vi også vært opptatt av at vi har et barnevern som er gode nok til å forstå kulturelle forskjeller. Det handler først og fremst om kompetanse, og vi jobber mye med at barnevernsansatte skal øke sin kompetanse om forskjellige kulturulikheter.

Mange familier med innvandrerbakgrunn er redde når norsk barnevern kommer for å hjelpe. Det er vanskelig med dialog og samarbeid, også når vi snakker om hjelpetiltak, fordi man hører at norsk barnevern kommer og tar barnet deres. Derfor må vi jobbe mye også i innvandrerbefolkningen med forståelsen av at barnevernet er der først og fremst for å hjelpe.

Vi får mye kritikk fra bl.a. utenlandske aktører og fra media, også utenlands, for at Norge har en altfor tøff barnepolitikk. Jeg er stolt av at Norge setter barns rettigheter like høyt som voksne. Det skal vi fortsatt gjøre. I Norge har vi f.eks. nulltoleranse for oppdragervold. For mange er det vanskelig å akseptere, men vi skal holde fast ved vår linje. Vårt barnevernsarbeid er etter min mening blant de fremste i verden fordi vi setter det å beskytte barnet så høyt.

Jeg forstår at det oppleves forferdelig for foreldre som blir fratatt barnet sitt. Det vi også ser nå, er at våre barnevernsansatte utsettes for hets, for trusler mot sin egen familie, mot sine egne barn. Vi er bekymret for om barnevernsansatte i tillegg til å stå i den vanskelige jobben klarer å stå i det å bli utsatt for hets. Derfor er jeg veldig glad for at regjeringen og justisministeren nå har jobbet frem forslag – de ble sendt på høring i går, var det vel – om hvordan vi bedre skal beskytte og verne våre ansatte i barnevernet, som gjør en jobb på vegne av vårt velferdssamfunn, som skal beskytte barna, og som skal sikre at ingen barn i Norge utsettes for vold, overgrep eller omsorgssvikt. Vi må gå inn tidlig med forebyggende arbeid og hjelpetiltak, og vi må få til et godt samarbeid med familien, også foreldre med innvandrerbakgrunn.

Svein Harberg (H) [11:12:55]: Jeg registrerer at debatten i store deler omhandler langt mer enn akutt plasseringer i barnevernet. Jeg skjønner for så vidt at det er fristende å diskutere barnevernet som sådant – det er et viktig felt.

Jeg er glad for at både representanten Hagen og statsråden tok opp det som jeg ikke rakk i mitt hovedinnlegg, nemlig det punktet der komiteen har turt å gå utover selve rapporten og kommentere bruken av familie. Det er et særdeles viktig grep, det er det flere kommuner som systematisk har prøvd, og har fått veldig gode resultater av.

Så er det viktig fortsatt å ha oppmerksomhet rettet mot forebygging, tidlig innsats og familievern, som også flere har vært inne på. Vi må bare huske på at når det gjelder akutt plasseringer i barnevernet, er det ikke alltid det er en historie i forkant. Det var omtalt her av representanten Knag Fylkesnes alt som var gjort i forkant, og akutt plassering var siste utvei. Nei, det er av og til første kontakt. Dette er mange forskjellige situasjoner, og det er krevende situasjoner.

Så lever jeg veldig godt med prinsipiell og ideell uenighet om bruk av private eller ikke. Men først til representanten Øvstegård, som sa at Harberg sa at det var likegyldig hvem som eide. Nei, jeg sa:

«Samtlige kommunale tjenester til stede i høringen slo også fast at det var helt likegyldig hvem som eier og driver tilbudet.»

Det er altså dem i kommunene som skal sørge for at det kommer et tilbud. De slår fast at det er likegyldig, og jeg synes det er viktig å høre på dem.

Så en kommentar til: Jeg var litt i tvil om hvorvidt representanten Torgeir Knag Fylkesnes og jeg hadde lest samme rapport når han sier at kjerneproblemet i denne saken er kjøp av private tjenester. Nei, kjerneproblemet er forskjellig forståelse av bistandsplikten og hvordan en skal følge opp det. Det er saken, bare så det er slått fast. Dessuten er vel både beredskapshjem og fosterhjem private tilbydere i dette tjenestetilbudet – det må vi ikke glemme.

Men i utgangspunktet synes jeg det er godt at det er stor enighet om hovedsakene. Vi må få på plass et mangfold og et volum som gjør at når akuttsituasjonene oppstår, har vi et tilbud til de barna som trenger det. Det er bra. Statsråden har slått tydelig fast at de følger opp videre. Når det gjelder rekruttering av fosterhjem og beredskapshjem, er det jo hver enkelt av oss som privatpersoner som må melde oss til tjeneste, men det kan vi også gjøre i det forebyggende arbeidet i nærmiljøet rundt oss. Jeg har lyst til å takke for debatten.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [11:16:07]: Først noke kommentarar til innlegget frå saksordførar Harberg.

Det ville overraske meg dersom representanten ikkje er einig i at alle akuttplasseringar i barnevernstenesta har hatt ei trasig forhistorie. Det trur eg alle kan vere einige i. Om det har vore ei forhistorie i barnevernet eller ikkje, er eit anna spørsmål, men at det har hatt ein historikk som har vore trasig, som har ført til at ein har kome i ein slik situasjon at ein må finne ei akuttplassering, trur eg alle kan vere einige i.

Så sa eg heller ikkje at problemet er kjøp av private tenester. Eg sa enkeltkjøp av private tenester, og det er noko som verkeleg blir framheva i rapporten som eit stort problem, ved at ein får problem med å ha ei skikkelleg kvalitetssikring av desse tenestene. Da blir det store spørsmålet: Når ein får to timar til å ordne opp i ei akuttplassering, har dei som tar på seg dette ansvaret, beredskapsheimar og institusjonar som er godkjende for og tilpassa akuttplasseringar? Vi stilte spørsmål om det i høringa, og dei sa at av og til har ein ikkje det. Det seier seg omtrent sjølv når ein har så pass dårleg tid til å førebu dette. Har dei personale med god kompetanse innan

krisehandtering og erfaring med det? I mange tilfelle ikkje. Det skal godt gjerast å klare det på to timar – når det er eit spedbarn eller ein med minoritetsbakgrunn som treng hjelp plutselig. Inntrykket ein sit igjen med etter å ha lese rapporten, er at det altfor ofte er slik at ein hostar opp plassar på institusjonar som eigentleg er for langsiktige tiltak, der personalet har lite trening og opplæring i akuttplassering. Det blir også påpeika av høyringsinstansane, anten det er private eller ideelle eller offentlege, at den forma for kortsiktig enkeltkjøpsinnang til desse problemstillingane er eit stort problem, og det blir også framheva av Bufdir sjølv at ein får problem med å tilby tenester som faktisk er forsvarlege for barnet.

Når regjeringa bevisleg har lagt opp til meir kjøp av private barnevernstenester, meir kortsiktige enkeltkjøp, er det openbert at det ikkje er drive fram av omsynet til barnet. Det er drive fram av heilt andre mekanismar, og det er det som kritikken frå SV gjeld.

Når det gjeld tolkingar, framheva eg det ettertrykkelig i innlegget mitt, og grunnen til at det er ulike tolkingar, er at det er press på ressursar og kompetanse i barnevernet.

Svein Harberg (H) [11:19:22]: Jeg takket for debatten i forståelsen av at nå var det slutt, men jeg fikk en så klar utfordring at jeg måtte svare på den.

Ja, det er selvfølgelig en forhistorie og en tragisk situasjon for det barnet og den familien som står midt oppe i det. Det skal bli spennende å lese referatet i ettertid, men jeg fikk nok en forståelse av at det var en helt annen forhistorie representanten omtalte i sitt innlegg.

Så til det med at det er enkeltkjøp som er problemet: Nå tror jeg nesten at vi er enige, representanten Knag Fylkesnes og jeg, fordi enkeltkjøp som ikke er – på forhånd – plukket ut og godkjent, vil selvfølgelig være en betydelig risiko. Men det går jo an å ha en reserve med godkjente, kvalitetssikrede tilbud – også fra ideelle og andre private – som en bruker når en ikke greier å fylle det opp av egen kvote i statlig regi. Og det er vårt poeng i denne saken, at vi ikke må utelukke det som er der, som den løsningen som kan sørge for at det enkelte barn får en god plassering. Så kanskje vi kan samles om det – og dermed få flere barn inn i gode plasseringer.

Presidenten: Representanten Torgeir Knag Fylkesnes har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [11:20:53]: Eg tenkte jo også at eg skulle få det siste ordet i denne debatten!

Eg trur vi er inne på ein kjerne av einighet her, for det er sjølvsagt tolking av ein del av spørsmåla rundt regelverket, om korleis ein bruker bistandsplikt og sånt,

og så er det dette med enkeltkjøp, som er eit av dei store problema. Eg trur at så lenge ein har langsiktige avtalar – med private, med ideelle – eller at ein løyser dette i of-fentleg regi, er det vesentleg mykje betre, for da kan ein planleggje, da har ein ein ekstra ressurs som ein kan bruke.

For SV er det eit poeng at dette skaldrivast av kommunale – eller av ideelle – for vi meiner at dette ikkje bør vere gjenstand for kommersiell drift, men det er ei anna sak. Men i desse spørsmåla er det vesentleg betre om ein har langsiktigheit, og det er det eg meiner er ei viktig side ved Riksrevisjonens rapport.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1.

Sak nr. 2 [11:21:59]

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens oppfølging av forvaltningsrevisjoner som er behandlet av Stortinget (Innst. 63 S (2018–2019), jf. Dokument 3:1 (2018–2019))

Presidenten: Etter ønske fra kontroll- og konstitusjonskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Dag Terje Andersen (A) [11:22:43] (komiteens leder og ordfører for saken): Det er grunn til å tro at den akkurat vedtatte taletidsfordeling ikke blir benyttet fullt ut, men jeg syns det er riktig allikevel som saksordfører å gi noen få kommentarer til et dokument der det er stor grad av enighet. Jeg takker komiteen for godt samarbeid også i denne saken.

For det første ser vi og har ingen kommentar til at status når det gjelder statens arbeid med CO₂-håndtering, først rapporteres i 2019. Vi har heller ingen kommentarer til at sju av de ni omtalte rapporter ikke trenger å følges videre, selv om vi påpeker at både når det gjelder utnyttelse av forskningsstrukturen på Svalbard, og når det gjelder elektronisk meldingsutveksling i helse- og omsorgssektoren, er det grunn til å følge de sakene videre.

Så er det to saker som skal følges videre. Det ene er internkontrollen med anskaffelser i Statens vegvesen, Dokument 3:4 for 2014–2015, som vi er enig i. Men jeg vil spesielt nevne den saken som heter Dokument 3:11

for 2013–2014, om barnefattigdom. Det var også et tema i gårsdagens budsjettdebatt her i Stortinget. Når vi ser at utviklingen fra 2013 til 2016 er en økning fra 8,6 pst. til 10,3 pst. av barn som lever i familier med vedvarende lav inntekt, kan vi vel si at vi som velferdssamfunn ikke har lyktes. Derfor er vi glad for at Riksrevisjonen vil følge den saken videre. Det er det viktig at de gjør.

Jeg vil også understreke at det ikke er denne komiteens oppgave først og fremst å peke på tiltak framover, men at det blir viktig at både regjeringa – representert ved flere departementer – og Stortingets fagkomiteer grundig følger opp den utviklingen med at vi i et land som har bedre forutsetninger enn de fleste, ser at flere og flere lever i vedvarende fattigdom. Det har vi som samfunn ansvar for å ta vare på. Jeg er glad for at Riksrevisjonen ønsker å følge det videre. Jeg oppfordrer selvfølgelig regjeringa, men også fagkomiteene på Stortinget til å følge nøye med i den saken framover.

Statsråd Linda C. Hofstad Helleland [11:25:43]: Riksrevisjonen la i 2014 frem sin undersøkelse om arbeidet mot barnefattigdom. Den viser bl.a. at mange kommuner gjør for lite arbeid for at lavinntektsfamilier skal kunne delta sosialt, og at den statlige innsatsen for å redusere konsekvensene av fattigdom blant barn og unge ikke var god nok.

Arbeidet mot barnefattigdom er en viktig sak for regjeringen. Vi arbeider for å øke den sosiale mobiliteten gjennom å inkludere flere i arbeidslivet og redusere risikoen for at levekårsutfordringer går i arv. Økningen av barn som lever under vedvarende lavinntekt, ser vi at skjer i familier med innvandrerbakgrunn.

Dette er en konsekvens av den politikken Norge fører når det gjelder innvandring og integrering, men det betyr ikke at vi ikke skal gjøre en innsats for å sørge for at de barna skal ha like muligheter for gode oppvekstvilkår, til å være en del av fellesskapene våre – og sørge for at de barna får gode muligheter. Barn som vokser opp i lavinntektsfamilier, skal ha de samme mulighetene til å skape sin egen fremtid. Derfor er regjeringens strategi for barn som lever i fattigdom, rettet mot å forebygge at barnefattigdom går i arv og dempe negative konsekvenser av å vokse opp under vedvarende lavinntekt. Strategien har bidratt til å nå målene om å dempe de negative konsekvensene av å vokse opp i familier med lavinntekt og forebygge at barnefattigdom går i arv.

Det er behov for fortsatt sterk innsats på området. Regjeringen prioriterer dette høyt, departementet vurderer nå hvordan arbeidet skal organiseres videre. Tiltakene i strategien er imidlertid i store trekk videreført, og regjeringen har i tillegg iverksatt en rekke tiltak for å styrke innsatsen ytterligere.

Regjeringen har over flere år styrket nasjonal tilskuddsordning mot barnefattigdom. Den skal bidra til at alle barn får mulighet til å delta i en fritidsaktivitet, at alle barn kan være en del av fellesskapet vårt og ikke stå utenfor og se på at vennene drar på fotballtrening eller på speideren.

Vi har økt bevilgningen til familievernet, til foreldrestøtte. Vi har økt bevilgningene til helsestasjon, skolehelsetjenesten, barnevernet, rus- og psykiatrisorgen og arbeidet mot vold og overgrep. Denne regjeringen har innført rimelige barnehageplasser for familier med lav inntekt og en nasjonal ordning med gratis kjer-netid i barnehagen for alle barn i familier med lav inntekt, fra barnet er tre år. Vi har sørget for at ungdommer i lavinntektsfamilier får mer i skolestipend og har satt i gang et prøveprosjekt med gratis deltids plass i SFO.

I vårt budsjettforslag for 2019 la regjeringen opp til en vesentlig styrking av innsatsen rettet mot barn som vokser opp i lavinntektsfamilier, og dette er nå ytterligere skjerpet gjennom budsjettforliket med Kristelig Folkeparti. Denne avtalen sikrer bl.a. økning i barnetrygden og i engangsstønaden.

Men det viktigste vi kan gjøre, er å sikre at foreldrene kommer i arbeid. Den eneste måten å sørge for at barn i vedvarende lavinntektsfamilier faktisk får en bedre hverdag på, er at mor og far kommer i jobb. Dessverre er det sånn at vi ser at mange av innvandrerammaene ikke jobber. Der er vi i gang med å se på hvilke tiltak vi skal gjøre for at innvandrerammaene kommer ut i jobb. Hva er det som hindrer det? Er det vanskeligheter med å komme inn på det norske arbeidsmarkedet og få seg en jobb, eller skyldes dette andre utfordringer? Dette må vi vite mer om for å sette inn riktige tiltak, for vi kan øke bevilgningene. Vi kan fortsette med å øke bevilgningene for å løse disse problemene på kort sikt, men det som virkelig vil hjelpe på lang sikt, er at foreldrene kommer seg i jobb. Dette har veldig høy prioritet for regjeringen, for det er bare på den måten vi kan redusere antallet barn som lever i vedvarende lavinntektsfamilier.

Eva Kristin Hansen hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2.

Sak nr. 3 [11:30:48]

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Endringer i utlendingsloven (tilbakeholdelse og innbringelse m.m.) (Innst. 72 L (2018–2019), jf. Prop. 117 L (2017–2018))

Presidenten: Etter ønske fra kommunal- og forvaltningskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til tre replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Ove Trellevik (H) [11:31:36] (ordfører for saka): Denne saka handlar om utlendingar som ikkje oppfyller vilkåra for innreise til eller utreise frå Noreg, og som av den grunn vert haldne tilbake av politiet her i landet. Heimelen som er brukt i slike tilfelle, har til no vore utlendingslova og politilova, og regjeringa og fleire høyringsinstansar meiner det er behov for å tydeleggjere heimelsgrunnlaget for ei slik tilbakehalding. Det er ein samla komité som støttar dette. Det vert no løyst ved at me får ein eigen paragraf i utlendingslova. Det medfører at politiet får heimel til å halda tilbake eller innbringe ein utlending når vedkomande ikkje samarbeider i ein alminneleg utlendingskontroll. Vanleg tid ein kan halda tilbake, er fire timar, men i særskilte tilfelle inntil seks timar, for å få avklart om vedkomande skal bortvisast eller utvisast. I særskilte tilfelle der det er fare for unndraging, altså ein unndragingsfare, kan ein jurist i politiet forlenga tilbakehaldinga i inntil 24 timar. Det er ein samla komité som støttar forslaget om eit unntak frå denne 24-timarsregelen. Det er altså slik at me ønskjer at barn og barnefamiliar ikkje skal verta omfatta av dette.

I tillegg er det nokre mindre endringar – eller inkuriar, som det så fint heiter – i fleire paragrafar i utlendingslova, som vert endra.

Så er det ei presisering frå SV i ein merknad, der ein seier at når politiet no får ein slik heimel til å bringa inn i samband med utlendingskontroll, er det viktig at denne moglegheita ikkje vert nytta på ein diskriminerande måte, men berre til å få avklart ein persons identitet eller om det er lovleg opphald. Det er sjølvsagt at ei slik presisering kunne sikkert mange ha støtta – ein ventar sjølvsagt at politiet følgjer lova.

Petter Eide (SV) [11:33:48]: Vi behandlar i dag endringer i utlendingsloven, og SV er enig i denne innstillingen. Vi skal selvfølgelig ha det sånn at de som har lovlig opphold i Norge, skal være i Norge, de som ikke er her lovlig, skal på ulik måte geleides ut.

Når jeg likevel tar ordet nå, er det fordi at når politiet nå får ny instruks for utlendingskontroll, må vi følge nøye med på hvordan de håndhever det. Dette er i tråd med den merknaden vi har. Jeg skal bare utdype det litt.

Norge har i FNs menneskerettighetskomité fått kritikk for måten vi driver utlendingskontroll på. FNs menneskerettighetskomité kom allerede i april i år med en betraktning om at Norge drev såkalt etnisk profilering gjennom utlendingskontroll. Dette er synkront med en rapport fra Antirasistisk Senter, hvor det kommer fram at over 12 pst. av de som er født med en eller to utenlandske foreldre, opplever at politiet stopper dem regelmessig. I mangel av konkret kjennskap til personene eller andre konkrete kriterier framstår det som det er utseende som er politiets eneste kriterium for å drive identitetskontroll. Det er nettopp det mønsteret i identitetskontroll basert på utseende som har fått FN til å reagere.

Det er helt riktig at lovforslaget vi legger fram i dag, er i tråd med internasjonale menneskerettighetsbestemmelser, men hvis det tipper over til å bli etnisk profilering i utlendingskontrollen, vil det bryte med ulike internasjonale og nasjonale diskrimineringsbestemmelser.

Politiet sier selv at de, for å unngå dette, skal loggføre alle utlendingskontroller for å kunne se på mønsteret og eventuelt for å kunne korrigere seg selv.

I et stort arbeid gjort av Bergens Tidende, som konstaterte alle politidistriktene i landet, kom det fram at politiet ikke loggfører utlendingskontroll. Politiet i Norge har altså ikke oversikt over verken antallet, årsaken eller hvorvidt personer er stoppet utelukkende basert på utseende.

Som konklusjon støtter vi denne innstillingen, men vi kommer også til å markere – og det gjør jeg nå – at måten politiet driver utlendingskontroll på, vil bli fulgt nøye med på. Og vi vil ta opp saken videre i Stortinget hvis vi ser at dette ytterligere tipper over til det en kan kalle etnisk profilering.

Statsråd Tor Mikkel Wara [11:36:43]: Vi må ha kontroll med grensene våre, og vi må ha kontroll med hvem som oppholder seg i landet. Bruk av tvangsmidler er noen ganger helt nødvendig for at kontrollen skal være effektiv. Det kan selvsagt ikke være slik at de som ikke oppfyller vilkårene for innreise, likevel slipper inn fordi vi mangler effektive virkemidler eller prosedyrer for å holde på dem og sende dem ut. Grensekontroll og utlendingskontroll er også viktig for å forebygge og bekjempe kriminalitet. En praksis med en effektiv kontrollordning vil dessuten raskt kunne bli kjent og ha en preventiv effekt.

Jeg merker meg komiteens medlem fra SV, som tar opp problemstillingen knyttet til alminnelig utlendingskontroll og opplevd diskriminering. La meg først si at jeg har forståelse for at denne typen kontroll enkelte ganger kan oppleves belastende. Det gjelder særlig der-

som noen opplever å bli kontrollert ofte. Jeg kan imidlertid forsikre om at politiet har høy bevissthet knyttet til dette. Diskriminering skal ikke forekomme. Det er viktig for politiet å opprettholde et godt tillitsforhold til befolkningen. Politidirektoratet har utarbeidet egne retningslinjer for gjennomføring av utlendingskontroll, bl.a. med det formål å unngå at kontrollene skal oppleves som diskriminerende. La meg også understreke at det ikke er adgang til å stanse noen alene av den grunn at de ser utenlandske ut eller snakker et annet språk enn norsk. Det framgår uttrykkelig av lovbestemmelsen om alminnelig utlendingskontroll at tid, sted og situasjon må gi grunn til å foreta kontroll. Forslaget som debatteres i dag, innebærer imidlertid ingen endring i det. Utlendingskontroll er et viktig bidrag for å understøtte våre forpliktelser etter Schengen-regelverket samt for å sikre kontroll med utlendingers innreise og opphold.

Jeg er meget tilfreds med at forslagene ble godt motatt i høringen av mange instanser, og at en samlet komité har stilt seg bak forslaget i proposisjonen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Petter Eide (SV) [11:38:45]: Jeg nevnte i mitt hovedinnlegg bekymringen og rapporten fra FNs menneskerettighetskomité, som kom 5. april 2018, hvor de klager over at Norge ved politiets utlendingskontroll bedriver såkalt etnisk profilering. Jeg har ikke fått anledning til å spørre justisministeren om dette i stortingsalen, men jeg benytter anledningen til det nå. Hva er justisministerens kommentar til den kritikken, og på hvilken måte har justisministeren respondert tilbake til FN på dette punktet?

Statsråd Tor Mikkel Wara [11:39:23]: Det er naturlig å ta kritikken med til Politidirektoratet. Som jeg nevnte, har Politidirektoratet tatt dette på alvor og utarbeidet retningslinjer. Det viktige for meg er å slå fast at loven skal følges. Det er tid, sted og situasjon som skal ligge til grunn. Det er ikke etnisk profilering.

Svaret og oppfølgingen av det må skje i samarbeid med Politidirektoratet, hvordan de har håndtert den saken.

Petter Eide (SV) [11:39:52]: Justisministeren sa i sitt hovedinnlegg at det ikke er anledning for politiet til å stanse folk bare basert på utseende som eget kriterium. Likevel skjer dette. I en rapport fra Antirasistisk Senter kommer dette fram, og også i undersøkelsen fra Bergens Tidende kommer dette fram. Hva er justisministerens kommentar til at politiet ikke følger det som er politiets instruks på dette punktet?

Statsråd Tor Mikkel Wara [11:40:19]: Jeg har ikke grunnlag for å si at politiet ikke følger det, basert på de

undersøkelsene som er gjort av media og Antirasistisk Senter. Det man har adgang til, og det man skal vurdere, er å legge tid, sted og situasjon til grunn for å foreta en kontroll. Det betyr at hvis en er i områder eller på steder hvor det er overrepresentasjon av utlendinger, kan det være en grunn. Men det er ikke utlendinger i seg selv som skal være grunn til det. Det skal være tid, sted og situasjon. Hvis politiet har erfaring med at på disse områdene kan man ofte finne utlendinger med ulovlig oppholdstillatelse, er det naturlig at politiet bruker den erfaringen for å gå tilbake til det området.

Presidenten: Replikkordskiftet er dermed omme. Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 3.

Sak nr. 4 [11:41:11]

Innstilling fra justiskomiteen om Tilbaketrekking av Prop. 108 S (2017–2018) Endringer i statsbudsjettet 2018 under Justis- og beredskapsdepartementet (slokking av skogbranner mv.) (Innst. 56 S (2018–2019), jf. Prop. 2 S (2018–2019))

Himanshu Gulati (FrP) [11:41:43] (ordfører for saken): Det har påløpt merutgifter etter at Prop. 108 S for 2017–2018 ble lagt fram 22. juni, en proposisjon fra Justis- og beredskapsdepartementet om slokking av skogbranner. På denne bakgrunn valgte regjeringen å trekke proposisjonen. Bevilgningsbehovet er innarbeidet som en del av forslag til endring av bevilgningen over kap. 451, post 21 i Prop. 2 S.

Håndtering av skogbranner er et kommunalt ansvar. Viktige statlige forsterkningsressurser som Sivilforsvaret og skogbrannhelikopter bidrar imidlertid på en viktig måte inn i dette arbeidet. Langvarig tørke i vår og sommer førte til ekstrem skogbrannfare og svært mange branner og derfor også en ekstra innsats og mer ressursbruk enn det som er vanlig. Det har derfor vært behov for ekstra bevilgninger, og regjeringen foreslår å bevilge ytterligere 84,1 mill. kr til dette i sistnevnte proposisjon.

Komiteen står samlet i denne saken, og det har ikke vært noen merknader utover det som er fremmet samlet, så jeg tror ikke jeg skal bruke mer tid på denne saken.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 4.

Sak nr. 5 [11:43:18]

Innstilling fra justiskomiteen om Årsmelding for 2017 fra Norges nasjonale institusjon for menneskerettigheter (Innst. 78 S (2018–2019), jf. Dokument 6 (2017–2018))

Presidenten: Etter ønske fra justiskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Solveig Horne (FrP) [11:44:10] (ordfører for saken): Norges nasjonale institusjon for menneskerettigheter, NIM, ble opprettet av Stortinget i 2015 og skal være et uavhengig organ for å beskytte menneskerettighetene i Norge. Årsmeldingen som vi behandler her i dag, peker på viktige menneskerettslige utfordringer i Norge.

En sentral del av NIMs arbeid dreier seg om hvordan menneskerettighetene gjennomføres nasjonalt, og institusjonen er opptatt av hvilken gjennomslagskraft menneskerettighetene har i møte med andre regler, og hvordan internasjonale klageorganer vurderer saker mot Norge. En sentral oppgave for NIM er også å rapportere om menneskerettssituasjonen i Norge.

Utviklingstrekkene som NIM redegjør for i årsmeldingen for 2017, er en konsolidering av den overvåknin-gen de har gjennomført i løpet av året, der de redegjør for sin rolle og gjennomføringen av menneskerettene i Norge og skisserer viktige utviklingstrekk i året som har gått.

Da NIM ble opprettet i 2015, var det et sentralt mål at Norge skulle få såkalt A-status. Komiteen er glad for at NIM i 2017 oppnådde en slik status, som bl.a. gir en særlig tilgang til FN-systemet. NIM skal også delta i internasjonalt samarbeid for å fremme og beskytte menneskerettighetene, og komiteen er glad for at institusjonen i 2017 har utviklet et samarbeid med andre nasjonale institusjoner og det internasjonale nettverket for nasjonale institusjoner.

NIMs mandat er bredt, og det gir et ansvar for å ivareta et helhetlig perspektiv på menneskerettighetene. Årsmeldingen omfatter dermed flere ulike tema og gir også klare anbefalinger om hvordan norske myndigheter bør følge opp de observasjonene som NIM har gjort i 2017.

Justiskomiteen ba også Justis- og beredskapsdepartementet om å vurdere årsmeldingen. Vi er glad for at departementet har gjort en grundig gjennomgang av alle anbefalingene og viser også til departementets svarbrev. Men selv om justisministeren har vurdert alle forslagene, mener komiteen, i likhet med i fjorårets behandling av årsmeldingen, at det også er viktig at depar-

tementet kommer tilbake igjen med hvordan de har fulgt opp disse anbefalingene.

Årsmeldingen kommer også med mange anbefalinger, og NIM har pekt på særlig tre utfordringer som de mener det er viktig å fokusere på i tida framover. Det er vold i nære relasjoner, psykisk syke i fengsel og vern mot hatefulle ytringer. Komiteen er enig i at det er utfordringer på de områdene.

Komiteen er også enig med NIM i at arbeidet med å sikre situasjonen for de psykisk syke i fengsel er et viktig område som fortjener oppmerksomhet. Komiteen har flere saker om det temaet til behandling. Vi vet at mange av de innsatte har utfordringer og psykiske lidelser, men de har også samme pasientrettigheter som befolkningen for øvrig. Det er en krevende gruppe, men komiteen understreker at de også fortjener en verdig behandling, selv om det er utfordrende å finne gode løsninger.

Jeg regner med at komiteens representanter selv vil forklare sine merknader og forslag, men jeg vil bare understreke at medlemmene fra regjeringspartiene er glad for at regjeringen har som mål å styrke tilbudet til innsatte med psykiske lidelser, og også har prioritert dette i budsjettet.

NIM trekker også opp at vold i nære relasjoner er et alvorlig problem. I likhet med NIM er komiteen enig i at dette er et alvorlig samfunnsproblem, det er grov kriminalitet, og det har store konsekvenser for dem som blir rammet og deres pårørende. Jeg er glad for at regjeringens innsats på dette området er organisert gjennom tverrdepartementale handlingsplaner, der man skal både forebygge, beskytte, hjelpe og behandle samt at straffeforfølgning er tema. Jeg viser til at handlingsplanen som regjeringen hadde fra 2014 til 2017, nå er utløpt. Det er kun et år siden. Den inneholdt 45 tiltak vi vet det nå gjøres opp status på. Den statusrapporten danner grunnlaget for det videre arbeidet som regjeringen skal vurdere.

Hatefulle ytringer er det også viktig å ta tak i, og NIM peker på kampen mot hatefulle ytringer som et område innenfor Norges menneskerettslige forpliktelser som krever tiltak. Komiteen er enig i at dette er viktig, og regjeringspartiene viser også til strategien mot hatefulle ytringer, som er den første strategi som en regjering noen gang har lagt fram om dette.

Jeg vil takke komiteen for arbeidet og også NIM for en viktig årsrapport.

Lene Vågslid (A) [11:49:23] (leiar for komiteen): Eg vil starte med å takke saksordføraren for eit godt innlegg og for eit godt arbeid. Eg er glad for at me fekk behandla saka no og ikkje i vår, slik at me rakk å få med vurderingane til departementet.

Arbeidet med psykisk sjuke må heilt klart betrast. Denne komiteen er veldig godt kjend med denne problemstillinga, og NIM, som me forkortar det for å gjere det enkelt, reiser òg dette som ei problemstilling. Eg meiner at den kritiske budsjettsituasjonen som dei fengsla me har i Noreg har vore utsette for dei siste fem åra, har forverra situasjonen for psykisk sjuke innsette i Noreg. NIM peiker òg på at situasjonen for innsette generelt er krevjande. Bruken av isolasjon er kritisert både av Noregs nasjonale institusjon for menneskerettar og av Sivilombodsmannen, og for Arbeidarpartiet er det ikkje godt nok at ein i denne innstillinga ser ut til å vere oppteken av det. Me meiner at regjeringa ikkje gjer nok for å møte desse utfordringane. Eg vil lyfte fram at regjeringa skal ha ros for at dei no føreslår ei ny fellesskapsavdeling på Ila. Det er bra, men det er ikkje nok til å bøte på dei utfordringane me, og òg NIM, peiker på.

Arbeidet mot vald i nære relasjonar må òg forsterkast. Me kjem seinare i dag til å debattere det vidare under interpellasjonsdebatten til Petter Eide, men her òg er det eit hovudproblem at ein manglar tilstrekkelege ressursar ute i politidistrikta og ein ny handlingsplan. Eg meiner det er kritikkverdige at regjeringa enno ikkje har kome med ein ny handlingsplan etter at den førre gjekk ut, noko òg årsmeldinga peiker på. Eg vil vise til tilrådinga som Arbeidarpartiet, Senterpartiet og SV står bak i innstillinga, der me igjen føreslår ein ny handlingsplan. Me legg vekt på at han skal vere sektorovergripande, økonomisk og tidsmessig forpliktande, og at han særleg må reflektere behova til sårbare grupper. Her vil eg òg vise til innspelet som har kome frå NIM, men òg frå LDO, bl.a. under budsjetthøyringa i komiteen, om at det er viktig at den handlingsplanen òg omfattar den samiske delen av befolkninga vår.

Arbeidarpartiet har vore ein pådrivar for å forsterke arbeidet mot hatefulle ytringar. For å få forsterka det arbeidet må ein òg styrkje dei som driv med det ute i landet, nemleg dei som arbeider i politiet og i politidistrikta. FRI, Foreningen for kjønns- og seksualitetsmangfold, har spela inn til oss i komiteen, bl.a. under budsjetthøyringa, men òg tidlegare, at kvart politidistrikt burde ha ein ansvarleg person som arbeider dedikert med hatefulle ytringar eller hatkriminalitet. Det er Arbeidarpartiet heilt einig i. Det er for stor variasjon i kompetansen rundt om i distrikta, og kapasiteten må byggjast opp.

Så vil eg nemne eit tema som saksordføraren ikkje tok opp, men som NIM har teke opp både i årsrapporten og i møte med justiskomiteen. Det handlar om domstolane våre. Uavhengige og effektive domstolar er ein sentral føresetnad for ein velfungerande rettsstat. Og det er staten som har ansvar for å sikre at domstolane har tilstrekkeleg med ressursar til å avvikle saker innan rimeleg tid. Ein samla komité fremjar i dag eit forslag til

vedtak der me ber om at regjeringa sørgjer for at domstolane er organiserte og finansierte på ein måte som tek vare på dei krava borgarane har etter Grunnlova og EMK på å få avgjort sakene sine for domstolen innan rimeleg tid.

Arbeidarpartiet støttar òg NIMs anbefaling om at det bør sikrast ei oversikt og ei koordinert oppfylging frå det enkelte departementet av anbefalingane til Noreg frå dei internasjonale overvåkingsorgana om menneskerettane. Ein samla komité ber òg om at regjeringa kjem tilbake til Stortinget med ein gjennomgang av anbefalingane som er gjorde i årsmeldinga for 2017, og på kva måte dette er fylgd opp.

Eg tek til slutt opp mindretalsforslaget frå Arbeidarpartiet og SV.

Presidenten: Representanten Lene Vågslid har tatt opp forslaget hun viste til.

Emilie Enger Mehl (Sp) [11:53:48]: Jeg vil først takke NIM for en grundig årsrapport, hvor de spesielt peker på tre utfordringer som det blir viktig å fokusere på framover, nemlig vold i nære relasjoner, psykisk syke i fengsel og vern mot hatefulle ytringer.

Arbeidet med å bedre forholdene for psykisk syke i fengsler er veldig viktig. Senterpartiet vil vise til at justiskomiteen nå har til behandling en sak om nettopp å begrense isolasjon og bedre situasjonen for alvorlig psykisk syke innsatte, hvor Senterpartiet kommer til å fremme forslag. Jeg har også tatt opp det temaet i en interpellasjon i forrige sesjon. Norske innsatte har de samme pasientrettighetene som man har utenfor fengsel, men i dag klarer vi ikke å behandle dem bra nok.

Budsjetts situasjonen er alvorlig for kriminalomsorgen. Allerede i 2017 sa assisterende regiondirektør i kriminalomsorgen region vest:

«Vi er nede på et nivå der vi så vidt kan opprettholde sikkerheten.»

Toppledelsen uttalte: «Situasjonen er nærmest uhåndterlig.»

Lav bemanning truer sikkerheten til dem som er på jobb, og oppfølgingen av innsatte. På generelt grunnlag er rehabiliteringen i norske fengsler nå på et minimum, og det er ekstra alvorlig for dem som i tillegg lider av en psykisk sykdom. Innsatte isoleres oftere enn nødvendig, eller utsettes for annen tvang, og mangler medisinsk tilbud, ofte fordi det ikke er kapasitet til å unngå innlåsing eller til å følge dem opp i helsevesenet.

Det har dessverre ikke blitt bedre siden 2017. I statsbudsjettet for 2019 fortsetter kuttene i kriminalomsorgen. Regjeringen bør gjøre umiddelbare tiltak for å bedre situasjonen for psykisk syke i fengsel, og herunder stoppe ABE-kuttene og oppbemanne kriminalomsorgen, både for de psykisk syke og for de innsatte generelt.

Vi er nødt til å stoppe utviklingen mot en kriminalomsorg der vi ikke er i stand til å ivareta grunnleggende menneskerettigheter for innsatte.

NIMs observasjoner om vold og seksuelle overgrep i nære relasjoner er også alvorlig. Det er anslått at omkring 150 000 personer utsettes for vold i nære relasjoner hvert år. 8–14 pst. av den kvinnelige befolkningen har vært utsatt for vold fra partner, og en av ti 16–17-åringer opplyser om erfaring med vold fra foresatte.

Senterpartiet har flere ganger fremmet forslag i Stortinget om å styrke arbeidet mot vold i nære relasjoner og seksuelle overgrep. Vi mener regjeringen burde ha fremmet en ny handlingsplan da den forrige gikk ut i 2017. En handlingsplan må være forpliktende og være finansiert tilstrekkelig hvis den skal ha ønsket effekt.

Ytringsfriheten står sterkt i Norge og skal fortsatt gjøre det. Det skal være en høy terskel for å gripe inn i ytringsfriheten, men det er en viktig balanse mellom ytringsfriheten og enkeltmenneskets rett til vern mot hatefulle ytringer. Straffeloven og diskrimineringsloven begrenser ytringsfriheten, og ytringer som framsettes for å fremme hat, forfølgelse eller forakt mot andre, er vi nødt til å bekjempe. Hatefulle ytringer er egnet til å skape frykt hos både enkeltpersoner og hele minoriteter, og Senterpartiet står i kampen mot det.

Til slutt vil jeg ta opp det forholdet at Senterpartiet er alvorlig bekymret for domstolene. Tvisteløsning og straffeforfølgelse står helt sentralt i straffesystemet og rettssystemet. Enhver har plikt til å fremme sin sak for domstolen. Det er helt grunnleggende i rettsstaten Norge at vi klarer å behandle straffesaker på en sikker måte og innen rimelig tid. Domstolene har nå store økonomiske utfordringer. Lovbestemte frister for saksbehandlingstid blir ikke holdt i flertallet av våre domstoler. Domstolene kan ikke spare tid og penger på å gå på akkord med prosessuelle krav i enkeltsaker. Derfor må det nå i flere domstoler kuttes i dommerstillinger for å møte budsjettammen. Regjeringen er nødt til snarest å sørge for at domstolene finansieres tilstrekkelig til å kunne avvikle saker sikkert, effektivt og innen lovbestemte frister, for at domstolsbehandling i Norge fortsatt skal være i tråd med menneskerettighetene.

Petter Eide (SV) [11:58:57]: Det står ganske bra til med menneskerettighetene i Norge. Jeg har vært så heldig å besøke ca. 100 land i verden, og jeg kan fortelle at stort sett står det verre til alle andre steder. Men det er kanskje nettopp derfor vi trenger solide og gode institusjoner – og skal passe på at det fortsatt skal være sånn. Vi har heldigvis også et sivilsamfunn i Norge som passer på og er vaktbikkje for at menneskerettighetssituasjonen i Norge er bra.

Norges nasjonale institusjon for menneskerettigheter, NIM, skal nettopp være en av de institusjonene som skal være vaktbikkje for menneskerettighetenes situasjon. De skal passe på at denne normen ivaretas. De skal passe på at menneskerettighetssituasjonen i Norge er i tråd med det norske lovverket, men også i tråd med de internasjonale forpliktelsene, konvensjonsforpliktelsene, som er gitt av både FN og EMK, Den europeiske menneskerettskonvensjon. Menneskerettighetene er definert i FN-konvensjoner og i Europarådets konvensjoner. De fungerer som en slags grunnlov for Norge. Norsk lovverk kan altså ikke lages uten at det er i tråd med dette lovverket. Det er dette NIM er satt til å passe på. Det betyr at NIMs arbeid både har en viktig nasjonal betydning for å passe på at dette fungerer bra i Norge, og også er viktig internasjonalt, fordi Norge her har en slags rollemodellrolle, for å si det sånn. De skal vise verden at selv en Champion of Human Rights, som Norge er, skal ivareta en høy standard rundt dette.

NIM har levert en rekke anbefalinger som vi er bedt om å se på. Det kan oppfattes som en minimumshandling å sende rapporten tilbake til regjeringen for å be dem vurdere hvordan de gjør dette. Stortinget har et selvstendig ansvar, gitt av Grunnloven, for å påse at menneskerettighetenes stilling i Norge er bra. Stortinget kan plukke ut noen av de tingene som NIM er mest opptatt av, og gjøre helt konkrete vedtak. Det er nettopp det vi har gjort i forslag til vedtak III, om vold i nære relasjoner. Vi har gått igjennom alt det NIM har skrevet. Så har vi sagt at vel, mye er viktig, men dette er faktisk det viktigste å se nærmere på. Igjen et lite internasjonalt blikk: Selv om menneskerettighetenes stilling i Norge stort sett er bedre enn i de aller, aller fleste land, er Norge på området vold i nære relasjoner og voldtekt ikke så veldig, veldig annerledes enn resten av verden. Dette er et omfattende problem i Norge, på samme måte som det stort sett er det i Europa og i andre deler av verden – selvfølgelig ikke så ille som i deler av Afrika og Asia.

Nettopp derfor har vi tatt ut dette som et helt konkret område og sagt at her er det ikke tilstrekkelig at Stortinget bare sender det tilbake til regjeringen og ber regjeringen finne ut av hvordan de kan håndtere det. Stortinget sier i forslaget til vedtak at dette skal vi arbeide helt spesielt med, og ber regjeringen om å være ekstra fokusert på dette området, nettopp for å gi det politiske signal at på dette området er det mer alvorlig enn på alle de andre områdene, og at på dette området er menneskerettighetssituasjonen i Norge ikke så bra – eller er tilnærmet sånn som den er i resten av verden.

Jeg er glad for at vi får behandling av NIMs årsrapport. Det er foreløpig en ganske ny tradisjon i Norge. Jeg synes at vi de gangene vi så langt har gjort det, har vært litt for defensive i dette arbeidet. Vi har stort sett sendt

det tilbake til regjeringen, uten en ordentlig realitetsbehandling av innholdet i dette i stortingsalen. Det er litt bedre i år enn det var i fjor. Jeg håper at vi neste år skal gå enda nærmere inn på enkelte områder, og kanskje også gjøre helt konkrete vedtak, for på den måten å utøve Stortingets ansvar når det gjelder menneskerettighetene i Norge.

Statsråd Tor Mikkel Wara [12:03:24]: Norges nasjonale institusjon for menneskerettigheter har en helt sentral rolle i arbeidet med å fremme og beskytte menneskerettighetene i Norge. Siden NIM ble etablert ved lov i 2015, har institusjonen vært en sterk faglig aktør og en tydelig stemme i dette viktige arbeidet. Komiteen er glad for at NIM i 2017 oppnådde såkalt A-status i henhold til FN-systemets Paris-prinsipper. Det er også gledelig at Gáldu – kompetansesenteret for urfolks rettigheter – ble en integrert del av NIM samme år. Begge deler vil styrke institusjonen i dens videre arbeid.

NIM kommer med råd og anbefalinger til departementet og regjeringen på ulike måter. NIM har avgitt flere rapporter om særskilte temaer. NIM avgir også jevnlig høringsuttalelser som alle vurderes av ansvarlig departement. Jeg nevner at det også gjennom møter er etablert en god dialog mellom NIM og ulike aktører, inkludert Justis- og beredskapsdepartementet. Rådene og anbefalingene fra NIM er generelt viktige og velkomne innspill når departementene og regjeringen tar stilling til hva som bør gjøres på ulike saksområder. NIM har også for 2017 avgitt en grundig årsmelding med en rekke nyttige anbefalinger til departementene og regjeringen.

I innstillingen fremmer justiskomiteen særlig tre saksområder fra årsmeldingen, som alle angår Justis- og beredskapsdepartementets ansvarsområder: vold i nære relasjoner, psykisk syke i fengsel og vern mot hatefulle ytringer. Jeg er enig i at dette er tre meget viktige problemstillinger. I likhet med komitémedlemmene fra Høyre og Fremskrittspartiet vil jeg peke på at regjeringen allerede gjør mye viktig arbeid på disse områdene.

Når det gjelder domstolene, som omtales i komiteens tilråding til vedtak II, er jeg enig i at uavhengige og effektive domstoler er sentrale forutsetninger for en vel fungerende rettsstat. Regjeringen nedsatte derfor Domstolkommisjonen 11. august 2017. Kommisjonen er bedt om å utrede hvordan domstolene bør organiseres for å ivareta forventningene om effektivitet, kvalitet og uavhengighet. Et grunnleggende utgangspunkt og premisse for nedsettelsen av kommisjonen var nettopp å sikre at domstolene også framover evner å avgjøre borgernes saker innen rimelig tid. Jeg nevner også at departementet arbeider med endringer i både sivilprosessen og straffeprosessen for å legge til rette for mer effektiv domstolsbehandling.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Lene Vågslid (A) [12:06:03]: NIM etterlyser ein handlingsplan mot vald i nære relasjonar. Den førre handlingsplanen gjekk ut i 2017 – no er me snart på slutten av 2018. Eg lurar på om statsråden kan seie noko meir om når regjeringa har tenkt å leggje fram ein slik handlingsplan, om han vil vere økonomisk og tidsmessig forpliktande, og om han kjem til å ta med seg det klare innspelet om at ein handlingsplan òg må fokusere klart på den samiske delen av befolkninga.

Statsråd Tor Mikkel Wara [12:06:34]: Jeg er enig i at dette er et veldig, veldig viktig område, og det er også et prioritert område. Sluttrapporten for den handlingsplanen som representanten viser til, om vold i nære relasjoner, ble offentliggjort i november 2018, og – vel, vi er kommet så vidt ut i desember. Det er opplagt slik at den sluttrapporten skal vurderes, og vi kommer til å ta stilling til hvordan vi skal følge den opp. Det betyr ikke at vi har tenkt å legge den i en skuff, det betyr at vi har tenkt å følge den opp.

Lene Vågslid (A) [12:07:09]: Eg takkar for svaret, men det eine spørsmålet fekk eg ikkje svar på. Det er i auka grad blitt fokusert på utfordringar knytte til den samiske delen av befolkninga. Nokon har teke til orde for at det bør vere ein eigen handlingsplan. Me utfordra både NIM og LDO på spørsmålet om det viktigaste kanskje er at det blir ein del av ein generell handlingsplan. Kan statsråden seie noko om kva han tenkjer om det?

Statsråd Tor Mikkel Wara [12:07:34]: Dette er nettopp de spørsmålene som det er naturlig å vurdere nå, om det er behov for et særskilt tiltak når det gjelder den samiske befolkningen, eller om det er naturlig å integrere det i det øvrige arbeidet – og i det andre arbeidet som Justisdepartementet fortløpende gjør, for jeg tror det er viktig å minne om at Justisdepartementet har en rekke aktiviteter som går på vold i nære relasjoner, og det er rett og slett bare på det punktet i dette året at det er nettopp slike spørsmål vi skal vurdere. Men la meg forsikre representanten om at den samiske befolkningen vil være og er en sentral del av den vurderingen vi gjør.

Lene Vågslid (A) [12:08:19]: Takk for svaret. NIM er òg tydeleg på behovet for å sikre ei oversikt og ei koordinert oppfølging frå dei enkelte departementa av dei internasjonale overvåkingsorgana si anbefaling til Norge om menneskerettane. Eg høyrde ikkje noko i innlegget frå statsråden om kva statsråden meinte om akkurat det. Her føreslår jo SV og Arbeiderpartiet det i innstillinga, så spørsmålet mitt til statsråden er om ikkje det er ein god idé.

Statsråd Tor Mikkel Wara [12:08:50]: Mitt utgangspunkt er at jeg tror det er riktig å følge sektorprinsippet her, dvs. at det er det enkelte departement som både vurderer og melder tilbake til Stortinget. Nå er ikke dette en veldig prinsipiell vurdering, men det er en hensiktsmessig måte å organisere arbeidet på med ulike departementer i en regjering.

Presidenten: En siste replikk til Lene Vågslid – og så er det andre som også har bedt om replikk.

Lene Vågslid (A) [12:09:26]: Eg berre prøver meg – så lenge det går! Takk for svaret. Sektorprinsippet er eit svar. Men eg lurar på: Kva tenkjer statsråden er det verste som kan skje dersom ein gjorde det me føreslo, med å få til ei samla oversikt og ei koordinert oppfølging, slik NIM anbefaler?

Statsråd Tor Mikkel Wara [12:09:44]: Dette er ikke et spørsmål om det verste som kan skje – jeg tror ikke det ville skjedd noe ille. Men det er mer en hensiktsmessig måte å organisere tid, krefter og ressurser på og sørge for at den statsråden som til enhver tid er konstituasjonelt ansvarlig, også har ansvar for å rapportere tilbake på de internasjonale forholdene.

Petter Eide (SV) [12:10:17]: En liten oppfølging av den siste replikkunden: Det er ikke bare Norges nasjonale institusjon for menneskerettigheter som rapporterer på menneskerettighetene i Norge, det er også en rekke internasjonale institusjoner som gjør det. FNs menneskerettighetskomité, FNs barnekomité, FNs torturkomité og Europarådets torturkomité rapporterer også på Norge jevnlig, ikke akkurat årlig, nødvendigvis, men jevnlig. Men det er kun rapporten fra NIM – altså Norges nasjonale institusjon for menneskerettigheter – som behandles i Stortinget. Så mitt spørsmål til justisministeren vil være: Kan det på noen som helst måte være hensiktsmessig at også rapportene fra de internasjonale organene som Norge er tilsluttet, sånn som Europarådet og FN, blir framlagt for Stortinget til debatt?

Statsråd Tor Mikkel Wara [12:11:11]: Det er riktig som representanten sier, at det er en rekke rapporter som evaluerer og vurderer ulike deler av ikke bare justissektoren, men veldig mange sektorer. Alle disse rapportene er kjent, og alle disse rapportene offentliggjøres løpende også fra departementet, men det har ikke vært hensiktsmessig å invitere til en debatt hver gang det kommer en ny rapport – kanskje heller ikke å samle alle, for det er et ganske omfattende arbeid å gjøre det. Men vi er helt åpne for å diskutere hvilken som helst av de tingene. Det skjer jo ofte i Stortinget, man får ofte både spørsmål og interpellasjoner knyttet til de

rapportene. Det regner jeg med er en ganske naturlig del av Stortingets oppfølging av hvordan regjeringen forholder seg til internasjonale konvensjoner.

Presidenten: Da er replikkordskiftet omme.

Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 5.

Etter ønske fra justiskomiteen vil presidenten foreslå at sakene nr. 6 og 7 behandles under ett. – Det anses vedtatt.

Sak nr. 6 [12:12:17]

Innstilling fra justiskomiteen om Endringer i sjøloven mv. (fjerning av vrak) og samtykke til tiltredelse til Den internasjonale Nairobi-konvensjonen om fjerning av vrak, 2007 (Innst. 76 S (2018–2019), jf. Prop. 105 LS (2017–2018))

Sak nr. 7 [12:12:28]

Innstilling fra justiskomiteen om Endringer i sjøloven mv. (fjerning av vrak) og samtykke til tiltredelse til Den internasjonale Nairobi-konvensjonen om fjerning av vrak, 2007 (Innst. 75 L (2018–2019), jf. Prop. 105 LS (2017–2018))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.

Sak nr. 8 [12:12:51]

Innstilling fra justiskomiteen om Endringer i personopplysningsloven (bekjempelse av arbeidslivskriminalitet) (Innst. 80 L (2018–2019), jf. Prop. 115 L (2017–2018))

Guro Angell Gimse (H) [12:13:28] (ordfører for saken): Arbeidslivskriminalitet dreier seg om handlinger som bryter med norske lover om lønns- og arbeidsforhold, trygder, skatter og avgifter, og er gjerne utført organisert. Det skjer gjennom at arbeidstakere utnyttes, og/eller at arbeidet gjennomføres på en måte som virker konkurransevridende, og som undergraver samfunnsstrukturene våre.

Et karakteristisk trekk ved arbeidslivskriminalitet er innslaget av multikriminalitet, og det kjennetegnes ved skatte- og avgiftskriminalitet, grove regnskaps- og bokføringsovertrедelser, uriktig og mangelfullt regnskap, korrupsjon, utroskap, konkursvirksomhet, hvitvasking, valutasmugling, menneskehandel, trygdesvindel, grove bedragerier, overtredelse av utlendingsloven, utbytting av arbeidskraft, prostitusjon og grove brudd på arbeidsmiljøloven, osv., osv.

Arbeidslivskriminalitet er en del av paradigmeskiftet vi ser i verden i dag. Derfor har denne regjeringen satset stort på å bekjempe og forebygge arbeidslivskrimi-

nalitet. Den første handlingsplanen som regjeringen la fram, kom i 2015, og allerede i 2017 ble den revidert. Mange av tiltakene i handlingsplanen er oppfylt. Et av punktene er etablering av a-krimssenter, og det er etablert hele sju i Norge.

For å bekjempe denne type kriminalitet er offentlig samarbeid mellom ulike etater helt essensielt. Politiet, skattemyndigheter, Nav, arbeidstilsynet og mange andre etater må samarbeide for å komme dette til livs.

Det har vist seg at det er noen hindringer på veien for å få til et godt samarbeid. Taushetsplikt og deling av informasjon har utfordret samarbeidet. Denne proposisjonen er et tilsvarende til det. Prop. 115 L, Endringer i personopplysningsloven, legger mer til rette for et effektivt samarbeid mellom offentlige organer. Der foreslås det en ny bestemmelse § 12 a i personopplysningsloven som åpner for at offentlige myndigheter kan utlevere personopplysninger til hverandre når det er nødvendig for å forebygge, avdekke, forhindre eller sanksjonere arbeidslivskriminalitet. Formuleringen i forslaget til ny lovtekst er ment å sikre at alt arbeid det offentlige gjør mot arbeidslivskriminalitet, faller inn under bestemmelsen. Alle offentlige organer som arbeider mot dette, vil kunne utveksle personopplysninger i medhold av forslaget til bestemmelsen.

Lovendringen vil bety at et viktig hinder for effektiv bekjempelse av arbeidslivskriminalitet nå ryddes bort. Vi vil fortsette kampen mot arbeidslivskriminalitet gjennom grundig oppfølging av handlingsplanen i tiden framover.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 8.

Sak nr. 9 [12:17:17]

Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Olaug V. Bollestad og Geir Jørgen Bekkevold om gjennomgang av offentlige oppreisnings- og erstatningsordninger (Innst. 79 S (2018–2019), jf. Dokument 8:165 S (2017–2018))

Presidenten: Etter ønske fra justiskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Peter Frølich (H) [12:18:07] (ordfører for saken): Jeg har lyst til å starte med å takke komiteen for behandlingen av en sak som har vært komplisert og vanskelig. Det er vanskelig fordi det er mange meninger om tematikken, og det er sterke historier bak de ulike erstatningssakene. Det er komplisert fordi partiene åpenbart har helt ulike forståelser av virkeligheten og hvilke konsekvenser forslaget egentlig innebærer.

For å få en meningsfull debatt tenkte jeg det kunne være greit å prøve å strukturere lite grann. Da må jeg starte med det helt grunnleggende, nemlig at vi i Norge har erstatningsregler som har ligget mer eller mindre uforandret helt tilbake til romertiden. De gjelder uavhengig av hva som står i loven. Det er prinsipper som står seg godt. I tillegg har vi politikere funnet det for godt å krydre systemet vårt med noen særskilte erstatningsordninger på ulike felt.

Vi har f.eks. voldsoffererstatningssystemet. Vi har pasientskadeerstatninger. Vi har noen særskilte ordninger for ulike grupper som har vært særlig uheldig i møte med det offentlige. I tillegg har vi kommunene og fylkene som har en bukett av ulike ordninger som også praktiseres ulikt. Helt i bunn ligger Stortingets rettferdsvederlagsordning, som skal fange opp dem som faller mellom to stoler og ikke har noe annet erstatningssystem å lene seg på. Summen av dette er at vi egentlig har et ganske godt erstatningssystem i Norge, men det har også noen svakheter. Jeg tror at alle i denne salen har lyst til å rette opp noen av de svakhetene, men det er ikke helt likegyldig hvordan man faktisk gjør det.

Nå har vi sett eksempler, bl.a. i media, på personer som er blitt påført tap av en kommune, men de får ulik erstatning basert på hvilken kommune de bor i. Da er det noen ting man kan gjøre med dette. Jeg har funnet tre aktuelle ting man teoretisk sett kunne gjort.

Det første måtte være å endre noen av dagens statlige ordninger, og det er kanskje det som ligger i dette litt ulne forslaget om å utrede alle statlige erstatningsordninger, osv. Det er ofte en løsning man lener seg på når man ikke vet hvor man vil. Det er et virkemiddel som vi politikere ofte bruker når vi har lyst til å løse noe, men ikke har peiling på løsningen. Da er det alltid greit å utrede, utrede og utrede. Vi kan utrede til vi blir blå i ansiktet. Her har vi rett og slett bedt om en utredning som departementet fortjenstfullt sier ikke er presis nok. Denne ordningen kan utvides til å omfatte et utall ulike grupper og tilfeller, men det gir ingen god løsning. Dessuten er det meste av det som kan utredes, allerede utredet. For eksempel utredes nå voldsoffererstatningen. Rettferdsvederlagsordningen ble utredet godt av Jens Stoltenbergs regjering, senest i 2013. Konklusjonen var tindrende klar: Den bør ikke endres. Da skaper man en annen ordning enn det vi har i dag.

Derfor mener vi at det å endre eksisterende statlige ordninger blir et blindspor. Vi kan gjerne kamuflere oss bak ønsket om å utrede mer og mer, men det ærlige svaret er at det vil ikke løse noe. Det vil i alle fall ikke løse de sakene vi har lest om i media. Derfor stemmer vi mot dette, og så får vi heller leve med at intensjonene våre blir trukket i tvil, osv.

Den andre løsningen er å lage helt nye statlige ordninger som i realiteten fratrukk kommunene erstatningsansvaret. Det er også en dårlig løsning. Det ville vært en typisk lettvinnet løsning i Norge, hvor det alltid finnes mer penger, og hvor alt staten kan overta, blir bedre. Det finnes ingen automatikk i det. Hvis ikke den som påfører noen en skade, også sitter med ansvaret, kan vi faktisk risikere å lage en dårligere løsning.

Da står vi igjen med den tredje og siste løsningen, som er den Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre, sammen med Senterpartiet, går for. Det er nemlig å sørge for at kommunene er seg sitt ansvar bevisst, at de forbedrer ordningene sine og ikke minst forbedrer praktiseringen, sånn at vi får en mer ensrettet praksis. Det vi så i f.eks. Brennpunkt, var at når like saker ga ulik erstatning, var det dårlig. Med felles rutiner kan det rettes opp i. Det er vår løsning og vårt forslag til vedtak.

Maria Aasen-Svensrud (A) [12:23:23]: Jeg vil begynne dette innlegget med å vise til NRK Brennpunkts dokumentar, En søsters kamp. Dette er en hjerteskjærende fortelling der vi lærer å kjenne en storesøster som kjemper for likebehandling for sine søsken, og for rettferdighet etter å ha opplevd svikt fra barnevernet i Norge. Denne dokumentaren peker særlig på ett viktig poeng, nettopp at det er mange ulike ordninger for oppreisning av tidligere barnevernsbarn som har opplevd at de som skulle passe på dem i en svært sårbar periode i deres liv, sviktet.

Når det er så stor fare for forskjellsbehandling avhengig av hvor man bor i landet, peker det i retning av tilfeldigheter og stor urettferdighet overfor dem som rammes. Dette kommer f.eks. til syne når vi ser at det med dagens ordninger både er forskjell i maksimalgrense for utbetalingssummer mellom kommuner, forskjell i hvilke tidsperioder kommunene godtgjør for, og når det er mulig å søke oppreisning eller erstatning. I tillegg er det variasjoner mellom kommunene hva angår avkorting av det utbetalte beløpet dersom søkeren også har fått oppreisning fra andre. Arbeiderpartiet mener dette synliggjør en svakhet ved dagens system som fører til at rettsvernet utøves forskjellig fra kommune til kommune og ut fra søketidspunktet.

Den vilkårligheten og uretten som følger av dagens system, er ved flere anledninger påpekt, bl.a. av frivillige organisasjoner og enkeltpersoner. I NRKs Brennpunkt-

dokumentar kommer det tydelig fram at alle partiene i 2017 forpliktet seg til å gjennomgå dagens regelverk. For regjeringen uttalte helseminister Bent Høie seg. For Arbeiderpartiet uttalte nestleder Hadia Tajik seg tydelig. Vi kan nå merke oss at Høyre ser ut til å ha forlatt standpunktet, og mange ble nok overrasket over barne- og likestillingsministerens svar både i Brennpunkt-dokumentaren og til NRK på nett om at dette først og fremst er kommunenes ansvar.

Arbeiderpartiet var derfor godt fornøyd med forslaget fra Kristelig Folkeparti og representantene Bekkevold og Bollestad, som på en god måte løfter denne alvorlige problemstillingen og viser vilje til å rydde opp. Det er på høy tid med en helhetlig gjennomgang av offentlige oppreisnings- og erstatningsordninger, og at man i særskilt grad ser på hvilke grupper som i dag ikke er omfattet av ordningene, og nå vurderer om disse bør innlemmes. Vi må få en oversikt over de ulike kommunale og fylkeskommunale oppreisnings- og erstatningsordningene, slik at vi kan få en oversikt over eventuell forskjellsbehandling.

I denne salen behandler vi til tider saker som griper direkte inn i enkeltmenneskers liv. I disse sakene skal vi være oss svært bevisst våre handlinger og beslutninger. Dette er en slik sak, og da er det ikke godt nok å utarbeide anbefalinger og skyve fra seg ansvaret, slik flertallet ser ut til å gjøre her.

Med det tar jeg opp de forslagene Arbeiderpartiet har fremmet i saken.

Presidenten: Da har representanten Aasen-Svensrud tatt opp de forslagene hun refererte til.

Solveig Horne (FrP) [12:27:02]: Hver dag er det et barn i Norge som blir utsatt for vold og overgrep. Mange av disse barna lever i familier der barnevernet burde ha grepet inn mye før. Jeg har møtt mange barn som har sagt: Hvorfor kom dere ikke før, dette visste dere?

Mange barn der ute har blitt sviktet av det offentlige, og det var også en av grunnene til at regjeringen i 2016 satte ned et utvalg som skulle se på situasjoner der barn ble utsatt for grov omsorgssvikt, også med døden til følge. NOU-en som ble levert, som het Svikt og svik, viste tydelig at mange har visst, men ingen har gjort noe. Ikke minst viste den at ingen hadde snakket med de barna dette gjaldt. Det viser at det offentlige har sviktet mange barn.

Det ble vist til Brennpunkt-dokumentaren som har gitt et ansikt til dette. Jeg har lyst til å takke Mona Anita Espedal som med sin kamp for sine søsken har stått fram og gitt mange av disse barna et ansikt. Det har vært historier som vi ikke klarer å forestille oss engang, og det viser hvor viktig det er at når barnevernet i en kommune har gjort grove overgrep, må den kommunen som dette

har skjedd i, være seg sitt ansvar bevisst og gi oppreisning til de barna som har lidd en urett.

Vi har til behandling en sak her i dag der det er to forslag fra Kristelig Folkeparti. Det ene er om at vi skal ha en gjennomgang av rettferdsvederlagsordningen, som er en ordning som Stortinget har. Når vi ser på de beløpene som er blitt betalt ut, tenker jeg på hva vi kunne ha gjort for de barna hvis vi hadde brukt de pengene på noe helt annet enn å gi erstatning – vi kunne hjulpet dem mye før.

Regjeringspartiene har valgt ikke å gå inn på det forslaget. En av grunnene er at denne ordningen ble gjennomgått i 2013, og Stoltenberg-regjeringen med barne- og likestillingsminister fra SV konkluderte med at denne ordningen fungerte bra, og at det ikke trengtes andre grupper inn i den ordningen.

Vi vet at departementet sitter og jobber med oppfølgingen av voldsoffererstatningsordningen. Det mener jeg er viktig at regjeringen prioriterer, og så raskt som mulig kommer tilbake til Stortinget med oppfølgingen av det. Et enstemmig storting har sagt at regjeringen skal følge opp det for å få en gjennomgang av hele voldsoffererstatningsordningen.

Så er spørsmålet: Ville forslag 1 ha hjulpet Mona Anita Espedal? Nei, men man kan hjelpe veldig mange som ikke får erstatning i kommunen – da er rettferdsvederlagsordningen der for å kunne kompensere og gi erstatning til dem som ikke faller inn under andre ordninger.

Forslag 2, fra Arbeiderpartiet, er å ha en gjennomgang av de kommunale og fylkeskommunale oppreisningsordningene for å se om det er problematiske forskjeller. Ja, er det noe denne dokumentaren har vist oss, så er det at det er forskjeller. Vi vet at det er forskjeller, og det vil det være så lenge det er kommunale og fylkeskommunale ordninger. Slik jeg leser saken, er det kun SV som kanskje har tatt til orde for at vi skal opprette en nasjonal ordning. Hvis vi lager en nasjonal ordning, kan kommunene fraskrive seg ansvaret. Det er jo ikke det vi ønsker, vi ønsker at de som har sviktet, må gjøre opp for seg. Da er vi igjen på hva som er utfordringen. Jo, det er forskjellene. Derfor har regjeringspartiene fremmet et forslag der vi ber regjeringen sammen med KS om å få på plass like retningslinjer, sånn at man kan få bedre behandling ute i kommunene.

Det å bli beskyldt for å fraskrive seg ansvaret og bli beskyldt for både svik og løgn, mener jeg ikke hører hjemme i denne saken. For regjeringspartienes forslag vil hjelpe disse, er mye mer konkret og kan skje raskt – regjeringen skal nå sammen med KS få på plass like retningslinjer, slik at de som har blitt utsatt for urett, skal få erstatning fra kommunene, og det skal være likere retningslinjer enn det er i dag.

Emilie Enger Mehl (Sp) [12:32:08]: Det er alvorlig når barn blir sviktet av alle. Når foreldrene ikke klarer å oppfylle forsørgeransvaret, skal det offentlige gripe inn. Når også det sikkerhetsnettet svikter, er det klart at det offentlige må stille opp for de barna. Det er bakgrunnen for den saken vi nå behandler, og jeg vil vise til representanten Hornes innlegg om flertallsinnstillingen, som jeg synes var veldig godt.

I Dokument 8:165 er det fremmet to forslag. Jeg synes det er naturlig å gå gjennom de forslagene hver for seg. Forslag nr. 1 gjelder det å foreta en helhetlig gjennomgang av offentlige oppreisningsordninger og å se på om grupper utenfor de ordningene bør innlemmes.

Forslagsstillerne viste i dokumentet til rettferdsvederlagsordningen og voldsoffererstatningen. Rettferdsvederlagsordningen ble gjennomgått i 2013 av regjeringen Stoltenberg, og konklusjonen da ble at den burde beholdes som den var, og at det ikke var hensiktsmessig å gjøre endringer prinsipielt og opprette egne ordninger for særskilte grupper. Vi står fortsatt ved det, og mener det ikke er god politikk å bruke ressurser på nok en gjennomgang så kort tid etterpå.

Rettferdsvederlagsordningen er i dag ikke basert på avgrensning til enkelte grupper, men er basert på skjønn og sedvane. En eventuell spesifisering av hvilke grupper som skal omfattes, vil ikke automatisk gi en bedre ordning, men kan heller gi en snevrere ordning som omfatter færre enn den gjør i dag. Det er det jeg oppfatter at forslagsstillerne ønsker. Det er ikke noe Senterpartiet støtter.

Videre vil jeg understreke at forslaget ikke sier noe om hvilke grupper man ønsker at en eventuell ordning og avgrensning skal omfatte. Det gjør at forslaget om en gjennomgang åpner for en uttømmende liste av alle typer grupper, gir liten mening og vil medføre veldig omfattende arbeid.

Videre sa jeg at forslagsstillerne nevner voldsoffererstatningen i representantforslaget sitt. Som tidligere talere har vist til, er voldsoffererstatningen nå i ferd med å bli gjennomgått som en oppfølging av NOU 2016:9 Rettferdig og forutsigbar – voldsskadeerstatning. Derfor mener vi at også det punktet er ivaretatt. På bakgrunn av det vil ikke Senterpartiet bruke ressurser på en ny gjennomgang, som forslaget legger opp til.

Jeg vil gå inn på forslag nr. 2, som gjelder å gjennomgå kommunale og fylkeskommunale ordninger. Det er vår oppfatning at forslagsstillerens formål her er å skape et mer likt system i alle kommuner og fylker.

I saken framstilles det som at det i noen kommuner utbetales erstatning dersom kommunen har gjort en feil, mens man i andre kommuner ikke gjør det. Det stemmer ikke. Jeg vil minne om at alle kommuner omfattes av det alminnelige erstatningsansvaret, og at

når en kommune har begått en feil som har ført til skade eller men, kan det utløse erstatningsplikt og oppreisning.

I tillegg til dette kan den enkelte kommune og fylkeskommune velge å opprette erstatnings- eller oppreisningsordninger. Det kan gjøres for en spesiell type saker, for et permanent eller kortvarig tidsrom. Eksempler på slike saker kan være der det er blitt oppdaget grov svikt på barnehjem, hvor barn er blitt utsatt for vold og mishandling, eller det kan være i forbindelse med svikt i barnevernet. De ordningene er ikke ment å være standardiserte og tilpasset generelle saker. Derfor er det naturlig at det kan forekomme ulik praksis fra kommune til kommune. Det kan spisses i enkeltsaker. Senterpartiet mener likevel at det må være toleranse for forskjellig praksis fra kommune til kommune når vi ønsker et system der kommunene skal ha egne, frivillige ordninger i tillegg til det vanlige erstatningsansvaret. Det må også være forståelse for at forskjellige fakta i forskjellige saker kan ha betydning for forskjellig utbetaling av erstatning.

Senterpartiet mener at det hører til det lokale selvstyret å opprette denne typen ordninger, og at det ikke skal være en statlig oppgave å gripe inn i ordningene. Som det også har blitt påpekt tidligere, er det heller ingen som har foreslått en statlig ordning med de forholdene det ville ført med seg. Vi mener likevel at det kan være nyttig med en veiledning til kommunene for hvordan de best skal ha ordninger, hvis de velger å ha det. Derfor har vi sammen med regjeringspartiene fremmet et forslag med et ønske om at det kommer en anbefaling om beste praksis for erstatnings- og oppreisningsordninger.

Petter Eide (SV) [12:37:22]: SV og undertegnede er langt på vei enig i den historiske bakgrunnen som saksordføreren ga, og er enig i deler av beskrivelsen av årsakene til at vi har fått denne debatten. Så det skal jeg ikke ta opp. Jeg skal heller ikke gå gjennom de ulike erstatningsordningene som finnes, for det har blitt gjort før meg.

Jeg vil derimot ta opp de politiske signalene som behandlingen av denne saken gir. Det som kanskje er det mest bekymringsfulle, er at det stortingsflertallet nå vil vedta, er at vi skal få erstatningsordninger på dette området som det vil være opp til hver kommune å innfri. Det betyr at det er det lokale selvstyret som skal trumfe viktigheten av å lage universelle ordninger og utjevne ulik behandling. Det er den ene store utfordringen. Jeg tror veldig mange som er rammet av dette nå, og som vil bli rammet av det i framtiden, vil oppleve det som veldig urettferdig at det skal være opp til hvor du bor, hvordan dette lander. Det er laget en forventning om at man skal

utjevne den forskjellen. Det har kommet fram i mediene i det siste. Noen politikere har, tilsynelatende iallfall, gitt andre signaler enn dem som kom fram i mediene for en uke siden.

For det andre: Å sende denne saken tilbake, til et slags samarbeid mellom regjeringen og KS, gir et underlig signal. KS er en interesseorganisasjon for alle kommuner, også de kommuner som ikke ønsker slike ordninger. Så hvordan KS i samarbeid med regjeringen har tenkt å finne løsninger som er gode for alle, er rett og slett vanskelig å forstå. Jeg synes det er et dårlig forslag. Jeg synes det er en ansvarsfraskrivelse fra Stortingets side at man dytter dette tilbake til et slags samarbeid mellom KS og regjeringen om å finne en løsning. Her kunne Stortinget i det minste ha styrt noe tydeligere hva man vil ha ut av dette.

Det tredje politiske signalet som er krevende, er at det står at dette skal baseres på frivillighet – at det skal være frivillige ordninger KS og regjeringen skal komme fram til. Det understreker bare bekymringen om at dette vil bli veldig ulikt håndtert. Jeg er helt enig i at det er de som har sviktet, som skal gjøre opp for seg, som representanten Horne sa. Samtidig må det være basert på en nasjonal standard, og ikke basert på en frivillighet, som dette forslaget legger opp til.

For det fjerde sender regjeringspartiene og Høyre ved dette vedtaket et signal – og da henviser jeg til saksordførerens innlegg – til kommuner styrt av Høyre eller et annet regjeringsparti, om at dette ikke er nødvendig. Det betyr at kommuner med en Høyre-ordfører vil kunne henvise til saksordførerens, representanten Frølichs, innlegg og si: Vi har fått denne veiledningen fra KS og regjeringen, men vi trenger ikke å gå inn i det, bare se hva Høyre-representanten har sagt i Stortinget.

I sum er dette en ganske omfattende ansvarsfraskrivelse. Det gis fire politiske signaler som gjør at dette er veldig skuffende og oppleves som veldig krenkende for de personene som har vært og vil bli utsatt for dette.

Jeg tar opp SVs forslag i saken.

Presidenten: Representanten Petter Eide har tatt opp de forslagene han refererte til.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF) [12:41:40]: Jeg er glad for at Arbeiderpartiet og SV i justiskomiteen støtter og fremmer Kristelig Folkepartis forslag om en helhetlig gjennomgang av offentlige oppreisningsordninger. Nøkkelordet er «helhetlig». Jeg ser at Høyre, Venstre og Senterpartiet viser til gjennomgangen av Stortingets rettferdsvederlagsordning som ble gjort i 2013, men hele poenget med dette forslaget fra Kristelig Folkeparti er at regjeringen skal foreta en helhetlig gjennomgang av alle offentlige oppreisningsordninger – ganske

enkelt fordi det er behov for en slik gjennomgang for å øke og sikre rettferdigheten.

Vi har denne høsten vært vitne til at sak etter sak har blitt rullet ut i media om hvordan mennesker som har opplevd urettferdighet og i noen tilfeller blitt utsatt for grove overgrep i det offentlige varetekt, blir utsatt for nok en urettferdighet i møte med svært varierende oppreisningsordninger. Det som viser seg å være avgjørende, er i større grad hvilken kommune man bor i – og ikke hvor alvorlig saken er. Sånn mener jeg alvorlig talt at vi ikke kan ha det.

Jeg registrerer at Høyre, Venstre og Senterpartiet skyver kommunenes selvstyre foran seg når de ikke velger å støtte vårt forslag. Det vi spør om i dette forslaget, er en helhetlig gjennomgang av ordninger på ulike nivå for å avdekke to mulige problemområder. Det ene går på om noen grupper per i dag faller utenfor alle ordninger og dermed burde bli innlemmet i en oppreisningsordning. Det andre er hvorvidt oppreisningsordningene framstår urettferdige fordi det er så store variasjoner mellom kommunene i utbetalingene. Dette er en helhetlig gjennomgang som selvsagt må gjøres fra statlig hold, men vi har ikke forskuttert resultatet av en slik gjennomgang og har dermed ikke meislet ut eventuelle løsninger. Derfor overrasker det meg at Høyre, Venstre og Senterpartiet ikke engang er interessert i at vi skal få en slik oversikt over ordningene på de ulike nivåene.

Som politikere på både lokalt og nasjonalt nivå må vi være ydmyke overfor at systemene og ordningene vi forvalter, har forbedringspotensialer. Spesielt må vi være lydhøre når grupper som har blitt utsatt for urett, nettopp innenfor rammene av institusjoner vi har ansvar for, ber oss om å se nærmere på en sak. Derfor tok Olaug V. Bollestad og jeg det svært alvorlig da vi fikk høre om Mona Anita Espedal, som det norske folk fikk møte i NRKs Brennpunkt-dokumentar i høst, som gjorde oss oppmerksom på hvor urettferdig disse ordningene oppleves for mange av dem som trenger en reell oppreisning fra det offentlige.

Vi håper at dette representantforslaget, sammen med medias dekning av saken, i seg selv kan bidra til økt oppmerksomhet rundt ordningene – og kanskje til og med en mer rettferdig praksis. Stiftelsen Rettferd for taperte gjorde en undersøkelse før Brennpunkt-dokumentaren som viste at kun 12–14 pst. av de spurte visste om at de kommunale og fylkeskommunale oppreisningsordningene i det hele tatt eksisterte. Jeg hadde virkelig trodd og håpet at Stortingets flertall ville vært mer interessert i å oppnå rettferdighet for disse gruppene som allerede er utsatt for nok urettferdighet fra det offentlige side.

Kristelig Folkeparti har ikke gitt opp i denne saken. Vi vil fortsette å kjempe for økt rettferdighet og oppreisning for mennesker som virkelig fortjener det.

Representanten Aasen-Svensrud har allerede tatt opp de forslagene vi har fremmet i dette Dokument 8-forslaget, og vi støtter selvsagt de forslagene.

Statsråd Tor Mikkjel Wara [12:46:21]: Jeg kan ikke se at det er behov for en ny gjennomgang av offentlige oppreisningsordninger. Voldsoffererstatningsordningen er for tiden under full gjennomgang som en oppfølging av NOU 2016: 9 Rettferdig og forutsigbar – volds-skadeerstatning.

Når det gjelder rettferdsvederlagsordningen, ble denne grundig gjennomgått så sent som i 2013. Rettferdsvederlagsordningen er Stortingets egen ordning. Alle personer som har kommet særlig uheldig ut i sitt møte med det offentlige, sammenliknet med andre på samme tid, kan søke om rettferdsvederlag. Rettferdsvederlag er en skjønnsmessig kompensasjon, altså et plaster på såret. Økonomisk tap dekkes ikke. Det er et vilkår at forholdet det søkes om rettferdsvederlag for, ikke omfattes av andre erstatnings- og oppreisningsordninger. Stortingets rettferdsvederlagsordning er ulovfestet, og det er ingen saklig begrensning for hva som kan søkes vederlag for. Sakene avgjøres etter en individuell vurdering av om det er rimelig å tilkjenne vederlag, og skaden må ha sammenheng med kritikkverdige forhold fra det offentlige side.

Hvis Stortinget skal be om en gjennomgang av statlige oppreisningsordninger, bør det komme klart fram hva man ønsker å oppnå. Det gir ikke mening å be om en gjennomgang av hvilke grupper som ikke er innlemmet. Det finnes potensielt sett en svært stor mengde ulike grupper. Dersom man ser for seg at en gjennomgang av ordningen skal medføre en uttømmende regulering av hvilke tilfeller som utløser oppreisning, bør man være klar over at uttømmende regler er lite dynamisk og gir lite rom for skjønn. En uttømmende regulering kan medføre en fare for at tilfeller som burde ha blitt fanget opp, faller utenfor. I dag er det f.eks. slik at ikke alle som har blitt utsatt for mobbing, kan få rettferdsvederlag, men enkelte mobbeofre får dette etter en konkret vurdering dersom det offentlige er å klandre.

Vi må unngå at rettferdsordninger gjøres til et alternativ til alminnelig erstatningsrett. Alminnelig erstatningsrett har som grunnleggende prinsipp at den eller de som har begått uretten, skal stå som ansvarlig. Dette har en viktig preventiv virkning. Rettferdsvederlagsordningen har en subsidiær karakter og er ment å være siste utvei for økonomisk kompensasjon.

Det er foretatt flere gjennomganger av rettferdsvederlagsordningen. Jeg trekker særlig fram den grundige

og prinsipielle gjennomgangen som Helse- og omsorgsdepartementet, Kunnskapsdepartementet, Barne- og likestillingsdepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet ferdigstilte i 2013. Konklusjonen den gang var at ordningen burde beholdes slik den var, og at det ikke var hensiktsmessig å opprette nye tilpassede ordninger for særskilte søkergrupper. Ordningen for særskilte søkergrupper vil normalt ikke være hensiktsmessig. Det er en bedre løsning at det foretas en konkret vurdering etter en alminnelig ordning. Gjennomgangen fra 2013 ble presentert for Stortinget i Prop. 1 S for 2013–2014. Jeg mener konklusjonen fra 2013 fremdeles står seg.

Når det gjelder forslag om en gjennomgang av de ulike kommunale og fylkeskommunale oppreisnings- og erstatningsordningene, vil jeg påpeke at dette er en ordning som kommunene selv står fritt til å opprette. Vi må akseptere at de velger ulike løsninger, selv om det kan føre til ulik praksis ut fra forholdene i den enkelte kommune eller fylkeskommune. De etablerte ordningene virker på siden av rettferdsvederlagsordningen og andre statlige ordninger. Jeg vil anta at en løsning der regjeringen tar initiativ overfor KS for å vurdere utarbeidelse av en beste praksis-anbefaling, slik komitéflertallet foreslår, vil kunne bidra til en likere behandling, samtidig som man ivaretar selvstyret.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Lene Vågslid (A) [12:50:20]: Det er heilt legitimt å vere ueinig i det som blir føreslått i dag. Det meiner eg, det er heilt greitt å meine at det me føreslår, er feil. Problemet er at i valkampen 2017 blei det gjeve klare lovnader frå alle partia, unntatt Senterpartiet – det skal vere rett – om at ein ønskte ein full gjennomgang av regelverket. Det skapar visse forventingar, og når det blir sagt i ein valkamp, må ein jo rekne med at det er noko ein har tenkt å følge opp.

Erkjenner statsråden at det som blei sagt på vegner av regjeringspartia i 2017, ikkje var sant?

Statsråd Tor Mikkjel Wara [12:51:04]: Nei, det kan jeg ikke slå fast.

Disse erstatningene har også et lokalt selvstyretilnærmelse i seg. Hvem som bør foreta erstatningene i de ulike kommunene og fylkeskommunene, er ett spørsmål. Hvem som skal gjøre de statlige gjennomgangene, er et annet spørsmål. Hvem som skal gjøre en vurdering av Stortingets egne ordninger, er også et spørsmål.

Jeg nøyer meg bare med å konstatere at jeg tror alle føler med de enkeltskjebnene som blir presentert i media, og at dette for så vidt ikke handler om at noen er mer eller mindre for å rette opp urett som det er lett å leve seg inn i. Det er mer et spørsmål om å plassere ansvaret for

urett i en mye tettere sammenheng med ansvaret for dem som skal betale ut en eventuell ordning som en kompensasjon eller erstatning.

Lene Vågslid (A) [12:52:00]: Spørsmålet mitt var på kva måte ein kan erkjenne at ein står ved det som ein sa i denne saka – tydeleg vist på «Brennpunkt» – eller ikkje. Det er jo litt retorisk – eg skjønar det – fordi me har forlate det standpunktet. Men kan statsråden forklare meg kva bl.a. helseminister Bent Høie og representantar for Framstegspartiet og for Venstre meinte då det blei sagt at ein var einig i at ein måtte ha ein full gjennomgang av regelverket? Kva skal ein tolke ut av det?

Statsråd Tor Mikkel Wara [12:52:38]: Det er selvfølgelig vanskelig for meg å si hva representanter som uttalte seg, mente – bortsett fra å registrere hva de sa. Noen tolking utover det er det vanskelig for meg å gjøre. Men jeg må jo si at en gjennomgang av beste praksis, som det legges opp til overfor KS og kommunene, synes jeg er et godt og høyst akseptabelt svar på de utfordringene man så den gangen.

Petter Eide (SV) [12:53:20]: Det blir spørsmål om ord og tolkning også fra meg – justisministeren får ha meg unnskyldt.

I det forslaget til vedtak som vi mest sannsynlig kommer til å vedta i dag, bes det om at det skal tas initiativ til en beste praksis-anbefaling for frivillige kommunale og fylkeskommunale erstatningsordninger. Da vil jeg be justisministeren om å utdype hva som menes med «frivillige». Er det frivillighet til å ha erstatningsordninger, eller er det en frivillighet til å velge i en meny av ulike ordninger? Og vil i så fall justisministeren lage et sett av alternativer som kommunene kan gå inn i?

Statsråd Tor Mikkel Wara [12:54:09]: Som representanten Eide sikkert vet, er ikke dette et forslag som er formulert av meg eller Justisdepartementet, men vi skal selvfølgelig følge det opp. I en dialog med KS får man se hva som er en hensiktsmessig måte å organisere det på, og på hvilket nivå frivilligheten skal ligge. Det jeg likevel tror er nyttig å si, er at vi har et politisk demokratisk system i Norge som i utgangspunktet tillater ulikheter. Det er ulik eldreomsorg, det er ulike barnehagetilbud, det er ulike måter å organisere barnevernet på. Det er en del av det som er det lokale selvstyret. Jeg tolker dette forslaget slik at man ønsker å opprettholde det lokale selvstyret. Det er det jeg må legge til grunn i den dialogen vi har med KS.

Petter Eide (SV) [12:54:59]: Tusen takk for svaret.

Jeg ønsker likevel å bore litt lenger inn i hvordan justisministeren opplever begrepet «frivillighet». Er det slik

– selv om han ikke har formulert det, om han tolker det slik – at begrepet «frivillighet» innebærer at kommunene også har frivillighet til ikke å ha noen erstatningsordninger?

Statsråd Tor Mikkel Wara [12:55:24]: I og med at dette er en dialog som skal skje mellom KS og departementet, synes jeg at det spørsmålet også må diskuteres.

Vi i Justisdepartementet har ikke tenkt å fremme et forslag om å gjøre noe som er frivillig i dag, til en tvang. Det er ikke det som er vår intensjon. Vår intensjon er å følge lojalt opp det vedtaket som kommer, og gå i en dialog. Men jeg har merket meg hva som er premissene for forslaget. Premissene for forslaget er at det kommunale selvstyret skal bestå. Det tror jeg er viktig for oss ikke å underslå i den dialogen vi skal ha. Det betyr at det vil være ulike muligheter til å velge praksis basert på hva som er en anbefaling fra KS.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF) [12:56:22]: Jeg synes det siste svaret var ganske interessant. Jeg kan ikke tolke det noe annerledes enn at justisministeren kommer til å akseptere at frivillighet også kommer til å handle om at noen kommuner – i en dialog med KS – faktisk kan velge ikke å ha oppreisningsordninger.

I den dialogen med KS skal det også diskuteres beste praksis. Jeg bare lurer på om justisministeren kan utdype hva han vil legge i begrepet «beste praksis» når han skal gå inn i en dialog med KS.

Statsråd Tor Mikkel Wara [12:56:54]: Jeg tror ikke man, slik representanten Bekkevold gjør, skal tolke at jeg legger enten det ene eller det andre i begrepet «frivillighet». Det jeg understreker, er at vi legger begrepet «kommunalt selvstyre» til grunn for den dialogen som skal være med KS, for det er det som ligger i premissene.

Det vil på mange måter være opp til Stortinget, som har formulert forslaget, og de som har holdt innlegg i dag, som representerer flertallet. Det vil være en viktig del av det jeg tar med meg i den videre dialogen med KS. Hva jeg vil legge i «beste praksis», har jeg ikke noen formening om nå. Det er noe av det som vil komme ut av den dialogen med KS.

Til grunn for dialogen med KS vil jeg legge de formuleringene som ligger fra flertallet her. Jeg vil også legge til grunn de innleggene som jeg har hørt at flertallets representanter har framført i denne sal.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Lene Vågslid (A) [12:58:07] (leiar for komiteen): Saksordføreren seier at partia har ulik verkelegheitsforståing. Ja, det har me innimellom. Det må me vere ærlege

om. Men det er ei verkelegheitsforståing ein på ein måte ikkje kan vri seg unna i denne debatten, og det er det eg synest er det verste. Som eg sa i replikkordskiftet i stad, meiner eg at det er heilt legitimt å vere ueinig i saka. Men det blei gjeve klare valløfte om at ein ynskte ein full gjennomgang, og det meinte ein ikkje likevel.

Eg synest òg at når Peter Frølich meiner at det Arbeiderpartiet fremjar, som er Kristeleg Folkepartis opphavlege forslag, er ullent, er kanskje det regjeringspartiet no fremjar, sjølve definisjonen på ullent. Det ein får ut av vedtaket her i dag, er kanskje ingenting, kanskje litt endring. Kanskje nokon kommunar vel å gjere dette på ein betre måte – det trur eg, for eg har stor tillit til mange ordførarar rundt i landet som ynskjer seg betre ordningar. Men me veit ikkje kva me får.

Eg synest forslaget om å ta eit initiativ overfor KS er altfor dårleg. Eg synest det blei godt illustrert i replikkordskiftet, der representanten Bekkevold spør justisministeren om kva som er beste praksis. Eg trur at viss ein skal vite kva som er beste praksis, må ein kanskje foreta ei form for gjennomgang.

Eg vil gje ros til representanten Solveig Horne, som alltid i debattar som handlar om desse temaa, i det minste viser ei ektefølt forståing for kva me faktisk snakkar om. Det representanten Horne seier om gjennomgangen av valdsoffererstatningsordninga, er kjempeviktig. Problemet er berre at gjentakande formaningar frå Framstegspartiet på Stortinget foreløpig ikkje ser ut til å ha stor effekt. Me har jo lese departementets svar på oppmodingsvedtaket om oppfølginga av NOU-en om valdsoffererstatning. Sjølv om Solveig Horne i fleire debattar har sagt at det arbeidet må gå raskt, ser det ikkje ut til at det gjer det. Eg ynskjer Solveig Horne lykke til med å påverke sin eigen minister og si eiga regjering i denne saka, for ho er veldig, veldig viktig.

Eg skulle ynskje at Senterpartiet kunne ha støtta Arbeidarpartiet, SV og Kristeleg Folkeparti i denne saka i dag. Eg meiner det er noko misforstått knytt til debatten om kommunalt sjølvstyre. Her ynskjer ein ein gjennomgang, ein ynskjer å sjå på urett. Det er ein god grunn til å gjere det, og eg vil be Senterpartiet om å tenkje seg om ein gong til før me går til votering i dag.

Morten Wold hadde her overtatt presidentplassen.

Geir Inge Lien (Sp) [13:01:06]: Når det gjeld forslag nr. 1, frå Kristeleg Folkeparti, er det allereie på gang ein full gjennomgang av ordninga med valdsoffererstatning. I tillegg vart Stortingets rettferdsvederlagsordning grundig gjennomgått i 2013, som det har vorte sagt mykje om her i dag. Det vart konkludert med at det ikkje burde opprettast tilpassa ordningar for særskilte søkjargrupper. I dag er det ingen saklege avgrensingar

for kva ein kan søkje erstatning for under rettferdsvederlagsordninga. Dersom ein skal begynne å definere kva slags grupper som skal vere omfatta og ikkje, kan dette medføre ein fare for at tilfelle som burde vore fanga opp, endar med å falle utanfor.

Når det gjeld forslag nr. 2, frå Kristeleg Folkeparti, er det viktig å understreke at kommunane er omfatta av den alminnelege erstatningsretten. Gjennom desse reglane kan kommunane verte kjende erstatningspliktige dersom dei har svikta. Dette gjeld bl.a. dersom barnevernet ikkje har gripe inn når dei burde ha gjort det, og når kommunane har gjort feil, og det bør òg kommunane stå til ansvar for.

Oppreisingsordningane det her er snakk om, kjem utanom den alminnelege erstatningsretten. Mange kommunar har frivillig valt å opprette sine egne oppreisingsordningar. Dette er ikkje noko staten styrer. Senterpartiet har difor ikkje eit ønske om å påleggje kommunane krav til korleis ordninga skal sjå ut. Det er mange kommunar som ikkje har slike oppreisingsordningar i dag. Eg meiner at det er positivt om fleire kommunar vel å opprette slike ordningar. Då er det ein fordel om ein har eksempel på korleis ei slik ordning kan utformast på ein rettferdig og god måte.

Forslaget vårt om å opprette ei beste praksis-anbefaling vil bety at dei kommunane som allereie har oppretta oppreisingsordningar, kan forbetre ordningane sine basert på ei anbefaling. Dei kommunane som av ulike årsaker ikkje har oppretta slike ordningar, som kanskje har vegra seg for dette, vil få gode rettesnorar å halde seg til. Eg håper at ei slik anbefaling kan fungere som eit incentiv til å opprette oppreisingsordningar i fleire kommunar, og at dei ordningane som allereie eksisterer, kan verte likare og betre.

Peter Frølich (H) [13:04:24]: La meg bare være helt tindrende klar: Det å vedta en helhetlig utredning av alt er i realiteten en utredning av ingenting. Vi har vært i politikken lenge nok til å vite at det er sånn det fungerer. Derimot: Å foreslå at regjeringen nå skal sette seg sammen med KS for å bekjempe ulik praksis i kommunene, er noe av det mest konkrete man kan gjøre for å gå til roten av problemet. Vi trenger ikke en utredning – vi trenger virkelig ikke en utredning av tilstanden i kommunene. Og vet dere hvorfor? Jeg kan gi fasiten her og nå. Det er bare å skru på Brennpunkt og se at det finnes et kobbelt av ulike erstatningsordninger som praktiseres ulikt. Det er fasiten.

Spørsmålet vi i denne salen kan ta stilling til her og nå, er: Hva ønsker vi å gjøre med det? Hvor langt ønsker vi å gå for å styre kommunene fra denne salen? Vi har sagt at det går et prinsipielt skille her. Det er noe som heter lokalt selvstyre. Vi kan ha sterke meninger om hvor-

dan kommunene skal innrette disse ordningene, men det er bedre å gjøre det i samarbeid med kommunene enn å frata dem ansvaret og i realiteten gjøre erstatningssystemet vårt dårligere, eller å pålegge kommunene ting gjennom tvang.

Petter Eide var innom et poeng som jeg har lyst til å kvittere ut. Han var usikker på om jeg signaliserte en unnfalighet knyttet til kommunenes holdning til erstatningsordninger. Jeg vet ikke helt hvordan han klarte å tolke seg fram til det, men jeg kan i alle fall benytte anledningen til å være tindrende klar: Kommunestyret som ikke sørger for en anstendig erstatningsordning når kommunene har begått grove feil, fortjener ikke gjenvalg, enten de er røde, blå, gule eller grønne.

Solveig Horne (FrP) [13:07:06]: Det kan sikkert være vanskelig for dem som sitter og lytter til denne debatten, å forstå hva den i grunnen dreier seg om. Men det at opposisjonen framstiller det som om flertallet i denne sak ikke ønsker å gi noen oppreisning, at vi ikke ser den uretten som veldig mange av disse barna og ungdommene har blitt utsatt for, blir feil. Det har jeg imidlertid også hørt før denne høsten, så det får nå bare være.

Jeg har gitt et politisk signal i denne saken, og det er at jeg ønsker at vi skal ha like retningslinjer i kommunene. Det mener jeg at forslaget fra flertallet nå tydelig og klart gir, at man skal få på plass like retningslinjer.

Vi har altså voldsoffererstatningen, som regjeringen holder på å gå gjennom, og jeg gjentar igjen at den håper jeg raskt kommer på plass. Vi har rettsferdsvederlagsordningen, som det i 2013 kom en konklusjon om fungerer godt, så hva mindretallet ønsker med å ha en fullstendig gjennomgang av den, og hva de vil oppnå med det, klarer ikke jeg helt å se.

Så skal jeg gi litt honnør til SV, som faktisk er såpass konkret i sitt ene forslag at de ber regjeringen om nødvendig å opprette en nasjonal erstatningsordning eller et nasjonalt regelverk for kommunale ordninger. Men det står SV alene om. For oss har det vært viktig at vi har en frivillig ordning ute i kommunene, men det fratar jo ikke kommunene erstatningsplikt. Alle kommuner er omfattet av en erstatningsplikt, og så har da kommuner – og det bør alle kommunene ha – en erstatningsordning i tillegg som vi ser det blir altfor store forskjeller av, og det gjør at vi nå ønsker å få på plass et likere regelverk.

I forslaget til Kristelig Folkeparti heter det at de ønsker «å få oversikt over potensielt problematisk forskjellsbehandling». Ja, etter å ha vært med i det politiske livet her en del år vet jeg at det kommer til å ta tid å ha en gjennomgang av det. Men det vil ikke bare ta tid. Hvorfor skal vi ha en gjennomgang for å se om det er problematiske forskjeller når vi allerede vet at det er proble-

matisk forskjeller? Da må vi gjøre noe med det, og det er det flertallet gjør i denne sak. Vi ber regjeringen sammen med KS få på plass en beste praksis, like retningslinjer i de erstatningsordningene, slik at ansvaret blir lagt der det skal ligge. Det skal ligge hos kommunene – det er kommunene som har gjort den uretten det er å svikte disse barna. Og så skal voldsoffererstatningsordningen og rettsferdsvederlagsordningen, som fungerer godt, også være med å bidra med hensyn til de erstatningsordningene som vi skal ha her i landet.

Emilie Enger Mehl (Sp) [13:10:13]: Jeg er helt sikker på at alle her er enige om at dette er forferdelig vonde saker. Det er saker der vi ønsker å gjøre det beste, og Senterpartiet mener at vi har et forslag som er langt bedre enn de forslagene som fremmes av Kristelig Folkeparti, Arbeiderpartiet og SV, og det er derfor vi velger å gå for det.

Det er en misforståelse som har blitt gjentatt til det uendelige her, og det er at erstatning på generelt grunnlag er frivillig for kommunene. Det er ikke frivillig for kommunene å bli ilagt erstatningsplikt etter det privatrettlige erstatningsansvaret, det er ikke frivillig å bli idømt strafferettslig erstatningsansvar i straffesaker, eller oppreisningsansvar i straffesaker.

Jeg vil utfordre forslagsstillerne, Kristelig Folkeparti, for her blir det gjentatt flere ganger at man ønsker å gjennomgå alle ordninger. Men forslaget gir ingen veiledning for hvilke ordninger som menes med det, utover voldsoffererstatningen og rettsferdsvederlagsordningen. I tillegg gir heller ikke forslaget noen veiledning for hvilke grupper Kristelig Folkeparti egentlig ønsker å innlemme i eventuelle nye ordninger.

Jeg synes også det er veldig spesielt at ikke forslagsstillerne eller Arbeiderpartiet eller SV gjør noen nærmere vurderinger eller betraktninger rundt betydningen av å gripe inn i det kommunale ansvaret. Jeg mener at flertallet i dag ikke skriver fra seg ansvar, tvert imot tar vi ansvar for å plassere ansvaret der det hører hjemme, nemlig hos kommunene, som er skadevolder, som bør være ansvarlig. Hvis man ønsker like ordninger i alle kommuner, er det ikke lenger kommunale ordninger, da er det statlige ordninger. Så vidt jeg vet, er det bare SV som har vært ærlig på at de ønsker å foreslå det, så der virker det heller ikke som om mindretallspartiene er enige om hva de egentlig mener at de vil.

Jeg synes også det er problematisk og litt spesielt at verken forslagsstillerne eller mindretallet har tatt opp betydningen av prosessforhold i erstatningssaker. I erstatningssaker hvor man får avslått et erstatningskrav fra en kommune, kan man jo prøve en sak for domstolene, men det kan innebære stor risiko for den som saksøker, som ofte vil være den svake parten opp mot kommunen.

Jeg mener at problemet i stor grad ikke bare er mangel på hjemmel for erstatning, men muligheten til å håndheve den retten man eventuelt har.

Etterpå i dag skal vi behandle en sak om at de som har rett, også skal få rett. Det mener jeg i høyeste grad er relevant også i denne saken.

Petter Eide (SV) [13:13:29]: Da vil jeg også få lov til å bruke den innledende frasen: La meg være veldig klar. SV vil ha nasjonale ordninger. Vi vil ikke ha ulik praksis fra kommune til kommune. Folk skal behandles likt uansett hvor de bor. Krever man da at det må en nasjonal ordning til, på samme måte som et lovverk eller forpliktelser når det gjelder menneskerettigheter eller hva det måtte være, skal det selvfølgelig ikke være opp til det lokale selvstyret å bestemme hvorvidt man får disse ordningene. Derfor har vi gått inn for dette med nasjonale ordninger.

I replikkordskiftet ble jeg litt forvirret, må jeg innrømme. For der kom det fram – litt fram og tilbake – at justisministeren også mente at frivillighet kunne bety frivillighet til å ikke ha ordninger. Senere i debatten har representanten Frølich sagt at han mener at det må være anstendige ordninger. Men det er ikke det som står i forslaget til vedtak. Der står ingenting om anstendige ordninger. Det står frivillige ordninger. Jeg synes han burde ha skrevet det, hvis det var det han mente at det skulle være: anstendige ordninger. Men det står altså frivillige ordninger.

Det tredje innlegget i denne debatten om frivillighet, fra Emilie Enger Mehl, var veldig klargjørende. Hun er jurist, og hun sier at det selvfølgelig ikke er frivillig. Her har man altså tre ulike tolkninger av begrepet «frivillighet». Justisministeren har sin forklaring. Representanten fra Høyre har én forklaring. Og Enger Mehl sier at det selvfølgelig ikke er frivillig. Til Enger Mehl: Det er faktisk frivillig, begrepet «frivillig» står i forslaget. Og da er på en måte forvirringen rundt dette ganske stor.

Til Senterpartiet: Jeg mener at det ikke må være sånn at det kommunale selvstyret skal trumfe enhver annen politikk. Her leter vi etter gode ordninger for å gi folk gode erstatningsordninger. Da kan det ikke være sånn at frykten for at kommunene skal bli overprøvd i sin egen tenkning om dette, skal være viktigere enn at folk får gode ordninger.

Men jeg vil gjerne be representantene fra regjeringspartiene, og også fra Senterpartiet, om å klargjøre for denne sal hva begrepet «frivillighet» betyr i denne saken.

Maria Aasen-Svensrud (A) [13:16:21]: Det er bemerkelsesverdig at statsråden fra Fremskrittspartiet trekker fram lokalt selvstyre som en slags hellig gral i denne debatten, han bruker til og med eldreomsorgen

som eksempel, all den tid Fremskrittspartiet tross alt har gjort seg til talsperson for å statliggjøre nettopp dette tjenestetilbudet.

Som lokalpolitiker gjennom mange år vet jeg mye om viktigheten av lokalt selvstyre og har stor respekt for at avgjørelser og ansvar skal ligge tettest mulig på nærmeste beslutningsorgan. Men dette er uansett en digresjon i denne saken, for saken handler ikke først og fremst om lokalt selvstyre, den handler om rettferdighet for enkeltmennesker som er sviaket av det offentlige.

Forslagene fra Kristelig Folkeparti mener vi balanserer dette på en god måte. Derfor har Arbeiderpartiet tatt opp sine to forslag.

Lene Vågslid (A) [13:17:48]: Eg skal ikkje forlengje debatten veldig, men også eg hengjer meg opp i dette poenget med frivillighet. Når eg høyrer innlegget til Solveig Horne, høyrer eg ein representant som seier – og ønskjer – like retningslinjer. Ho ønskjer likskap. Der som det var det ein meinte, burde det ikkje stå «frivillige» i forslag til vedtak. Så spørsmålet er no: Kjem Arbeidarpartiet til å stemme for dei forslaga me har fremja i saka, og føreslå alternativ votering, at dei blir sette opp mot fleirtalsinnstillinga? Men eg tenkjer at regjeringspartia burde ha vurdert å ta ut ordet «frivillige», dersom det er slik at ein faktisk meiner det som representanten Solveig Horne seier.

Kva slags betydning vil det ha om me gjekk inn i noko av det lokale sjølvstyret, dersom ein f.eks. etter ein gjennomgang skulle finne ut at me burde ha eit felles regelverk, at me burde ha endra retningslinjer, øyremerkte midlar? Her finst det fleire løysingar enn dei Peter Frølich meinte var dårlege, som han stod og lista opp. Det er det ein kunne ha funne ut dersom ein føretok ein ny gjennomgang. Eg trur ikkje det er slik at fordi ein har sett på noko før, blir det akkurat det same resultatet dersom ein ser på det på nytt. Det kan ha kome inn mange nye moment. Kanskje ein må gjere det på ein grundigare måte. Kanskje burde me politisk bestille det endå tydelegare, og eg er for så vidt einig med dei som rosar SV for å ha fremja dei forslaga dei gjer i saka i dag. Ein god plass å begynne hadde vore å få ein ny gjennomgang.

Så er eg einig med Petter Eide i at når Peter Frølich meiner at dersom ein ikkje opplever anstendige ordningar, ut frå det eg forstod av innlegget hans, burde ein eigentleg ikkje stemme på den ordføraren ved kommuneval, eller den ordføraren burde ta hatten sin og gå. Ja, det er legitimt å meine, men eg meiner det er for passivt, når me her på Stortinget ser kor urettferdig det er, akkurat som Solveig Horne seier. Det er ikkje det at me lurar på om ordningane er urettferdige. Det har me ganske mange gode grunnar til både å hevde og meine, men det er veldig ulik praksis i Noreg, og det var ikkje tema i re-

plikkordskiftet her i stad. Når Bekkevold utfordra på kva som er beste praksis, veit ein ikkje nødvendigvis det heller, og den motstanden mot å ta ein gjennomgang forstår eg meg ikkje på.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF) [13:20:33]: Noe av det siste jeg gjorde før jeg kom på Stortinget i 2009, var som kommunepolitiker å lede Skien kommunes oppreisningsordning for tidligere barnevernsbarn. Jeg vet det er veldig ulik praksis på hvilket nivå man legger seg når det gjelder disse oppreisningsordningene. Vi skulle bestemme hvilket nivå vi skulle legge oss på, og så hadde vi en meny av ulike løsninger fra både Kommune-Norge og fylkeskommunene. Vi valgte heldigvis å legge oss på det høyeste nivået.

Ellers registrerer jeg at Senterpartiet er veldig opptatt av at Kristelig Folkeparti i sine forslag kun er opptatt av å ha en gjennomgang av voldsoffererstatningsordningen eller rettsferdsvederlagsordningen. Nei, vi ønsker en helhetlig gjennomgang av alle erstatningsordninger på alle nivåer. En må se disse to forslagene våre i sammenheng.

Ellers registrerer jeg at flertallet i dag sannsynligvis får gjennomslag for sitt forslag om å gå i dialog med KS for å utarbeide en beste praksis for frivillige kommunale og fylkeskommunale ordninger. Jeg har registrert at forslagsstillerne selv ikke kan redegjøre verken for beste praksis eller om dette skal være frivillige ordninger eller ikke. Det mener jeg er svakheten i det forslaget som sannsynligvis får flertall i dag. Da kan vi risikere at vi nettopp får den utgangen som representanten Frølich selv mener at de to forslagene som Kristelig Folkeparti har fremmet, vil få, nemlig at vi ender opp med ingenting fordi dette er frivillig.

Presidenten: Representanten Emilie Enger Mehl har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Emilie Enger Mehl (Sp) [13:22:41]: Jeg så meg nødt til å ta tak i det representanten Petter Eide tok opp – hva er frivillig, hva er det ikke? Det virker som om SV ikke i det hele tatt forholder seg til at det eksisterer et generelt alminnelig erstatningsansvar for alle, inkludert kommuner. I innlegget til representanten Eide ga han nærmest uttrykk for at de ikke var klar over det, og hvis de ikke har vært klar over det da de behandlet denne saken, svekker det enda mer tilliten min til at det er gode forslag de støtter.

Denne debatten har mer enn noe annet vist at mindretallet ikke er enig med seg selv om hva deres forslag er. Noen vil ha en statlig ordning, noen vil ikke det, og ingen har tenkt spesielt nøye gjennom hva det eventuelt vil innebære. De sender ansvaret over til regjering

gen, som skal lage en helhetlig gjennomgang – mens vi faktisk foreslår noe helt konkret, som er å lage en anbefaling om hvordan man kan gjøre dette på best mulig måte i alle kommuner og fylkeskommuner. Det synes jeg er god praktisk politikk.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 9.

Sak nr. 10 [13:23:53]

Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Lene Vågslid, Maria Aasen-Svensrud og Jan Bøhler om å styrke folks rettssikkerhet slik at de som har rett, også kan få rett (Innst. 71 S (2018–2019), jf. Dokument 8:152 S (2017–2018))

Presidenten: Etter ønske fra justiskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Emilie Enger Mehl (Sp) [13:24:45] (ordfører for saken): Vi behandler i dag Innst. 71 S for 2018–2019 fra justiskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Lene Vågslid, Maria Aasen-Svensrud og Jan Bøhler om å styrke folks rettssikkerhet, slik at de som har rett, også kan få rett.

Konfliktløsning i domstolene kan medføre store saksomkostninger. Tilgangen på fri rettshjelp gjør at det ikke kun er de som har råd, som får rett. Det skal ikke være økonomi som avgjør om noen kan hevde rettighetene sine. Det er viktig for rettssikkerheten at også ressursvake grupper har tilgang til rettshjelp.

For at ordningen med fri rettshjelp skal fungere optimalt og etter sin hensikt, må den tilpasses samfunnet vi lever i. Komiteen har vært samstemt om at dagens rettshjelpsordning må tilpasses samfunnsutviklingen. Det trengs en effektiv og målrettet ordning som samsvarer med endrede behov.

Stortinget vedtok i 2016 at regjeringen skulle komme tilbake med forslag til ny rettshjelpmodell. Uenigheten i komiteen i dag ligger først og fremst i tidsperspektivet for når forslaget til en ny ordning skal foreligge. Det er i tillegg uenighet om hvorvidt enkelte av forslagene i representantforslaget skal vedtas allerede nå, eller om man skal avvente regjeringens forslag til ny ordning for fri rettshjelp.

Senterpartiet støtter i stor grad forslagene som er fremmet i representantforslaget, og har begrunnet det i våre merknader i innstillingen. Senterpartiet er opptatt av at vi skal få på plass en bedre og mer oppdatert ordning, og er kritisk til tidsbruken til regjeringen i denne saken.

Det er positivt at det er satt ned et utvalg som skal vurdere hvilke grep som kan gjøres for å forbedre ordningen, men det burde etter Senterpartiets syn vært gjort langt tidligere, sånn at vi ikke må vente i mange år på å få på plass en ny og mer treffsikker ordning for fri rettshjelp, som sikrer rettferdighet i samfunnet.

Jeg vil også framheve at salærsatsen er et viktig rettssikkerhetshensyn og mener det er viktig å få på plass en forhandlingsrett for advokatforeningene.

Jeg vil takke komiteen for godt samarbeid i denne saken.

Lene Vågslid (A) [13:27:14] (leiar for komiteen): Rettssikkerheit er ein av grunnpilarane i samfunnet. Det er eit kjenneteikn ved ein rettsstat og eit demokrati at det skal vere likskap for loven og god rettssikkerheit for alle. Slik skal det òg vere i Noreg.

Bakgrunnen for forslaget frå Arbeidarpartiet er at det er liten vits i å ha rett om kostnadene ved ei nødvendig domstolsbehandling hindrar at du faktisk får rett. Viktige velferdsgode knytte til familien, ungene, heimen din eller arbeidet kan gå tapt.

I ei tid då stadig fleire velferdsgode blir gjenstand for rettsleggjing, vil ulik tilgang på kvalifiserte juridiske råd og domstolsbehandling bidra til å auke forskjellane i landet. Dei som ikkje har råd til advokat eller annan juridisk bistand, stiller svakare enn dei som har råd. Loven blir i realiteten ikkje lik for alle.

Noreg er eit land med relativt låg ulikskap, men i stadig større grad ser me at ulikskapen aukar. Det gjeld òg tilgangen til rettssystemet. Dersom alle skal vere like for loven, bør òg dei med minst midlar ha tilgang på god rettshjelp. Det er ein føresetnad for eit rettssikkert samfunn.

Det er eit paradoks at staten skal ha uavgrensa med midlar mot innbyggjarane, mens ein del innbyggjarar ikkje får sin rett overfor staten. Etter høyringa av Noreg i FN's menneskerettskomité i mars heldt FN ved lag tidlegare kritikk mot Noreg for manglar i rettshjelpsordninga. Fri rettshjelp skal gjevast i saker der «the interests of justice so require». Dette er openbert ikkje tilfelle når det blir utbetalt mindre og mindre pengar til rettshjelp, sjølv om dei økonomiske forskjellane i samfunnet faktisk aukar.

Tilgangen til å kunne søkje konfliktløsning ved domstolane er grunnleggjande i ein rettsstat. Mange folk med heilt vanleg inntekt opplever likevel konflikt-

løsning ved domstolane som utilgjengeleg som følgje av risikoen for å tape saka og bli idømt svært høge sakskostnader. Dette er ei utfordring fordi tilgangen på domstolsbehandling skal vere reell, og fordi kostnadsnivået vil kunne føre til at folk ikkje tek sjansen på å ta saka si til retten, sjølv om dei meiner at dei har rett.

Arbeidarpartiet meiner at det er behov for å setje i verk klare tiltak for å redusere sakskostnadene ved konfliktløsningar i domstolane. Dette handlar ikkje berre om fri rettshjelp eller sakførsel til dei med lågast inntekt, dette handlar òg om vanlege folk, vanlege tvistar og vanlege saker. Dersom berre dei sterkaste får fremje sin rett, vil det bidra til auka klasseskilje i samfunnet.

Gjennom forslaget frå Arbeidarpartiet ber me regjeringa leggje fram forslag til ny rettshjelpsmodell som skal sikre utvidinga av bruksområdet, gradere eigendelar og heve inntektsgrensene. Me ber òg regjeringa om å leggje opp til auka bruk av mekling og konfliktløsning utanfor domstolane og setje i verk konkrete tiltak for å få ned sakskostnadene i saker for retten.

Eg vil vise til saksordførarens innlegg, der ho snakka om å setje ned eit rettshjelpsutval som skal vere ferdig i 2022. Det er, i alle fall etter mi meining, ganske passivt. No er det to år sidan Stortinget vedtok at ein skulle gjennomgå rettshjelpsordninga, og då er det ikkje spesielt handlekraftig å koma no med eit forslag om å setje ned eit utval. Me meiner at ein ikkje bør skuve på gode tiltak i årevis når ein kan gjere endringar no, som ville vore til det beste for folk.

Så merkar eg meg at regjeringspartia i merknadene viser til at ein varslar ei endring i tvisteloven, og at ein vil kome tilbake til ein del av desse spørsmåla. Eg meiner at ein kunne ha gjort det samtidig som ein støtta fleire av desse forslaga. Det er viktig for å styrkje folks tilgang til domstolane og forhindre at folk rett og slett ikkje tør å prøve retten sin, fordi ein kan sitja att med ei større rekning etter at rettssaka er ferdig, enn det tvisten kanskje handla om.

Eg tek opp forslaga frå Arbeidarpartiet og SV.

Presidenten: Representanten Lene Vågslid har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Guro Angell Gimse (H) [13:31:58]: Høyre og Framskrittspartiet ønsker en grundig gjennomgang av ordningen med fri rettshjelp. Vi ønsker å se på om ordningen bør utvides til flere områder, eller endres på andre måter. Målet er å sikre en rettferdig, målrettet og effektiv ordning.

Endringene som nå er til utredning, vil kunne medføre budsjettmessige konsekvenser i størrelsesorden 150 mill. kr–250 mill. kr dersom inntektsgrensen for behovsprøvd fri rettshjelp heves. Dersom man i tillegg utvider ordningen til å gjelde flere områder, vil ytterligere

kostnader komme i tillegg. Vi ønsker en grundig vurdering av konsekvensene og av om dette blir riktig pengebruk.

Jeg registrerer at det ikke er tatt høyde for endringer i inntektsgrensen i Arbeiderpartiets alternative budsjett.

Når det gjelder forlikrådene, er regjeringen godt i gang med å legge til rette for kompetanseheving. Det er satt av 800 000 kr for 2018 til dette. Kursene skal også strømmes, så det blir veldig tilgjengelig for medlemmene av forlikrådene.

Konfliktrådene er styrket betraktelig. Det har skjedd i forbindelse med innføringen av ungdomsstraff og ungdomsoppfølging, og det er i år foreslått en økning i budsjettet på 16 mill. kr.

Forslaget til endring av tvisteloven kommer neste år. Det tas sikte på å styrke en aktiv saksstyring fra retten, både for å sørge for at saksbehandlingens omfang står i forhold til tvistens betydning, og for å oppnå kortere saksbehandlingstid. Også verdigrensen for tvistesummen vurderes hevet ved behandling i småkravprosess.

Jeg må igjen påpeke at forslaget som ligger foran oss i dag, har store budsjettmessige konsekvenser. Totalt er det estimert til 0,5 mrd. kr. Vi mener at det er viktig å kartlegge de ulike behovene først, før det vedtas å bruke så store summer. Det er også viktig å se på hvordan ordningen kan bli mer kostnadseffektiv. De partiene som ønsker å gå inn på forslaget nå, med så store budsjettmessige kostnader, bør også vise at de prioriterer det i budsjettene sine. Jeg kan ikke finne det igjen når jeg leser disse partienes ulike alternative budsjetter.

Regjeringspartiene ser fram til utredningen det nylig nedsatte utvalget skal legge fram. Hvis vi virkelig skal forbedre rettshjelpsordningen, må vi først la ekspertene si hvordan dette bør innrettes. Så kan vi bruke penger på det.

Høyre og Fremskrittspartiet fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i forbindelse med den pågående utredningen av rettshjelpsordningen komme tilbake til Stortinget med tiltak i oppfølgingen av denne for å gjøre ordningen bedre, mer effektiv og treffsikker.»

– Da er forslaget tatt opp.

Presidenten: Representanten Guro Angell Gimse har tatt opp det forslaget hun refererte.

Petter Eide (SV) [13:35:50]: Alle i denne sal er enige om at vi skal ha en justispolitikk som skal sikre lik rett og tilgang til rettsvesenet. Det skal altså ikke være størrelsen på lommeboken som avgjør om du får rettssikkerhet. I et demokratisk samfunn, i en rettsstat som Norge, skal vi ta oss råd til å sikre at alle får dette på lik

måte, uavhengig av hvor mye penger de har. Derfor har vi et system for å utjevne dette. Vi har fri rettshjelp som tilbys av advokater – de får da dekket regningen av det offentlige – og vi gir også støtte til organisasjoner som gir rettshjelp. Til sammen er dette to veldig gode ordninger, og det vi diskuterer nå, er hvordan vi kan utvide spesielt den første.

Det er jo faktisk sånn at vi lever i et samfunn med økende økonomiske forskjeller, hvor det er åpenbart at det i framtiden vil være flere som vil falle utenfor ordningen med fri rettshjelp. Regjeringen har i budsjettet som vi vedtok i går, lagt inn et kutt i ordningen med fri rettshjelp, med den begrunnelsen at det er mindre bruk for ordningen. Vi mener at inntektsgrensen som bestemmer hvem som kvalifiserer for fri rettshjelp, har stått stille i ti år. Samtidig blir lønninger og trygd justert opp etter inflasjon og økte levekostnader. Med kuttet til regjeringen fører dette til at stadig flere som tidligere kvalifiserte til fri rettshjelp, nå kommer over inntektsgrensen. En av de gruppene som mister denne muligheten, er unge uføre, som ligger og vipper akkurat rundt den summen som avgjør om man kvalifiserer til fri rettshjelp eller ikke. Inntektsgrensen for fri rettshjelp er på 246 000 kr, grunnbeløpet for uføre er 247 000 kr. Dette er altså folk som tjener lite, og inntektsgrensen for fri rettshjelp er omtrent den samme som nivået for uføre. Det synes vi er grunnleggende urettferdig.

Så er jeg opptatt av at vi – og det ligger i dette forslaget – også må se på hvordan ordningen med fri rettshjelp skal utvides. Det gjelder kanskje spesielt på området for lønnsinndrivelse. I et samfunn med et stadig mer brutalisert arbeidsliv opplever vi at det er stadig flere grupper som rett og slett ikke får betalt lønn, eller har dårlige arbeidsforhold, og de trenger juridisk hjelp for å håndtere det på en ordentlig måte. Vi har tidligere i dag diskutert arbeidslivskriminalitet, og de som rammes av arbeidslivskriminalitet, vil også ha bruk for fri rettshjelp. Dagens ordning for fri rettshjelp dekker ikke kravene f.eks. til lønnsinndrivelse.

Stortinget, eller justiskomiteen, diskuterer også for tiden psykisk syke i fengsler. Dette er også en gruppe som ikke har rett til fri rettshjelp, og som vi må se på om vi kan ta inn i systemet.

Så tas det opp fra Guri Angell Gimse her at forslagene er uforsvarlige, fordi de har store budsjettmessige konsekvenser. Det som foreslås her, er jo at vi ber regjeringen se på ulike aspekter ved fri rettshjelp og så komme tilbake igjen til Stortinget – det er vanligvis sånn storting og regjering samarbeider – og når dette kommer tilbake igjen med ulike beregninger på hva det koster, ja, da skal vi selvfølgelig diskutere økonomien. Det må absolutt være tillatt for stortingsrepresentanter å fremme ulike forslag til vurdering hos regjeringen, og så

får vi saken tilbake, og da får vi se på de budsjettmessige konsekvensene. Det synes jeg absolutt er helt innenfor den arbeidsformen som det er lagt til rette for her.

Himanshu Gulati (FrP) [13:40:21]: Rettsstaten sikrer vårt demokrati og våre rettigheter, og for at dette skal være godt ivaretatt og rettsstaten skal fungere som den bør, er hele kjeden i vårt justissystem viktig, både rettshjelpsordningene, at politi og påtalemyndighet har sine midler, og at domstolene har sine midler. Dette er en helhet hvor det svakeste leddet gjør at systemet totalt sett står svakere. Rettshjelpsordninger er derfor viktige, fordi de sikrer dem med minst ressurser og gir de kanskje svakeste gruppene i samfunnet en mulighet til å stå opp for og prøve sine rettigheter.

Jeg er derfor glad for at regjeringen har satt ned utvalget som skal gjennomgå hele rettshjelpsordningen, og at det skal levere sine forslag innen 1. mai 2020. Regjeringspartiene er enig i at rettshjelpsordningene må tilpasses den nye hverdagen vi står i, og også følge med når det gjelder de endringene som tiden bringer med seg. Vi har også fremmet forslag om at regjeringen kommer tilbake til Stortinget med tiltak når gjennomgangen av ordningene er ferdig, og etter at disse er blitt evaluert.

Representanten Angell Gimse nevnte på en utmerket måte de styrkingene som er gjort både på konflikt-råd og forliksråd når det gjelder disse tingene, og det er viktig å vise at vi også styrker og forbedrer der dette trengs underveis.

Det ble nevnt fra talerstolen at det er blitt kuttet i ordningen med fri rettshjelp i budsjettet for neste år. Det vil jeg avvise. Dette er en såkalt regelstyrt ordning, og ordninger som budsjetteres på denne måten, varierer opp og ned ut fra det behovet som er forventet. Så jeg vil avvise at dette er et kutt, men det er en tilpasning i forhold til det behovet som er anslått for neste år.

Statsråd Tor Mikkel Wara [13:42:49]: Justiskomiteen peker i sin innstilling på viktige spørsmål. Jeg er glad for å kunne konstatere at mange av komiteens forslag allerede er under oppfølging.

Når det gjelder behovet for rettshjelp, er dette stort, særlig for de ressursvake gruppene i samfunnet. Jeg mener det er på tide at man i større grad tilpasser dagens rettshjelpsordning til samfunnsutviklingen, den økte rettsliggjøringen samt de behov som foreligger hos dem som trenger rettshjelp. Det er viktig at rettshjelpsordningen treffer riktige grupper mennesker og tilbys på riktige områder. Regjeringen nedsatte derfor i oktober i år et utvalg som har fått i oppdrag å gå gjennom hele rettshjelpsordningen og vurdere hvilke grep som kan tas for å benytte midlene til ordningen på en mer rettferdig, målrettet og kostnadseffektiv måte.

Rettshjelpsutvalget skal utrede viktige utfordringer på området og foreslå endringer for å tilpasse ordningen til dagens behov. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget med forslag til tiltak når utvalget har levert sin innstilling.

Kompleksiteten og omfanget av endringsbehovet i ordningen er bakgrunnen for at det ble vurdert som nødvendig å nedsette et offentlig utvalg. Jeg mener det vil være svært uheldig å legge fram forslag til ny rettshjelpsmodell parallelt med at utvalget arbeider. Utvalget er nedsatt for å vurdere større helhetlige omprioriteringer og endringer i ordningen. Det er avgjørende at utvalget får fullføre sitt arbeid, og det er ansvarlig at man avventer dets konklusjoner, slik at de ressursene vi har til rådighet, brukes mest mulig treffsikkert og effektivt. Jeg mener at kun en slik tilnærming vil kunne gi reell fornying og en etterlengtet bedring av ordningen, som kan stå seg over tid.

Når det gjelder fastsettelse av advokaters salærsats, vurderes denne i forbindelse med budsjettprosessen hvert år. Det avholdes årlige møter med Advokatforeningen, der de har mulighet til å fremme sine synspunkter, hvilket Advokatforeningen også gjør, og departementet lytter. Jeg mener en endring av den eksisterende modellen til forhandlingsløsning vil legge for sterke bindinger på framtidige budsjettprosesser, som igjen vil kunne få innvirkning på andre prioriterte områder i justissektoren.

Når det gjelder konfliktrådsmedling, mener jeg det er en effektiv måte å løse konflikter på, og jeg er enig med komiteens flertall i at konfliktrådene bør styrkes. Konfliktrådene er styrket betraktelig siden 2014 i forbindelse med innføring av de nye straffereaksjonene ungdomsstraff og ungdomsoppfølging. Videre er det foreslått en økning på 16 mill. kr til konfliktrådene i årets forslag til budsjett. Formålet er raskere og tettere oppfølging av ungdom som begår alvorlig gjentatt kriminalitet. Konfliktrådene gjennomfører også en større digitaliseringsprosess, som vil gjøre saksbehandlingen mer effektiv og frigjøre tid for medarbeidere til å utføre tjenester overfor brukerne.

Behandling i forliksrådene gir en enklere, hurtigere og billigere tvisteløsning enn behandling i domstolene. Departementet har i høringsnotat om endringer i tvisteloven, tvistelovevalueringen, foreslått å heve beløpsgrensen for obligatorisk forliksrådsbehandling. Det er ventet at dette vil gi flere saker for forliksrådene, og noe færre saker for de alminnelige domstolene, noe som vil gi en rimelig behandlingsmåte. Det er også pekt på at det holdes årlige kurs, som departementet finansierer, for å sikre at forliksrådenes medlemmer innehar nødvendig fagkompetanse, hvilket bidrar til å sikre rettssikkerheten for partene.

Jeg er enig med komiteens flertall i at et viktig mål er å få dempet kostnadsnivået i sivile saker. Vi har derfor god informasjon om hvordan tvistelovens regler fungerer i praksis, og dermed et godt grunnlag for å vurdere lovendringer som kan bidra til å påvirke kostnadsnivået i riktig retning.

Jeg vil vise til at ovennevnte høringsnotat med forslag til endringer i tvisteloven nylig har vært ute på høring. Departementet arbeider nå med å følge opp høringen. Endringene som vurderes, innebærer bl.a. en aktiv saksstyring fra retten. Det er et mål at behandlingen av saker skal være proporsjonal, ved at saksbehandlingen skal stå i forhold til sakens betydning og tvistegjenstandens verdi. Gjennom en aktiv rolle vil retten kunne bidra til dette ved strukturering og tilspissing av saker under saksforberedelsene til hovedforhandlingene. Dette er et viktig virkemiddel for å oppnå kortere saksbehandlingstid og lavere sakskostnader. Det vurderes videre ulike endringer i reglene om sakskostnader, slik at dommerne i større grad enn i dag foretar en reell overprøving av nivået på partenes sakskostnadsoppgaver.

Jeg vil også vise til at departementet vurderer forslag om å heve verdigrensen for behandling etter reglene om småkravprosess. Et slikt forslag vil innebære at flere tvister enn i dag vil bli gjenstand for kostnadsbegrensningsregelen, som gjelder for småkravprosessen, og vil sann sett kunne bidra til å dempe sakskostnadsnivået.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Lene Vågslid (A) [13:47:57]: Ser justisministeren det som ei utfordring for rettstryggleiken til vanlege folk når det er risiko for å bli tilkjent sakskostnader på mellom 300 000 og 700 000 kr om ein taper ei sivil sak, og at det å hevde sin rett i dag i stor grad kan bli sett på som eit privilegium for dei med mest pengar?

Statsråd Tor Mikkel Wara [13:48:19]: Når vi har laget et høringsnotat om endringer i tvisteloven, er det fordi vi mente at det var behov for å gjøre endringer i tvisteloven.

Høringsfristen gikk ut i oktober, og vi setter oss ned for å gjennomgå dette. Jeg tror det kan være mange måter å få ned kostnadene på. Det ene er selvfølgelig, som noen antyder her, at man i forbindelse med budsjettet vurderer støtteordningene. En annen ting er å se på om man kan få selve prosessen til å være mer effektiv og riktig, slik at saksomkostningene ikke blir så store som de er.

Men vi har identifisert et behov, og det er derfor vi har satt i gang en prosess.

Lene Vågslid (A) [13:48:55]: Eg takkar for svaret. Det er i grunnen det Arbeidarpartiet føreslår i dag: ein del konkrete forslag til korleis ein kan få ned sakskostnadene knytte til prosessen. Dersom ein eigentleg er einig i desse forslaga, men ikkje ønskjer å stemme for dei no, men ønskjer å fremje dei sjølv, håpar eg at vi i alle fall vil sjå dei att når forslag til endringar i tvistelova kjem.

Min neste replikk gjeld eigentleg spørsmålet om oppfølginga av oppmodingsvedtaket om å gjennomgå rettshjelpsordninga, for det har ein bruka to år på. No er altså forslaget at ein skal setje ned eit offentleg utval som skal levere si innstilling i 2020. Meiner statsråden sjølv at det er eit tempo han er stolt av?

Statsråd Tor Mikkel Wara [13:49:45]: Vi har satt ned utvalget, og det har ulike oppgaver. Det skal vurderes reglene, prioriteringene og saksområdene. Det er viktig at dette gjøres grundig, så vi kan ane de økonomiske konsekvensene av dette. Det er lett å ønske seg regler som gir mer til alle, uansett når. Men vi må ha oversikt over de økonomiske konsekvensene, og det betyr at vi må vurdere veldig nøye om vi faktisk prioriterer de midlene vi har, riktig og på en god måte.

Så kan jeg også forsikre representanten Vågslid om at når det gjelder forslagene fra Arbeiderpartiet, ligger det i mitt innlegg ingen avvisning av dem. Det ligger bare i det at vi skal ta dem med videre i vurderingen.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme. Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 10.

Sak nr. 11 [13:50:46]

Interpellasjon fra representanten Petter Eide til justis-, beredskaps- og innvandringsministeren: «Kriminalitetsbildet i Norge er i endring. Kriminalitet knyttet til vinning, narkotika og vold i det offentlige rom reduseres i alle grupper. Men det er en stor økning i antall anmeldelser av familievold og seksualovergrep mot barn. På tross av at Riksadvokaten har pålagt politiet å gi slike saker forrang, rapporterer politiet en gjennomsnittlig oppklaring av familievoldssaker på kun 33 pst. for første tertial 2018. Dette kan tyde på at politiet ikke prioriterer slike saker like høyt som Riksadvokaten ber om, og heller ikke evner å gi tilstrekkelig beskyttelse mot vold som skjer i hjemmet.

På hvilken måte vil statsråden sikre et taktskifte i politiets etterforskningsarbeid med familievold og voldtekt, og vil han etablere styringsverktøy – slik som måltall – for å sikre politiets prioritering på området?»

Petter Eide (SV) [13:51:52]: Det er en lang dag for justiskomiteen i stortingssalen i dag, så jeg håper vi har

litt energi til å diskutere denne saken, og også to andre interpellasjoner som kommer etter meg – også om veldig sentrale temaer.

Kriminalitetsbildet i Norge er i endring, i positiv endring. Kriminalitet knyttet til vinning, narkotika og vold i det offentlige rom reduseres i alle grupper i samfunnet. Dette er en vestlig trend. Det er også mindre ungdomskriminalitet, kanskje litt på tvers av det som vi får inntrykk av i mediene, i hvert fall hvis vi ser dette i en periode på ti år. Det har vært en tydelig nedgang i antall lovbrudd i hele femårsperioden, nesten 19 pst. nedgang. Det går altså bra på veldig mange måter i Norge.

Kriminologer er litt usikre på årsaken til at det er sånn, men når det gjelder f.eks. ungdom, påpekes det at endringer i sosiale medier får ungdom til å være mer inne og ikke så mye ute på gaten og knuser gatelykter, som jeg gjorde i min ungdom.

Vi står altså overfor et annet kriminalitetsbilde som har fått lite oppmerksomhet. I norske hjem er det et betydelig omfang i bruk av makt og fysisk vold i parforhold. Mer enn hver fjerde kvinne og mer enn hver femte mann har opplevd at ektefellen eller samboeren minst en gang har anvendt fysisk makt. Litt over 5 pst. har opplevd dette fra partneren i løpet av det siste året. Hver tiende kvinne har opplevd voldsomme overgrep i parforholdet, som å bli tatt kvelertak på, overgrep der kniv eller annet våpen er blitt brukt, fått banket hodet mot en gjenstand, osv. Én av ti kvinner rapporterer i Norge at de én gang i løpet av livet har blitt voldtatt. Det er ganske alvorlige tall. Vi vet fra ulike omfangsstudier at ca. 10 pst. av dem som har blitt voldtatt – kun 10 pst. – anmelder dette forholdet.

Mens slike saker i liten grad ble anmeldt tidligere – politiet brukte gjerne betegnelsen «husbråk» på dette – kommer nå, heldigvis, stadig flere slike saker fram til politiet. Det er en voldsom økning i antall anmeldelser av familievold og seksualovergrep, også mot barn, og en voldsom økning i antallet voldtekter.

Mens én type kriminalitet går ned, øker kriminalitet og anmeldelser på et annet område. Vi står overfor en stor utfordring, vi må ha et politi og et rettsapparat i Norge som er i stand til å omstille seg etter den endringen – fra det gamle kriminalitetsbildet til det nye kriminalitetsbildet.

Politiets prioriteringer styres både av Riksadvokaten og gjennom tildelingsbrev til politiet. Riksadvokaten er veldig tydelig til påtalemakten i politiet om at denne typen saker som jeg har beskrevet, skal gis forrang – det er begrepet man bruker, som betyr at hvis det er konkurranse om tid og kapasitet internt i politiet, er det disse sakene som skal tas foran andre saker. Er det konflikt mellom å drive med et innbrudd, eller biltyveri eller løpe etter ungdom som røyker hasj, eller for den

saks skyld etablere passkontorer mange steder i Norge, er det etterforskning på vold i nære relasjoner som skal prioriteres, ikke de andre tingene. Det sier Riksadvokaten. Andre måter å styre dette på, kommer gjennom tildelingsbrev til politiet.

Men på tross av veldig tydelige prioriteringer fra Riksadvokaten skjer ikke den prioriteringen. Politiet rapporterer om en gjennomsnittlig oppklaring av familievoldssaker på kun 33 pst. I noen politidistrikt, f.eks. i Sør-Øst, er oppklaringen helt nede i 16 pst. Det betyr at hvis man er en kvinne som har anmeldt sin mann for overgrep, eller en datter som har anmeldt sin far, vil åtte av ti av disse i dette området få et standardbrev fra politiet om at saken deres er henlagt, samtidig med at den mannen som de mener har begått et overgrep, fremdeles kanskje bor sammen med dem.

Når det gjelder voldtekt, er tallene like ille. Der blir 80 pst. av sakene henlagt. I Vest politidistrikt, altså i Bergen og omegn, blir ni av ti saker henlagt. I VG i dag sier statsadvokaten der at selv om ni av ti saker blir henlagt, gir ikke det ham noe voldsomt dårlig nattesøvn. Det sier han til VG – oppsiktsvekkende uttalelse. Men det er ikke hans feil, for det er faktisk et politisk ansvar at kvinner i Norge ikke får tilstrekkelig beskyttelse av staten.

Når politiet ikke greier å prioritere slike saker, som Riksadvokaten ber om, og som jeg mener vi må stille krav om, er vi nødt til å ta dette ansvaret på et annet nivå. For det er faktisk slik – oppsummert – at i saker der kvinner i hovedsak er ofre, svikter rettssystemet i Norge. Det gjelder både familievold og voldtekt, men også menneskehandel. Jeg mener dette er den absolutt største justipolitiske utfordringen vi har i Norge. Det er mer alvorlig enn ungdomskriminalitet, for det omhandler en liten gruppe. Dette er til representanten Gulati – vi skal diskutere den saken litt senere i dag. Dette er definitivt mer alvorlig enn å forfølge ungdom som bruker lettere narkotiske stoffer, dette er også mer alvorlig enn å bruke politiresurser på å hente ut barnefamilier som sitter på asylmottak eller i kirkeasyl, som det brukes ganske mye politiresurser på.

Vi skal senere i uken diskutere objektsikring. Er det å beskytte over 100 000 kvinner som har vært utsatt for dette – å gi dem skikkelig beskyttelse – mer eller mindre viktig enn objektsikring? Jeg stiller spørsmålet.

At mange saker henlegges, har mange årsaker. Mange slike saker skal henlegges, for det er ikke grunnlag i bevisets stilling. Men når jeg snakker med politiet om dette, oppgir politiet selv at dette skyldes lite ressurser – i all hovedsak skyldes det lite ressurser. Men det skyldes også, sier de, intern omorganisering. De bruker mye ressurser på å omstille seg til den nye politireformen. De klager også over at det er interne rutiner som ikke er gode nok for å kunne håndtere etterforskning på disse

sakene på en ordentlig måte. Og det er til og med sånn at de klager over at det er ulike lønnsincentiver i politiet. Man tjener mer penger på å være ute og kjøre patrulje enn å være inne og etterforske en overgrepssak. Det er klart at det er noe jeg mener at justisministeren må se nærmere på.

Når vi ikke greier å få politiet til å omstille seg til dette nye kriminalitetsbildet, mener jeg det er nødvendig at vi i noe sterkere grad detaljstyrer politiet fra Stortinget. Jeg er selvfølgelig prinsipielt opptatt av at politiet skal gjøre sine egne vurderinger, men når vi ikke får det til, og når politiet ikke gjør det – av ulike grunner – må Stortinget være tydeligere på plass. Jeg har derfor tatt til orde for – og vi får senere debatter om også dette på Stortinget – at vi må ha øremerkede ressurser til politiet til bruk av etterforskning av familievold og voldtektssaker. Det betyr at når et politidistrikt får en sum penger øremerket til dette feltet, kan de ikke velge å kjøpe en ny bil. Nei, da skal de bruke de pengene på etterforskere til overgrepssaker.

Vi mener også at Stortinget må bestemme at politiet skal opprette egne grupper i hvert politidistrikt som skal fokusere på voldtekt og vold i nære relasjoner – egne dedikerte politifolk som skal jobbe med dette.

En stor utfordring er at alle de – i all hovedsak kvinner – som får sakene sine henlagt, får et standardbrev tilbake om at saken er henlagt. Jeg mener at i disse tilfellene bør denne familien og disse kvinnene også få – om ikke annet – en telefon eller en anledning til å møte politiet. Det vil være en omsorgsfull måte å håndtere en henleggelse på.

Jeg mener også at justisministeren må se på lønnsincentivene i politiet, sånn at det skapes en sterkere motivasjon internt i politiet for å jobbe med denne typen saker.

Alt i alt står vi overfor en stor utfordring. I rettsstaten Norge jobber politiet fortsatt litt etter gamle tradisjoner – de greier ikke i tilstrekkelig grad å omstille seg til det nye kriminalitetsbildet. Det er det jeg inviterer til debatt om.

Statsråd Tor Mikkel Wara [14:02:02]: Kriminaliteten er i endring. Nye former for kriminalitet oppstår, andre endrer karakter over tid, og enkelte former for kriminalitet blir mindre aktuelle eller forsvinner helt, i takt med endringer i samfunnet for øvrig eller ved at samfunnets holdninger til hva som er kriminelt, endrer seg.

De siste fem årene har det vært en økning i anmeldelser for vold, mishandling og seksuallovbrudd. For seksuallovbrudd alene har det vært en økning på hele 66 pst. siden 2013. Flere faktorer kan være med og forklare denne økningen. Mer åpenhet om vold og over-

grep i samfunnet har medvirket til at flere melder fra til politi og hjelpeapparat. I tillegg kommer det stadig økende omfanget av saker som skjer via internett, der gjerningspersonen når et stort antall ofre.

Regjeringen har satt i verk en rekke tiltak for å møte utfordringer med det økte antallet saker på dette området. Våre ambisjoner er synliggjort i vår politiske plattform, Jeløya-erklæringen, hvor vi slår fast at kampen mot vold i nære relasjoner og seksualisert vold skal styrkes og ha prioritet framover.

Et annet, ikke mindre viktig signal fra regjeringens side er ratifiseringen av Europarådets konvensjon om å forebygge og bekjempe vold mot kvinner og vold i nære relasjoner. Gjennom denne konvensjonen har vi forpliktet oss til å intensivere dette arbeidet ytterligere. Innsatsen skal sentreres rundt forebygging, beskyttelse og straffeforfølgning. I tillegg skal det utvikles helhetlig politikk der vi har forpliktet oss til å sikre at alle tiltakene inngår i en helhetlig og koordinert ramme.

Vi har allerede gått i gang med implementeringen av konvensjonsforpliktelsene våre. Koordineringen på statlig nivå ivaretas av en tverrdepartemental arbeidsgruppe med representanter fra seks departementer med tilhørende direktorater. Innsatsen har i hovedsak vært koordinert gjennom tverrdepartementale handlingsplaner der forebygging er en vesentlig del av satsingen, i tillegg til hjelpe- og behandlingstilbud, straffeforfølgning og tiltak rettet mot å styrke samarbeid og samordning.

En viktig del av forebygging innen justissektoren handler om å kunne gi god beskyttelse til den som er utsatt, slik at nye overgrep ikke forekommer. Politiet kan ta i bruk flere ulike beskyttelsestiltak. Mobil voldsalarm og bruk av kode 6 – sperret adresse – er eksempler på tiltak som skal kunne ivareta sikkerheten til personer som er utsatt for vold i nære relasjoner. Et annet eksempel er besøksforbud, som har som formål å beskytte utsatte for vold, trusler og trakassering. Besøksforbudet innebærer at den forbudet retter seg mot, forbys å oppholde seg et bestemt sted, eller forbys å kontakte en eller flere bestemte personer.

Det er viktig at vi er trygge på at de ulike tiltakene fungerer etter hensikten. Om noen uker vil vi få presentert en rapport der den overordnede problemstillingen har vært å undersøke i hvilken grad besøksforbud er et effektivt virkemiddel for å beskytte utsatte for vold i nære relasjoner.

I ytterste konsekvens fører vold i nære relasjoner til tap av liv. Partnerdrap utgjør mellom 20 pst. og 30 pst av alle drap i Norge hvert år. I 2017 ble det begått 25 drap i Norge. Ni av drapsofrene var partner eller ekspartner til gjerningspersonen. Forskning viser at i sju av ti tilfeller

er det registrert partnervold før drapet. Det indikerer at det er et potensial for å forebygge.

Dette er bakgrunnen for at regjeringen i oktober satte ned et eget utvalg som skal gjennomgå saker med drap der gjerningspersonen er daværende eller tidligere partner. Hensikten er å avdekke om, i hvilken grad og eventuelt på hvilken måte det har forekommet svikt i det offentlige tjenesteapparatets håndtering i forkant av disse sakene. Utvalget skal gi anbefalinger som kan bidra til at framtidige tilfeller forebygges og forhindres.

Jeg vil også nevne at regjeringen arbeider med en ny handlingsplan mot voldtekt som skal ferdigstilles i 2019. Opptrappingsplanen mot vold og overgrep er et annet viktig verktøy i regjeringens arbeid med å redusere forekomsten av vold i nære relasjoner og styrke ivaretagelsen av barn utsatt for vold og overgrep. Opptrappingsplanen, som ble lagt fram i 2016, fokuserer hovedsakelig på vold og overgrep mot barn og unge. Planen løper ut i 2021 og innebærer en gradvis opptrapping av innsatsen. Aldri før har det blitt lagt fram en så forpliktende plan på dette området.

La meg gå over til den delen av interpellantens spørsmål som omhandler straffesaksbehandlingen.

Gjennom statsbudsjett, tildelingsbrev til Politidirektoratet og Riksadvokatens mål- og prioriteringsskriv er det gitt klare føringer på at den alvorlige kriminaliteten skal prioriteres. Vold, mishandling og seksuallovbrudd er blant de områdene som faller inn under denne definisjonen. I situasjoner med ressursknapphet er den enkelte politimesters oppgave å sørge for at de prioriterte sakene gis forrang. Både av hensyn til den enkelte utsatte og av hensyn til oppklaring av saken er det viktig at etterforskningen kommer raskt i gang, og at den totale saksbehandlingstiden, fra anmeldelse til ferdig etterforsket sak, gjøres så kort som overhodet mulig.

Oppklaring av saker er et sentralt mål for politiets etterforskning. Bevissituasjonen og dermed muligheten for oppklaring vil imidlertid variere fra sak til sak og mellom de ulike sakstyper. Oppklaringsprosenten varierer derfor betydelig for ulike typer lovbrudd.

Til tross for at saker om mishandling i nære relasjoner er gitt prioritet i straffesaksbehandlingen, er det faktorer som forklarer at det er krevende å sikre høy oppklaring av denne sakstypen. I mange av disse sakene vil bevissituasjonen være utfordrende. Det kan f.eks. gjelde tilfeller der det straffbare forholdet som anmeldes, ligger noe tilbake i tid. I andre tilfeller vil det være mangel på teknisk bevis eller vitner som kan støtte opp under de involvertes forklaring. Det vil også være tilfeller der fornærmede ikke ønsker å medvirke til sakens opplysning grunnet den nære relasjonen til voldsutøver. Jeg vil imidlertid understreke at målet om høy oppklaring aldri skal lede til at beviskravet senkes i den enkelte sak.

Det vesentlige er å sikre etterforskning med høyest mulig kvalitet, og at den som er utsatt for en integritets-krenkende handling, møtes med respekt og hensynsfullhet.

Etablering av støttesenter for kriminalitetsutsatte i alle politidistrikt er et vesentlig bidrag inn mot å styrke ofrene. Støttesentrene har som målsetting å bidra til at fornærmede trygges i prosessen fra politianmeldelse til saken er avgjort. Det er viktig at voldsutsatte har den nødvendige tillit til at politiet og påtalemyndigheten tar saken på alvor, selv om det i en del tilfeller ikke lar seg gjøre å oppklare saken.

Det er tatt flere grep for å styrke etterforskningen i politiet. Som et ledd i nærpolitireformen har Politidirektoratet og Riksadvokaten utarbeidet en handlingsplan for kvalitetsløft innenfor etterforskning og straffesaksbehandling. Planen inneholder en rekke tiltak som vil utvikle etterforskningsfaget og bidra til at etterforskningen framover vil være kvalitativt bedre enn i dag. Blant annet skal etterforskningen bli mer kunnskapsbasert, og det skal legges til rette for økt bruk av sivile med faglig relevant bakgrunn, også innenfor såkalt hverdagskriminalitet. Det skal også iverksettes tiltak for å bedre etterforskningsledelsen og skape sterkere etterforskningsmiljøer.

Innføringen av Politiarbeid på stedet vil bidra til at etterforskningen kommer raskt i gang. Det forventes at dette vil resultere i kortere saksbehandling og bedre oppklaringsprosent. Rask og pålitelig informasjon fra fornærmede, mistenkte og vitner på åstedet er helt avgjørende i initialfasen av etterforskningen. Det gjelder ikke minst i saker om vold i nære relasjoner og seksuallovbrudd.

Når det gjelder spørsmålet om styringsverktøy, operasjonaliseres de politiske prioriteringene gjennom mål og krav i tildelingsbrevet til Politidirektoratet. I tildelingsbrevet for 2018 er det utformet et virksamhets-spesifikt mål om effektiv straffesaksbehandling med høy kvalitet. Dette målet blir videreført i 2019 for å sikre kontinuitet og for å kunne sammenligne resultater over tid. Det er tilhørende styringsparametere og resultatkrav knyttet til saksbehandlingstid, oppklaringsprosent og restanser. I tillegg gir Politidirektoratet og Riksadvokatembetet en presentasjon av tallmaterialet som er brukket ned på kriminalitetstyper gjennom STRASAK-rapporten, Anmeldt kriminalitet og politiets straffesaksbehandling. For øvrig vil jeg også vise til de måltall som allerede er satt av Riksadvokaten i mål- og prioriteringsskriv.

Til slutt: La det ikke være noen tvil – dette er utvilsomt av de aller viktigste kriminalitetsbekjempelser, som denne regjeringen har slått fast skal prioriteres også

framfor andre kriminelle saker dersom man står i en situasjon der man må prioritere knappe ressurser.

Petter Eide (SV) [14:11:16]: Jeg er veldig glad for spesielt avslutningen til justisministeren. Han er helt enig med meg i at dette er den alvorligste kriminaliteten, som vi må sette alle kluter til for å bekjempe. Det betyr at når vi ser at politiet faktisk ikke greier å levere på denne omstillingen som vi er helt nødt til, vil jeg holde fast ved at vi er nødt til å ta noen tyngre grep.

Når jeg lytter til justisministeren nå, ramser han opp en hel rekke tiltak og handlingsplaner på dette området, og da skulle det nesten ikke være nødvendig at vi gjør noe særlig mer. Likevel ser vi at i Bergen blir kun én av ti voldtektssaker framlagt for domstolen, ni av ti blir henlagt. I Buskerud-området, hvor presidenten kommer fra, blir kun 16 pst. av familievoldssaker framlagt for domstolen. Det er helt skandaløse tall, og det etterlater mange tusen kvinner i den forferdeligste fortvilelse. Det kan jeg love dere.

Dette er faktisk et område hvor Norge ikke er så veldig annerledes enn andre land. Vold mot kvinner, familievold og voldtekt er definitivt verdens største menneskerettighetsbrudd. Amnesty beskriver det som den største utfordringen på verdensbasis som stater gjør minst med.

Bare for å rydde litt opp i begrepene og hvorfor dette kan defineres som et menneskerettighetsbrudd: Den enkelte mann, f.eks., som slår eller voldtar, han er en kriminell aktør og skal selvfølgelig straffes. Men hvis staten ikke gjør tilstrekkelig for å beskytte kvinnen mot denne kriminelle handlingen, da er det staten som svikter, og staten som bryter menneskerettighetene. Når vi har tall som dette i Norge – at den norske stat ikke er i stand til å beskytte kvinner mot overgrep, som vi her ser – må vi diskutere om den norske stat også da gjør seg skyldig i omfattende menneskerettighetsbrudd. Noe av det har vi også blitt kritisert for internasjonalt. Vi må løfte dette opp på et overordnet nivå, og det er derfor jeg mener at Stortinget i større grad – nettopp fordi det også handler om menneskerettigheter – må ta et initiativ til å ta tyngre grep om disse sakene.

Men jeg er glad for justisministerens påpekning og hans personlige forsikring om at han ser på dette med alvor, og jeg skal love ham at jeg skal følge nøye med på hvordan dette går framover.

Statsråd Tor Mikkil Wara [14:14:26]: Jeg tenker det er tre elementer som er nyttige å ta med seg videre:

Det ene er at på dette området har det vært en kraftig vekst. Det har interpellanten sagt, og han gjentok det også. Den veksten har vært tilnærmedesvis eksplosiv. Da er det kanskje ikke så unaturlig at politiet bruker noe lengre tid på å komme i mål. Det betyr ikke at disse sake-

ne ikke har vært prioritert, det betyr bare at veksten har vært så stor at man på mange områder ikke har nådd det man skal, og henger etter.

Den andre tingen som er viktig å få med seg, er at politireformen som Stortinget vedtok for noen år siden, gjennomføres for alle praktiske formål på strukturnivå i år – i år. Jeg skjønner at mange i Stortinget synes det er lenge siden man vedtok reformen, men den gjennomføres ute i de enkelte politidistrikt i år. Reformen, som først og fremst er en kvalitetsreform – det er det viktig å huske på, og ressursene er økt samtidig som man har hatt en reform – er en kvalitetsreform som jeg håper og tror vil gi kvalitetsresultater også over tid. Men det er kanskje litt tidlig å forvente full suksess allerede i det året som man innfører reformen. Det vil nok kunne ta noe tid.

Jeg vil også gi representanten honnør for en veldig viktig ting, og det er en vilje til å prioritere dette, og nesten navngi andre ting som han ikke synes er så viktig. For etter at jeg ble justisminister i april, har jeg vært på denne talerstolen ganske mange ganger, og de fleste har ønsket øremerking eller dedikerte team til mange ulike typer kriminalitet – vold i nære relasjoner er noe, voldtekt er noe annet, ungdom, gjenger, arbeidslivskriminalitet, dyrepolit. Jeg er ganske ofte på denne talerstolen og hører på ønsker om å dedikere politiresurser eller øremerke midler til ulike typer kriminalitet, eller, for den saks skyld, jeg er på denne talerstolen og hører ønsker og blir utfordret på hvorfor man ikke øremerket dedikerte midler til objektsikring og mer betong – eller jeg er på denne talerstolen og blir utfordret på hvorfor jeg ikke kan øremerke midler til et lensmannskontor på Hemnes eller andre steder eller en politistasjon rundt omkring. Det er for så vidt første gang jeg hører en av representantene si hva han synes vi godt kan prioritere ned, i hvert fall indirekte. Det synes jeg på mange måter er en viktig ting, for det er klart at også politiet må prioritere. Og jeg synes det er veldig nyttig at Stortinget innimellom har en prioriteringsdebatt. Det betyr ikke at man ikke kan prioritere flere ting, men man kan ikke prioritere alt.

Maria Aasen-Svensrud (A) [14:17:39]: Omfanget av anmeldelser knyttet til vold og overgrep mot barn øker. Interpellasjonen som reises av SV, peker på et alvorlig tema som vi også har diskutert tidligere i denne salen.

Forrige gang påpekte Arbeiderpartiet at den såkalte opptrappingsplanen til regjeringen slett ikke var en opptrapping. Selv om engasjementet til statsråden er prisverdig, er det dessverre slik fortsatt. Det blir for mye prat og for lite handlekraft. Det hjelper ikke barn at voksne prater, det trengs handling.

Fremdeles følger ikke regjeringen opp dette kritiske arbeidet på en god nok måte. Når bevilgningene uteblir – ja, da ser vi konsekvensene så altfor tydelig, slik som SV viser til i sin interpellasjon.

Arbeiderpartiet har gjentatte ganger foreslått tiltak i Stortinget for å styrke arbeidet mot vold i nære relasjoner og seksuelle overgrep. Det er alvorlig at regjeringen ikke har fremmet en ny handlingsplan mot vold i nære relasjoner etter at den forrige gikk ut i 2017. Handlingsplaner som er en tydelig beskrivelse av tiltak og når tiltak skal gjennomføres, er et verktøy som har vist seg å fungere svært godt.

Det har vært en eksplosjon i antall saker, men det er ikke bevilget nok penger til å følge opp disse. Dette må regjeringen ta inn over seg. Statistikk fra politiet viser at antall saker som gjelder seksuell handling, omgang og krenkende atferd utført mot barn mellom 14 og 16 år, har økt med 182,3 pst. siden 2013. Samtidig har politidistriktene, som skal etterforske sakene, fått mindre økonomisk handlingsrom under Solberg-regjeringen.

Arbeiderpartiet mener at tiltak mot vold og overgrep i nære relasjoner trenger en tydelig og sterk styrking. Når vold og overgrep skjer i og rundt familiene våre, er ikke dette bare et alvorlig problem for de berørte, det er et samfunnsproblem. Overgrep og vold gjør barn og voksne syke og har alvorlige konsekvenser for menneskers liv. Kostnaden for den enkelte og for samfunnet som helhet er betydelig.

Dessverre er opptrappingsplanen fra regjeringen verken konkret, forpliktende eller i tilstrekkelig grad finansiert. Planen har store mangler og har fått omfattende kritikk både fra Barneombudet og fra UNICEF.

I Arbeiderpartiets alternative budsjett foreslår vi 1,1 mrd. kr ut over regjeringens forslag innenfor flere rammeområder som omhandler dette temaet. Arbeiderpartiet har funnet pengene og har gjort prioriteringene.

Vold og overgrep er grov kriminalitet som samfunnet tydelig må reagere på. Politiet med påtale og etterforskning må styrkes, og domstolene må settes i stand til å håndtere den voksende køen av mennesker som venter på rettferdighet og ferdigstilling av sine saker, slik at de kan gå videre i livet sitt.

Til slutt må arbeidet med rehabilitering av både volds- og sedelighetsdømte i landets fengsler styrkes, slik at det ikke blir begått nye overgrep og nye voldsutøvelser når disse straffedømte er ferdig sonet og skal tilbake til våre nabolag.

Guro Angell Gimse (H) [14:21:41]: Det er utrolig viktig at man har et kontinuerlig arbeid mot vold i nære relasjoner, og det er viktig å debattere temaet. Representanten Eide skal ha skryt for at han tar opp pro-

blemstillingen. Det å snakke om vold mot kvinner og barn og gi temaet oppmerksomhet bidrar til å fjerne tausheten, skammen og skylden, som kanskje er den viktigste skrammen et voldsoffer påføres.

Det har også skjedd mye. Det er ikke slik at det har stått helt i ro. Synet på vold i nære relasjoner de siste 20 årene er endret. Det er ikke lenger den enkelte families problem. Det er et samfunnsproblem, som vi alle erkjenner, alle partier erkjenner det, og det snakkes mye og lenge om det i mange ulike fora.

Jeg har gitt representanten Eide skryt, men jeg må også gi litt kritikk. Jeg er svært uenig i det representanten Eide sa tidligere i dag om at vi er like dårlig stilt i Norge som i alle andre land til å håndtere vold i nære relasjoner. Jeg er også veldig uenig i at det er så dårlig stilt hos politiet at vi må gå inn og detaljstyre dem. Det er faktisk ganske oppsiktsvekkende å komme med et slikt forslag. Det er å svartmale situasjonen. Det er kanskje verst for kvinner og barn som skal varsle om vold at man sår tvil om systemet som er laget rundt dette, at de kanskje blir skremt bort og forhindret fra å varsle om en alvorlig situasjon. Mest sannsynlig vil kvinner og barn som varsler om vold i nære relasjoner, møte et kompetent politi og et kompetent hjelpeapparat.

Det har i dag vært mye snakk om at det har vært en voldsom økning i anmeldelser av voldtektssaker og familievoldssaker de siste tre–fire årene. Kripos mener det er grunn til å tro at større åpenhet rundt dette temaet og flere kampanjer gjør at flere velger å anmelde. Vi vet at det har vært en utfordring for politiet å holde tritt med økningen. Justisministeren vår har i flere runder i media og her i dag sagt at dette er et viktig område for politiet å prioritere. Men vi går ikke inn og detaljstyrer dem, for vi vet at det er veldig mye godt arbeid på gang.

Ellers gjør regjeringen kontinuerlig en målrettet innsats mot vold i nære relasjoner, og gjennom nærpolitireformen har vi fått større fagmiljø. Vi har fått bedre kompetanse hos etterforskere av denne typen saker – det finnes nå egne team i alle politidistrikt. Gjennom Handlingsplan mot vold i nære relasjoner har regjeringen styrket tilbudet til voldsutsatte. Fortsatt fungerer Prosjekt November, som var ett av tiltakene i handlingsplanen. Det er et prosjekt på Stovner, der ofre for vold i nære relasjoner får hjelp fra ulike profesjoner på samme lokasjon. Vi har også styrket tilbudet til voldsutsatte gjennom å etablere støttesenter for kriminalitetsutsatte i alle politidistrikt.

Det forskes også veldig mye på vold i nære relasjoner. For perioden 2014–2019 er det etablert et forskerprogram, og hittil er det gjennomført studier knyttet til vold mot eldre. Programmet videreføres i den neste femårsperioden. I tillegg satser vi stort på opptrappingsplanen mot vold og overgrep, og det er lagt inn hele

800 mill. kr til tiltak som vi er i ferd med å gjennomføre. Det er også, som justisministeren var inne på, satt ned en ekspertgruppe som skal se på partnerdrap og komme tilbake med forslag til tiltak som kan forebygge slike drap.

I årets statsbudsjett har vi, sammen med Kristelig Folkeparti, bevilget til sammen 50 mill. kr til etterforskning av vold mot barn og til en økning i støtten til Statens barnehus. Av disse midlene har vi også valgt å øremerke en bit til påtale, som vi vet kan være en flaskehals i denne saken.

Det er en lang vei å gå når man skal løse et samfunnsproblem, men vi er faktisk godt i gang.

Solveig Horne (FrP) [14:26:48]: Jeg visste ikke om jeg skulle ta ordet i denne debatten, i hvert fall ikke etter at representanten Angell Gimse på en så god måte snakket om alt arbeidet som er satt i gang. Likevel tror jeg at et så viktig tema som dette fortjener en god debatt i Stortinget, og jeg er glad for at representanten Eide har fremmet denne interpellasjonen. Dette er et tema som opptar oss alle – tverrpolitisk – og det er et tema som bekymrer oss når vi ser at det er så mange saker som vi opplever blir henlagt. Hva er årsaken, og hva er løsningen på dette?

Vi skal også være glad for at det er en økning i antall anmeldelser. Det er ikke så mange år siden vi registrerte – og var bekymret for – at det var for få som anmeldte spesielt voldtekt, og det var for få som oppsøkte hjelpeapparatet. Vi har jo både flere kampanjer, mer og større åpenhet og et sterkere fokus på dette også i media, og saker som foregår i familien, er ikke lenger en privatsak. Det har også ført til flere anmeldelser. Det er sant som interpellanten og statsråden sier, at det er en endring i kriminalitetsbildet. Det er også noe politiet må ta inn over seg ute i distriktene.

Jeg har lyst til å komme inn på et par ting. Jeg mener også at politireformen, etterforskningsløftet og arbeidet med å få på plass større fagmiljøer kan være med på å gjøre at man kan få opp både oppklaringsprosenten og økningen i behandlingen ute i politidistriktene. Jeg håper i hvert fall det. Når det er så tydelig at disse sakene skal ha forrang, også når politiet må prioritere, og det er så tydelige signaler fra Riksadvokaten – skal man da begynne å detaljstyre politiet, eller skal vi stole på at vi har et system i Norge hvor de signalene som både de politiske miljøene og ikke minst Riksadvokaten gir, blir etterfulgt? Det mener jeg også handler om ledelse ute i politidistriktene, men disse sakene er det så tydelige signaler om, også politisk, at skal prioriteres.

Flere har vært innom arbeidet som regjeringen gjør knyttet til vold og overgrep og vold i nære relasjoner. Jeg synes også det er veldig kjekt med alle handlingsplaner,

men har bare lyst til å si at handlingsplaner ikke løser alle verdens problemer. De er imidlertid med på å strukturere arbeidet som blir gjort i mange fagdepartementer og direktorater, og de gir forslagene som ligger der, større gjennomslagskraft.

Selv om handlingsplanen om vold i nære relasjoner gikk ut i 2017, er det ikke sånn at arbeidet stopper opp i departementene. Jeg synes statsråden var veldig tydelig på det i dag. Man har fått en rapport for under en måned siden for å se på tiltakene i handlingsplanen, hvordan dette skal videreføres, og hvordan regjeringen skal håndtere dette. Det stoler jeg på at regjeringen følger opp. Om det blir handlingsplan eller andre ting, får vi vente og se. Det viktigste nå er at det er lansert en handlingsplan mot voldtekt, som skal komme neste år.

Vi har en opptrappingsplan. Vi kan være uenige og si at opptrappingsplanen ikke er god nok, men jeg har lyst til å understreke at det er første gang det er blitt laget en så forpliktende handlingsplan av noen regjering. Det er en handlingsplan som fikk kritikk fordi det var for lite midler. Men selve innholdet og temaene som var der – at man skal fokusere på forebygging, at de som jobber der ute og er i kontakt med barn og voksne, skal ha kunnskap og kompetanse, at man skal ha en oppfølging av dem som er blitt utsatt for vold og overgrep, og at man skal ha strafferettslige tiltak – det er tiltak som ligger der. Jeg er veldig stolt over at regjeringspartiene sammen med Kristelig Folkeparti, som har vært en forkjemper for opptrappingsplanen i likhet med oss andre, har klart å få på plass en historisk stor satsing som forplikter regjeringen til å følge opp videre.

Til den satsingen jeg har sett på familievernet: Mange tror at familievernkontorene er skilsmissekontorer, men de jobber dedikert også med familier som har en konflikt, og der det er vold, og det er et viktig arbeid som blir gjort for å avdekke vold. Kunnskap om vold og overgrep innen både helseutdanningene og barnehageutdanningene er også viktig for å avdekke vold.

Nils T. Bjørke hadde her teke over presidentplassen.

Geir Inge Lien (Sp) [14:32:06]: Familievold, valdtekt og seksuelle overgrep mot barn er alvorleg kriminalitet som må vere høgt prioritert av politiet. Det kan vi alle her vere einige om. Riksadvokaten har òg pålagt politiet å gje slike saker høg prioritet. Eg synest det er positivt at interpellanten Eide inviterer til debatt om korleis ein kan sikre seg mot akkurat dette.

Det at saksbehandlingstida aukar og køane byggjer seg opp i slike alvorlege saker, er urovekkjande. Dette kan det vere fleire årsaker til, bl.a. avdekkjer politiet fleire saker som går på seksuelle overgrep mot barn. Leiaren for etterretning og etterforskning i Oslo politidistrikt har

sagt at dei slit med å rekruttere kompetente folk, spesielt til seksjonen for etterforskning av alvorlege seksuallovbrot. Ressursar og økonomi er noko fleire politidistrikt slit med, og Senterpartiet er heilt tydeleg på at det trengst større handlingsrom for å kunne prioritere og gjere nødvendige tiltak lokalt. Regjeringa har ei nøkkelrolle i måten dei styrer midlane på her.

Eg har òg vore veldig spent på Framstegsparti-statsrådens svar på denne interpellasjonen. Når det er sagt, vil eg understreke at det ikkje er sikkert at det å setje måltal er den riktige måten å gå fram på, slik interpellanten har vore inne på. Det er allereie mange måltal i politiet, og med respekt å melde er ikkje dette alltid den beste metoden. Faren med at ein skal telje alt mogleg, er at ein ikkje tel det som faktisk tel. Med andre ord: Ein når gjerne måltala, men ikkje det som var det faktiske målet for utgangspunktet. Eg meiner ein må trø varsamt ved bruk av denne metoden, og han må i alle fall ikkje brukast ukritisk.

Eg ser fram til å høyre justisministerens konkrete planar for å sikre nødvendig prioritering til etterforskning av familievold, valdtekt og overgrep mot barn, og eg håpar å få svar på korleis han vil leggje til rette for at politiet lettare kan rekruttere kompetanse til etterforskning av denne typen saker.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF) [14:35:13]: Aller først: Takk til interpellanten Petter Eide for å ha reist en veldig viktig debatt.

I februar i år innkalte Kristelig Folkeparti fire ulike statsråder til en historisk interpellasjon. Statsrådene fra Barne- og likestillingsdepartementet, Justis- og beredskapsdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet og Arbeids- og sosialdepartementet ble bedt om å redegjøre for status for tiltakene knyttet til opptrappingsplanen mot vold og overgrep i sine respektive departementer. Det framkom et tydelig behov for enda bedre koordinering mellom de ulike departementene, et ansvar som ligger hos statsråden for Barne- og likestillingsdepartementet, og langt mer offensive satsinger fra regjeringens side. Derfor var det bra å se at regjeringen i høst kom med kostnadsoversikten knyttet til tiltak i opptrappingsplanen mot vold og overgrep. Kristelig Folkeparti skulle selvfølgelig helst sett at det ble bevilget mer midler til enda flere av disse tiltakene, også i selve budsjettet, og i vårt alternative statsbudsjett styrket vi bevilgningene til kampen mot vold og overgrep med over en halv milliard kroner.

Kristelig Folkeparti har sett med stor uro og bekymring på den kraftige økningen i antall anmeldelser når det gjelder vold og overgrep mot barn. Politiet melder at anmeldelser for seksuell omgang med og voldtekt av barn under 14 år har økt med 46 pst. fra i fjor til i år. Det-

te handler nok til dels om økt bevissthet som fører til at flere tilfeller blir oppdaget og anmeldt, hvilket selvsagt er en god ting, men det viser også at dette dessverre er et kriminalgfelt som er i ferd med å ese ut i omfang, og som ødelegger mange tusen barns liv. Derfor krever disse sakene justisministerens fulle oppmerksomhet og offensive tiltak, som også tar høyde for at overgriperne bruker ny teknologi og stadig mer utspikulerte metoder for å lure barn og unge inn i situasjoner som de ikke kommer seg ut av.

Kristelig Folkeparti mener at en av de viktigste oppgavene vi politikere har, er å kjempe for en trygg barndom for alle barn. Familien er barnets første og mest formende fellesskap, og derfor er det desto mer skadelig når ikke hjemmet er den trygge basen for barnet som det skal være. I de tilfellene har vi som storsamfunn ansvar for at barna får hjelp, og ikke minst for at politiet prioriterer etterforskning av disse sakene.

Vi nærmer oss julehøytiden, som skal være en gledens høytid, spesielt for de minste blant oss, men vi vet at en del barn gruer seg til en tid da foreldrene gjerne drikker mer enn vanlig, og for noen av disse betyr julen også økt fare for å bli utsatt for vold og overgrep. Derfor vil jeg og Kristelig Folkeparti stille oss bak representanten Petter Eide, som etterspør hvordan statsråden vil jobbe med å få høyere oppklaringsprosent i sakene som omhandler vold og overgrep mot barn, samt sikre politiets prioritering av disse sakene.

I tillegg ble også jeg dypt bekymret da jeg leste VGs gjennomgang av ferdigbehandlede voldtektssaker, som viser at det er til dels store geografiske variasjoner i hva som kan avgjøre hvorvidt en anmeldt voldtekt ender opp i retten eller ikke. Og jeg synes det er rart at man kan sove godt om natten hvis man innehar kunnskap om dette. Jeg vil gjerne også høre hva statsråden vil gjøre for å sikre at bosted ikke skal være avgjørende for en rettfærdig saksbehandling, og da spesielt når det gjelder voldtektssaker.

Elise Bjørnebekk-Waagen (A) [14:39:34]: Det er en alvorlig situasjon i Øst politidistrikt. Bistandsadvokater er bekymret for rettssikkerheten til barn og voksne som er utsatt for vold i nære relasjoner. Politimesteren har uttalt at den krevende situasjonen gjør at saker som omhandler vold, må vente.

I svar på skriftlig spørsmål har statsråden uttalt at situasjonen i Øst politidistrikt ikke er god nok. Riksadvokaten har slått fast at den beskrevne situasjonen ikke kan vedvare. Når en statsråd på vakt innrømmer alvorlig svikt innenfor sitt ansvarsområde, er det betimelig å spørre hva statsråden har tenkt å gjøre for at barn som har opplevd vold i nære relasjoner, skal få sin rettssik-

kerhet ivaretatt. Det ansvaret bærer statsråden, som øverste ansvarlig.

Jeg vil takke interpellanten for å ta opp dette viktige spørsmålet. Overgrep og vold i nære relasjoner er et samfunnsproblem og er grov kriminalitet, som må forebygges langt bedre enn i dag. Overgrep og vold gjør barn og voksne syke og får alvorlige konsekvenser for livskvaliteten til dem som rammes. Kostnadene for den enkelte og for samfunnet er betydelige.

Det finnes en rekke politiske grep for å bekjempe vold og overgrep. Vi må sette politiet i stand til å oppdage mer og å oppklare flere saker, og vi må styrke barnehusene. Det handler om prioriteringer. Politiet har tatt betydelige steg i riktig retning i kampen mot vold i nære relasjoner og overgrep, men de trenger økte ressurser for å møte saksmengden som følger av at flere saker avdekkes. Tall fra Vista Analyse i 2012 viser at vold i nære relasjoner koster samfunnet så mye som mellom 4,5 mrd. kr og 6 mrd. kr årlig.

Det er verdt å merke seg at det er betydelige politiske forskjeller når det gjelder handlekraften i kampen mot vold i nære relasjoner. Der regjeringen gjennom den såkalte opptrappingsplanen mot vold og overgrep har lagt inn en styrking på 67 mill. kr for 2019, foreslår Arbeiderpartiet en styrking på over 1 mrd. kr i kampen mot vold og overgrep.

Arbeiderpartiet har tidligere fremmet forslag om en handlingsplan mot vold i nære relasjoner og en handlingsplan mot voldtekt. Den forrige handlingsplanen mot voldtekt gikk ut i 2014. Handlingsplanen mot vold i nære relasjoner gikk ut i fjor. Det er blitt hevdet fra denne talerstolen at en handlingsplan alene ikke er svaret. Nei, men en handlingsplan forplikter, en handlingsplan gjør at en strukturerer arbeidet, er nødt til å levere og er nødt til å rapportere. Det er bekymringsfullt når statsråden eller regjeringen ikke tar det ansvaret.

Tallene taler for seg selv – og bak hvert tall er det en vond historie. Det trengs kraftfulle tiltak for at vi i fellesskap skal forebygge, etterforske og behandle sakene i domstolen på en god måte. Statsråden må gjerne oppklare hvorfor regjeringen og han selv ikke ser poenget med at en må få på plass en ny handlingsplan.

Lene Vågslid (A) [14:43:31]: Fyrst og fremst takk til representanten Petter Eide, som reiser ein veldig viktig interpellasjonsdebatt. Vald i nære relasjonar, seksuelle overgrep, valdtekt – dette er grov kriminalitet og eit alvorleg samfunnsproblem, og det opplever eg at me meiner tverrpolitisk. Så er det noko ulike meininger, særleg når det gjeld spørsmål om budsjett og ressursar. Det er ei kjensgjerning at politidistrikta – dei tolv me no har – har opplevd ein enorm auke. Kapasiteten er

sprengd mange plassar, slik at dei som er ofre for kriminalitet, blir ståande lenger i kø enn tidlegare.

Når det gjeld å skulle detaljstyre politiet, skal SV få lov til å ordleggje seg akkurat som dei vil. For Arbeidarpartiet er det ingen tvil om at arbeidet med vald i nære relasjonar og seksuelle overgrep skal prioriterast av politiet. Men det me meiner er viktigast no, er at politidistrikta har ein ressursituasjon som set politiet i stand til å gjere det Stortinget har bestemt.

Me har sett mange saker i media i det siste. Alle har lese om Tanja og hennar valdtektshistorie frå Nordland. Eg trur ikkje eitt sekund at politiet i Nordland ikkje ynskjer å arbeide med dette på ein så god måte som mogleg. Eg møter ingen politifolk i dette landet som seier at dette ikkje er viktig. Dei ynskjer òg å prioritere desse sakene. Men tilbakemeldinga me får no, er at mange som etterforskar slike saker, må velje mellom alvorleg sak, alvorleg sak, alvorleg sak og alvorleg sak. Kapasiteten er så sprengd at det ikkje berre er å prioritere dei sakene utan at me løyver tilstrekkeleg med midlar til politidistrikta.

Rettskyggleiken til både kvinner og barn i saker som dette er utsett når ein må vente så lenge som ein no gjer på å få avklart saker. Eg trur ingen i denne salen meiner at det er i tråd med rettsoppfatninga til folk at gjerningspersonar får strafferabatt etter å ha gjort grufulle kriminelle handlingar, som følgje av lang liggjetid i politiet. Eg har ikkje møtt nokon som synest det er greitt. Li-kevel skjer det, på grunn av at saker ligg for lenge.

Ifylgje VG har etterforskingstida i valdtektssaker auka med 45 pst. frå 2014 til 2018. Då er det grunn til å ta inn over seg det me alle er einige om, at kampanjar, som Kripos og politiet har køyrt rundt omkring i heile landet, verkar – dei verkar! Det kan jo ikkje vere ei overrasking for nokon at me no ser – heldigvis, må me kunne seie – ein auke i talet på meldingar, men då må Stortinget fylgje opp med løyvingar og ressursar til politidistrikta, slik at dei blir sette i stand til å gjere den jobben me forventar av dei.

Me snakka om Brennpunkt her før i dag. Brennpunkt har òg hatt ein dokumentar om valdtekt. Der får ein illustrert veldig godt korleis det er for ei som har opplevd ei grov valdtekt, og som har venta i fleire år og enno ikkje har fått avklart saka, å sitja på f.eks. eit legekontor og sjå ein plakat der det står at det er viktig at ein meldar og seier frå. Det blir av veldig mange opplevd som veldig tøft og vanskeleg når saka ikkje blir oppklart fordi ho blir liggjande så lenge.

Representanten Horne viste til politireforma og etterforskløftet. Etterforskløftet er førebels eit løfte og ikkje eit reelt løft. Eg meiner det er positivt at forliket mellom regjeringa og Kristeleg Folkeparti gav auka løyvingar som var øyremerkte til etterforskning av vald og overgrep. Det er bra, men det er ikkje nok. Utdrinn-

gane er langt større enn som så, og Arbeidarpartiet legg om lag 70 mill. kr på bordet til etterforskning, i tillegg til at me føreslår å styrkje politidistrikta med 340 mill. kr.

Dette har komiteen høyrte mange gonger, men samanhengene i straffesakskjeda må henge saman. Når ein no opplever å vente lenger enn tidlegare i politiet, og ein får strafferabatt viss ein har venta lenge på å få saka opp for domstolen, er det utfordrande for rettstryggleiken.

Difor er mi bekymring – trass i at me i ord er einige her i dag om kor alvorleg dette er – at ein ikkje greier å møte utfordringa godt nok når ein sender politidistrikta inn i 2019 med ein framleis svært krevjande ressursituasjon.

Petter Eide (SV) [14:48:43]: Tusen takk til alle som har deltatt i denne interpellasjonen. Jeg synes det har vært en fin debatt. Vi har fått opp mange bra momenter. En interpellasjon er jo litt annerledes enn andre stortingsdebatter. Vi får mulighet til å fokusere litt dypere i en sak, vi kan drøfte ulike ting «face to face» med ministeren, og siden vi heller ikke skal bestemme noe, vi skal ikke votere over noe, kan vi lytte litt mer enn det vi ellers gjør i alminnelige stortingsdebatter. Det er av og til en fordel i dette hus.

Jeg registrerer ut fra debatten at vi stort sett er enige om problembeskrivelsen. Det er ingen som har sagt at dette ikke er alvorlig, de fleste har sagt at dette er det alvorligste. Det sa også justisministeren, og det er jeg veldig glad for å høre, for det er et forpliktende begrep å bruke. Jeg tar da justisministeren på ordet når han personlig forsikrer Stortinget om at han står bak Riksadvokatens henstilling til politiet om hvordan dette skal prioriteres, og også er villig til å bruke tildelingsbrev for å få politiet til å prioritere i den retningen.

Før jeg avslutter helt, har jeg en bitte liten kommentar til Guro Angell Gimse om ting hun kanskje har hørt jeg har sagt, men som jeg ikke har sagt. Jeg mener ikke at det står like dårlig til i Norge som i alle andre land, men det er ikke så stor forskjell på Norge og andre land. Når det gjelder vold i nære relasjoner, opererer Verdens helseorganisasjon med tall som viser at én av tre kvinner i verden utsettes for vold i nære relasjoner. Tallene for Norge er én av fire. For voldtekt sier WHO at det er én av seks som blir utsatt for voldtekt, i Norge er det én av ti. Forskjellen er altså ikke så stor. Norge er bedre enn verdensgjennomsnittet – det skulle bare mangle – men vi har fortsatt et omfattende problem.

Det er heller ikke sånn at jeg kritiserer politiet, det gjør jeg definitivt ikke, politiet jobber under bestemte rammebetingelser som de må forholde seg til. Men jeg mener at det er Stortingets konstitusjonelle plikt å styre politiet. Politiet har voldsmonopol og er vårt maktappa-

rat, og hvis vi sier at politiet skal få drive med hva de vil, gjør vi ikke jobben vår. Det er vi som skal styre politiet. Hvem andre skal styre politiet? Det er heller ikke sånn at denne regjeringen går av veien for å detaljstyre. I utlendingspolitikken er man svært så detaljert. Når det gjelder å få kastet ut asylsøkere som ikke har opphold i landet, har man veldig konkrete måltall for hvordan dette skal konkretiseres.

Men alt i alt: Tusen takk for en fin debatt, og takk også til justisministeren, som har kommet meg i møte på veldig mange punkter.

Statsråd Tor Mikkel Wara [14:51:54]: I likhet med de fleste representantene synes jeg dette har vært en veldig god debatt. Jeg tror det er en viktig debatt, og jeg regner med at vi skal ha den flere ganger i ulike varianter her i denne sal. Det synes jeg den fortjener. Jeg er også enig med interpellanten i at en interpellasjon ofte er en veldig god måte å diskutere ting på, og det er på mange måter en debatt jeg setter pris på å ha.

Jeg må også erkjenne at vi har utfordringer på denne sektoren som jeg skulle ønske at vi ikke hadde. Det er feil å si at dette skyldes en ressursituasjon, for denne regjeringen har tross alt bevilget 3 mrd. kr mer i driftsbudsjettet til politiet og ansatt 1 500 flere politifolk. Men vi er midt i en reform, og som jeg understreket: Reformen er gjennomført i år. Så er det viktig å huske på hvorfor vi har en reform, og det er for å ha sterkere, større og mer robuste enheter, hvor man kan bli god til å prioritere den viktige kriminaliteten, det at man faktisk kan ha dedikerte team som blir gode og utvikler kunnskap og kompetanse.

Jeg mener at den riktige styringen på disse områdene er hos politimesteren når det gjelder å dedikere folk. Vår styringsparameter er hvordan vi ønsker at Politidirektoratet skal rapportere på måltall, og det er selvfølgelig Riksadvokatens prioriteringer. Riksadvokaten har også muligheter til å føre tilsyn med politidistriktene når det gjelder hvordan de følger opp prioriteringene, hvilke saker som blir henlagt, og hvilke saker som blir etterforsket videre.

Vi har altså hatt en tilnærmet eksplisitt vekst i antall voldtekter, vi har til dels hatt en enda større vekst når det gjelder overgrepssaker knyttet til nett. Disse sakene har det til felles at de er krevende å etterforske og tar mye ressurser. Hvis en har flere av disse innenfor et distrikt, tar de en veldig stor del av etterforskningskapasiteten.

Det betyr at det vil være forskjeller mellom politidistrikt. Det er ikke fordi det ene politidistriktet er dårligere eller prioriterer dette mindre enn noe annet, men fordi kriminalitetsbildet faktisk er ulikt i de ulike politidistriktene. Det er derfor vi lar det enkelte politidistrikt

prøve å styre ressursene slik at man treffer det kriminalitetsbildet, den trusselen og de utfordringene som til enhver tid er akkurat der.

Vi har gjennomført en politireform nettopp for å bli bedre i disse sakene. Det er akkurat denne typen saker politireformen skal være et svar på, den er ikke en utfordring eller et problem.

Presidenten: Då er debatten i sak nr. 11 avslutta.

Sak nr. 12 [14:54:57]

Interpellasjon fra representanten Jan Bøhler til justis-, beredskaps- og innvandringsministeren:

«I 2008 la daværende politidirektør Ingelin Killengreen fram rapporten Politiet mot 2020. Her ble det foreslått å øke politidekningen fra 1,8 til 2,0 politiårsverk per tusen innbyggere, og dette fikk bred politisk tilslutning. I de ti årene som er gått, har det skjedd en stor vekst i de oppgavene samfunnet og Stortinget forventer at politiet skal løse, f.eks. når det gjelder nettkriminalitet, overgrep mot barn, kriminelle gjenger, arbeidslivskriminalitet, sosial kontroll og æresvold osv. Utfordringene må møtes med prioriteringer og effektivisering, men det handler også om hvorvidt den grunnleggende kapasiteten til norsk politi er stor nok til å løse de økende oppgavene. Likevel har regjeringen redusert opptaket til Politihøgskolen med 170 studieplasser fra høsten 2018.

Er statsråden enig i at vi trenger en ny bred analyse av politiets framtidige oppgaver og kapasitetsbehov, og at måltallet om to årsverk pr. tusen innbyggere ikke bør være det endelige?»

Jan Bøhler (A) [14:56:17]: I høst startet det et nytt kull på 550 studenter på Politihøgskolen. Det er det laveste antallet siden 2009, da den rød-grønne regjeringen økte antallet til 720, som det har ligget på til nå.

Økningen til 720 fra 2009 hadde bakgrunn i at daværende politidirektør Ingelin Killengreen i 2008 la fram rapporten Politiet mot 2020. Her ble det foreslått å bygge opp politidekningen i Norge fra 1,8 til 2,0 politiårsverk per 1 000 innbyggere, og dette fikk bred politisk tilslutning. På grunn av befolkningsveksten regnet man med at dette ville kreve 2 700 flere politiårsverk innen 2020.

For å få dette til måtte altså antallet politistudenter økes. Så sent som det siste året Høyre–Kristelig Folkeparti–Venstre-regjeringen satt, i 2005, lå årskullet på Politihøgskolen på 360, noe som knapt dekker det antallet politi som slutter eller går av med pensjon hvert år. Det var da umulig å øke politidekningen i Norge. Derfor fordoblet den rød-grønne regjeringen opptaket på Politihøgskolen til 720 per år fra 2009. Det tar tre år til de

er klare til tjeneste, så det var først fra 2012 at vi kunne begynne å se resultatene.

Det har gått i rykk og napp siden da. Da jeg spurte daværende justisminister Per-Willy Amundsen 7. juli 2017, svarte han at politidekningen var på 1,82, dvs. at den hadde økt med 0,02 pst., fra 1,8 til 1,82, siden 2009. Vi håper nå at vi skal nå målet innen 2020, men et veldig stramt politibudsjett for året som kommer, gjør at det kan settes spørsmålsteget ved det.

På de ti årene siden to per 1 000 ble lansert, har det skjedd en stor vekst i de oppgavene vi forventer at politiet skal løse. Det er bare å vise til nettkriminalitet og ID-tyverier, til terror og beredskap, til voldtekt og overgrep, til vold i nære relasjoner, som vi diskuterte her nå nettopp, til kriminelle gjenger og organisert kriminalitet, til menneskehandel og arbeidslivskriminalitet, til sosial kontroll og æresvold, til skatte- og avgiftskriminalitet osv. Å møte dette med en økning av antallet politi med 0,2 per 1 000 innbyggere på tolv år er ikke akkurat å ta for hardt i.

Hver gang vi politikere og samfunnet møter en ny viktig kriminalitetsutfordring, sier vi at politiet må prioritere det høyere og sette inn mer ressurser. Jeg er ikke i tvil om at ihuga politifolk landet rundt ønsker å gjøre mest mulig av det vi ber om her på Stortinget. Men jo flere og større oppgaver de får, desto vanskeligere blir det å holde tritt. Antall uløste og henlagte saker øker illevarslende, og alle utenom ett politidistrikt rapporterte i sommer og høst om at de er mye på etterskudd. Både media, publikum og vi politikere reagerer selvsagt kraftig på det, men det er ikke politiet alene som skal stå i skammekroken.

De utfordringene politiet har, kan ikke løses bare ved effektivisering, prioritering og omorganisering, som politireformen. Det handler også om at vi må være ærlige nok til å se på om den grunnleggende kapasiteten til norsk politi er stor nok til å løse de raskt voksende oppgavene vi pålegger dem.

I land som i lengre tid har hatt det samme kriminalitetsbildet som vi nå møter, og som vi kan sammenligne oss med på mange andre måter, ligger politidekningen på mellom tre og tre og et halvt årsverk per tusen innbyggere, mens vi altså har som mål å komme opp i to i år 2020. De landene jeg viser til, er bl.a. Tyskland, Østerrike, Nederland, Belgia og Frankrike – dette er Eurostat-tall for 2016 – mens de sørlige europeiske landene ligger atskillig høyere enn de tallene jeg har nevnt.

Norges mål om to årsverk per 1000 innen 2020 er således lavt i europeisk sammenheng og ikke noe sikkert mål som vi endelig skal slå oss til ro med. Vi må kunne kalle det en meget balansert og forsiktig vekst på tolv år, og i Killengreen-rapporten fra 2008 sto det da også at dette er et minimum for å «sikre en forsvarlig polititje-

neste». Og det var før man visste om – og selvsagt kunne vite om – den store veksten i oppgaver og utfordringer for politiet nasjonalt og internasjonalt vi har sett i de senere ti årene.

Det var derfor skuffende at regjeringen valgte å kutte opptaket på Politihøgskolen allerede nå fra høsten av ned til 550. De begrunner det med at vi uansett vil nå målet om to per 1 000 innen 2020, fordi det vil bli uteksaminert 720 nye politi per år fram til da, i og med at det er snakk om treårig løp på Politihøgskolen. De ville ikke snakke om det i valgkampen 2017, da bl.a. jeg prøvde å ta det opp. Heller ikke den rapporten som ble kalt Politio- og lensmannsetatens kapasitets- og kompetansebehov, som kom før jul 2017, anbefalte at man skulle starte allerede i år, men man valgte altså likevel å gjøre det.

Det vi fra Arbeiderpartiets side gjorde da forslaget om å kutte på Politihøgskolen kom opp i revidert budsjett, var å foreslå at vi isteden skulle gjøre en ny, grundig analyse av politiets framtidige oppgaver. Vi ville først ha den til behandling før vi begynte å kutte i antall politistudenter, og mente at det burde være en god og samlende framgangsmåte å bruke i et så viktig spørsmål.

Det kom, som nevnt, riktignok en rapport som het Politio- og lensmannsetatens kapasitets- og kompetansebehov, rett før jul i fjor. Arbeidet var ledet av en spesialrådgiver i Helse- og omsorgsdepartementet, Joakim Lystad, og rapporten fikk navnet etter ham som leder av arbeidsgruppen. De sier også at utviklingstrekkene tilsier at kapasitetsbehovet i politiet vil øke. De sier at man bør gå noe utover det planlagte behovet for to per 1 000. De vil ikke redusere opptaket på Politihøgskolen så tidlig som regjeringen har gjort det, men fra neste år, 2019. De vil etter hvert gå helt ned til 450 eller 380 – de har to alternativer i opptaket på Politihøgskolen. Isteden vil de satse mer på sivile utdanninger og på etter- og videreutdanning, og de begrunner det med at man trenger flere kompetansetyper.

Det vil være en ny utvikling av politiet i Norge med det de legger opp til, da de sier at man skal bruke dem som utdanner seg på andre utdanningssteder, f.eks. universitetene, og tar bachelor- og mastergrader der, og hvis de kombinerer det med å ta 60 poeng i politifag ved Politihøgskolen, skal de få polisiære oppgaver og kunne bruke politiuniform. Av sine alternativer sier utvalget at sporet med å ha en sidestilt utdanning fra andre utdanningssteder og ha 60 poeng i politifag, skal kunne gi opptil 4 280 stykker i politiet i 2025 – etter det alternativet de skisserer.

De har også et forslag om å linjedele og spesialisere utdanningen på Politihøgskolen mer, altså at man der kan få mer av den spesialiseringen man får ute på andre typer utdanningssteder og skoler, og at Politihøgskolen må innstille seg på ikke å basere seg så mye bare på

generalistutdanning, men legge opp til spesialisering fra begynnelsen av politiutdanningen. Jeg har ganske stor tro på det sporet, fordi det vil gi også norsk politi mer en felles basis, altså at man spesialisere utdanningsløpene på Politihøgskolen mer.

Det som bekymrer meg, er at den rapporten som kom, bare var på 42 sider, og det var masse gjentakelser i den, sammendrag osv., så det reelle nye innholdet var på mange færre sider, og det kan ikke kalles en utredning på noen måte. Det var blitt trukket opp noen usikkerhetsintervaller, tre scenarier, som man kalte «Medvind», det andre var «Blandet drops» og det tredje «Press fra alle kanter». Man snakket om veldig generelle kategorier – samfunnsutvikling, trusselutvikling, klimautvikling, effektivisering – men det var ingen analyse av utviklingen innenfor f.eks. økonomisk kriminalitet, innen nettkriminalitet, innen vold i nære relasjoner, innen terror og beredskap osv., og av hva de forskjellige feltene vil kreve av kapasitet og kompetanse i politiet. Så jeg mener den er utilstrekkelig å bygge på i den framtidige diskusjonen på Stortinget om hva slags politibemannings vi vil trenge i tiårene framover.

Statsråd Tor Mikkil Wara [15:06:36]: Jeg er enig med representanten. Vi må tenke på framtiden, vi må gjøre kloke veivalg og foreta prioriteringer i dag, slik at vi får et norsk politi som er godt rustet til å møte morgendagens behov og utfordringer.

Vi har nå en historisk høy politibemannings. Siden regjeringen tiltrådte, har antall politiårsverk økt med over 1 500. Regjeringen er også i rute med å nå målsettingen om to politiårsverk per 1 000 innbyggere innen 2020. Per 31. desember 2008 hadde vi en politidekning på 1,64 politiårsverk per 1 000 innbyggere. Ved utgangen av 3. kvartal i år er politidekningen 1,92.

Mye har skjedd siden 2008. Denne regjeringen har siden den tiltrådte, satt i gang en rekke nødvendige tiltak og forbedringer for å legge til rette for en god polititjeneste. Vi så at det var et stort behov for å gjøre struktur- og organisasjonsendringer i norsk politi, og dette har vi fulgt opp. Politiet har fått mange nye stillinger, bedre kapasitet til å avdekke og oppklare kriminalitet, og det er gjort vesentlige investeringer for å bedre beredskapen og styrke innsatsevnen. Her kan nevnes nytt beredskapssenter for politiet, flere nye politihelikoptre, styrking av PSTs arbeid for å forebygge terror og vekst i IP3-mannskap og beredskapstropp. Vi har også styrket arbeidet mot overgrep mot barn ved bl.a. å øke kapasiteten til statens barnehus og styrke politiets etterforskning av vold mot barn.

Regjeringen har således allerede tatt nødvendige grep. Med nærpoltireformen gjorde regjeringen helt nødvendige og viktige valg for framtidens politi. Vi har i

dag mer robuste politidistrikter og operasjonssentraler og større fagmiljøer som gir gode forutsetninger for å avdekke og bekjempe kriminalitet. Vi har etablert politikonkakter for alle landets kommuner, slik at den gode, lokale forankringen og kontakten som politiet tradisjonelt har hatt med kommunale samarbeidspartnere og befolkning, kan videreutvikles.

Sentralt i kvalitetsdelen av reformen står de seks standardfunksjonene, forebygging som primærstrategi og etterforskningsløftet. Samlet vil disse tiltakene endre politiets arbeidsmetoder og arbeidsprosesser, noe som krever at de ansatte tilegner seg nye måter å jobbe på. Det innebærer at svært mange ansatte har gjennomført eller skal gjennomføre krevende kompetansehevingsløp. Etterforskningsløftet alene innebærer årlig obligatorisk opplæring for etterforskningsfeltet.

Representanten stiller spørsmål om to årsverk per 1 000 innbyggere. Jeg presiserer at dette måltallet er knyttet til to polititjenestepersoner per 1 000 innbyggere og er et mål på landsbasis. Dette måltallet har gjort det mulig å gjennomføre en systematisk og planlagt satsing på politiet over flere år. Nærpolitireformen og satsingen på ansatte med politiutdanning har gitt etaten et historisk løft. Politiet har aldri vært bedre rustet til å løse samfunnsoppdraget sitt enn i dag.

Regjeringen la i 2017 fram perspektivmeldingen om framtidens utfordringer som vil prege hele samfunnet. Globalisering med økte strømmer av personer, varer og tjenester over landegrensene, befolkningsutvikling der flere bor i byer, klimaendring med mer ekstremt vær, og en teknologisk utvikling med stadig hurtigere taktskifte er sentrale deler av utviklingstrekkene. Alle disse utviklingstrekkene vil også prege norsk politi og dets evne til å løse samfunnsoppdraget og oppgaver innen beredskap, forebygging og bekjempelse av kriminalitet i framtiden.

Jeg vil særlig trekke fram den teknologiske utviklingen og endringen i kriminalitetsbildet som følge av den. IKT har blitt en integrert del av samfunnet, benyttes til viktige samfunnstjenester og er en del av hverdagen til folk flest. Den teknologiske utviklingen har også bidratt til et skifte i kriminalitetsbildet, der kriminalitet begått ved hjelp av eller mot digitale kanaler har fått en mer dominerende plass, og det er mer kompleks kriminalitet. Et eksempel er overgrep på nett, der det kan være én gjerningsmann og noen ganger flere hundre ofre. Denne kriminaliteten har ikke geografiske grenser, den er ressurskrevende å etterforske og iredreføre. Denne utviklingen må politiet og påtalemyndighetene settes i enda bedre stand til å håndtere.

Regjeringen planlegger å legge fram en stortingsmelding i vårsesjonen. Meldingen vil omhandle de framtidige utfordringer politiet og påtalemyndighetene

vil møte, og hvilke krav dette stiller til utvikling av både kapasitet og kompetanse. Vi er nå i en situasjon der arbeidet med å etterforske og iredreføre dagens og morgendagens kriminalitet må forsterkes. Da må det sees spesielt på både kompetansesammensetningen og kapasiteten i politiet. Vi har gjennom flere enn 1 500 nye polititjenestemenn og -kvinner lagt et godt grunnlag. Vi skal bygge videre på den kompetansen som allerede finnes i politiet, og sørge for ytterligere utvikling. Samtidig trenger vi flere spesialister som er utdannet innen det ordinære universitets- og høyskolesystemet, og som tilfører nødvendig tilleggskompetanse i politiarbeidet. Politiet trenger bl.a. flere med solid IKT-utdanning og analysekompetanse. Alt i alt trenger vi en bredere kompetanse i framtidens politi.

Men vi starter ikke på bar bakke. Det er allerede blitt flere ansatte i politiet som har spisskompetanse til å møte et mer digitalt kriminalitets- og trusselbilde. Et sentralt tiltak her er etableringen av et nasjonalt cyberkriminalitetsenter ved Kripos.

Skal politiet lykkes med å forebygge og bekjempe nye kriminalitetsformer, må etaten gis handlingsrom og fleksibilitet. Regjeringen og Stortinget må sørge for bevilgninger og sette mål. Men ledelsen i politiet må i størst mulig grad kunne disponere de bevilgningene som vedtas, til bemanning, utstyr og materiell. Det må være Politidirektoratet og politimesterne som ut fra politifaglige vurderinger fordeler ressursene, slik at politiet når de mål og gjennomfører de prioriteringer vi politikere har satt. Hvordan vi skal måle eller vurdere kvaliteten i de tjenestene politiet leverer til samfunnet, vil bli ett av flere sentrale spørsmål om politiets kompetanse som vi skal drøfte i stortingsmeldingen.

Jeg vil også legge til at det ikke bare er bevilgninger, mål og prioriteringer som er nødvendig for at politiet skal være godt rustet til å møte morgendagens kriminalitetsbilde, jeg vil også vurdere om vi har et lov- og regelverk som er tilpasset endringene i kriminalitetsbildet.

Jeg skal ikke forskuttere debatten jeg håper meldingen vil bidra til. Den blir viktig. Vi har alle et ansvar for et robust og framtidsrettet politi. Jeg ser fram til å fortsette denne viktige debatten når meldingen legges fram til våren.

Jan Bøhler (A) [15:13:53]: Jeg takker statsråden for svaret. Jeg merket meg at det ble operert med litt ulike tall om situasjonen da prosessen startet. I Killengreen-rapporten, side 60, tok de utgangspunkt i at politidekningen da var på 1,8 per 1 000 innbyggere mens statsråden nevnte 1,68. Det er ikke det vesentlige her. De kan jo bare være fra ulike tidspunkter – tallene i rapporten, da den ble skrevet, kontra tallene statsråden har.

Det er uansett ikke en stor utvikling enten det er fra ca. 1,7 eller 1,8 opp til to per 1 000 på tolv år.

Det som er litt vanskelig å få tak i, er statsrådets syn på hvordan vi skal komme fram til hva som er et riktig måltall for utviklingen av politiet i tiårene framover. Vi kom fram til et måltall på to per 1 000 i 2008. Det var resultatet av en omfattende diskusjon og et omfattende arbeid. Denne gang foreligger det, som jeg nevnte, et heller kort notat på 42 sider, med mange gjentakelser, som ikke er i nærheten av å trekke opp hvilke konkrete, store framtid utfordringer politiet står overfor, og hva de vil kreve av utbygging av ulike kapasiteter og ulik kompetanse. Det er vel vanlig, når man lager en stortingsmelding, å bygge på utredninger og analyser for å komme fram til gode anbefalinger for Stortinget. Hvis man skal bygge på den rapporten, har man et veldig tynt grunnlag.

Statsråden sier at man ikke skal detaljstyre politiet, men vi må jo ha en formening om den totale dimensjoneringen av politiet, slik vi hadde i 2008, og som Stortinget har vært enig om siden. Regjeringen har tydeligvis en mening om det når man har valgt å ta ned antallet på Politihøgskolen til 550 allerede fra i år – og gjorde det før Lystad-gruppen anbefalte det. Regjeringen har tydeligvis en slags oppfatning av hva behovet er. Jeg synes ikke man bare skal se ut i luften og finne et tall for hvor mange politifolk man skal utdanne i årene framover. Jeg synes vi bør gå dypere inn i det enn det, og det var hensikten min med denne interpellasjonen.

Jeg vil også si, når statsråden viser til at vi trenger mer spesialkompetanse, mer inngående kunnskap på de forskjellige feltene som politiet skal arbeide med, f.eks. datakriminalitet, at jeg tror et viktig svar på det er at hvis Politihøgskolen hadde utviklet sine utdanningsløp mer knyttet til det, ville det blitt mer målrettet mot politioppgaver enn om man baserer seg altfor mye på generell universitetsutdanning.

Statsråd Tor Mikkel Wara [15:17:13]: Den stortingsmeldingen som jeg varsler vil komme i løpet av våren, skal nettopp skissere hvilken formening vi har om dimensjoneringen av folk med politiutdanning. Det er ingen tvil om at det vil bli flere politi i Norge også i årene som kommer, men når vi nå ser at vi når måltallet om to per 1 000, kan det være grunn til å tenke seg om, trekke pusten og gjøre nettopp den analysen som representanten etterlyser, før vi bestemmer oss for hva neste dimensjonering skal være.

Den økningen man hadde på Politihøgskolen fram til nå, var også ment som en midlertidig økning for å nå et måltall. Hvis man innfører et midlertidig tiltak, og man når det man skal nå, er det rimelig å stille seg spørsmålet: Hva nå?

Jeg kan også forsikre representanten om at jeg har ikke gjort meg opp noen forhåndsmening om hva innholdet i politiutdannelsen skal være, hvordan linjene skal se ut, hvordan spesialiseringen skal være. Jeg har heller ikke gjort meg opp noen forhåndsmening om hvor mange vi trenger med politiutdanning kontra andre grupper. Det er det vi skal få en avklaring på. Men det kan være nyttig å minne om at bare å sette et nytt, høyt måltall fordi det høres flott ut politisk, betyr også bindinger for politimestrene til å ha en type utdanning og gir mindre fleksibilitet. Jeg tror det er riktig å ha slike måltall. Vi må bare passe på at det ikke er den som har det høyeste måltallet, som vinner. Det dette handler om, er å dimensjonere politiet slik at man møter det som er kriminalitetsbildet – ikke nødvendigvis i går, og kanskje heller ikke i dag, men det som er kriminalitetsbildet i framtiden.

Lene Vågslid (A) [15:19:33]: Eg vil starte med å takke representanten Jan Bøhler for å reise ein veldig viktig interpellasjonsdebatt. Det er to ting eg meiner det er ganske uklokt å gjere viss ein tenkjer å betre bemanningssituasjonen i politiet. Viss ein ynskjer å nå målet om to politifolk per 1 000 innbyggjarar, er det å ta ned opptaket på Politihøgskolen og samtidig underbudsjettere politidistrikta slik at ein må nedbemanne til neste år, ein veldig snodig veg til å nå det målet.

Eg har lyst å gje nokre eksempel på tilbakemeldingar me har fått no om korleis situasjonen er rundt omkring i politidistrikta. Med det budsjettet som kjem til å få fleirtal for 2019, seier ein at ein i Sør-Aust politidistrikt må ned med om lag 50 stillingar. Me får tilbakemelding om at ein i Oslo kanskje må ned med 130–150 stillingar for å kome i balanse. I Aust politidistrikt får me tilbakemeldingar om at det er snakk om kanskje 60 stillingar. Møre og Romsdal har per dags dato rundt 50 ledige stillingar. Desse får me tilbakemelding om at må haldast ledige neste år for at ein skal gå i balanse, med tanke på det som kjem til å bli vedteke for 2019. I Nordland vil ein med dei føreslåtte budsjettrammene måtte halde minst 10–15 stillingar ledige i 2019 for å halde seg innanfor.

Dette er ein dårleg politikk for å betre bemanningssituasjonen i politiet, og for å kome i møte alle dei utfordringane me i den førre interpellasjonsdebatten var veldig einige om at ein måtte kome i møte.

Eg høyrer justisministeren seie at dei har etablert politikontaktar i alle kommunar. Det vil eg gjerne ha dokumentert, for det er ikkje den tilbakemeldinga me har fått når me har spurt og sjekka. Tvert imot er det langt att til at det er på plass.

Dei 50 mill. kr som regjeringa har føreslått i statsbudsjettet for å få politistudentane i jobb, opplever Politiets Fellesforbund som provoserande, seier dei. Det for-

står eg veldig godt. At regjeringa påstår at dette utgjør 180 nye stillingar, er i seg sjølv provoserande, seier Politiets Fellesforbund til oss. Det betyr at politikarane anten ikkje tek innover seg Politidirektoratets eigne berekningar om at politiets stillingar kostar over 1 mill. kr i året, eller at dei meiner at politistudentane skal vere fornøgde om dei får tre månader i etaten, har Politiets Fellesforbund sagt til oss.

Frå Aust politidistrikt har me fått ein del eksempel på verkelegheitsskilddingar, for det er klart at måltal og statistikk i seg sjølv ikkje alltid fortel kva verkelegheita er. Der får me bl.a. høyre at den nye politimetoden, politiarbeid på staden, som me er veldig einige om at er veldig bra, betyr at ein patrulje brukar langt meir tid på å gjere det enn det ein gjorde tidlegare. Me får høyre at det før kanskje tok ti minutt, men no tek det 40 minutt. Det betyr òg at det tek meir tid å fullføre oppgåvene, fordi det dukkar opp andre presserande og alvorlege hendingar, og det ikkje er nok patruljar å ta av.

Med andre ord: Det er store utfordringar når det gjeld kapasitet og bemanning. Me har i samband med budsjettet stilt spørsmål til Finansdepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet om kor mange av dei nyutdanna studentane frå Politihøgskolen som får jobb, for det òg verserer det veldig ulike tal på. Men viss me held oss til dei tala me har fått frå departementet sjølv, fekk 99 pst. fast jobb i 2008–2014. I 2015 fekk 94 pst. jobb, i 2016 fekk 82 pst. det, i 2017 fekk 61 pst. det, og så får me opplyst frå departementet at tilsvarande tal for september er 12 pst.

Eg meiner dette er ei urovekkjande utvikling, og at ein i så måte eigentleg fjernar seg frå målet om to politi per 1 000 innbyggjarar. Eg meiner det heller ikkje heng saman med det som statsministeren har svart meg i spørjetimen, og som justisministeren gjentok her frå talarstolen, at ein har tilsett meir enn 1 500 nye. Me har fått svar frå Finansdepartementet om at det var 6 800 som gjekk i turnus ved utgangen av 2017, noko som er det nærmaste me kan kome å definere operativ teneste. Det er ein auke på 250 frå 2015. Det er noko heilt anna enn det statsministeren har svara meg i spørjetimen.

Eg meiner det òg underbyggjer min påstand om at ein ikkje set politidistrikta i god nok stand til å nå dei måltala me set for dei. Det er ei kjensgjerning at ein del politiutdanna politifolk rundt omkring i landet no arbeidar i sivile stillingar og blir talde som to per 1 000.

Himanshu Gulati (FrP) [15:24:40]: Representanten Bøhler tar opp en god problemstilling, som han ofte gjør. Jeg er glad for svaret fra justisministeren om meldingen som varsles, hvor framtidig dimensjonering av politiet og andre forhold i justissektoren vil bli tatt opp. Som justisministeren vel også var inne på, skal antall

politistillinger opp også i årene framover, men det midlertidige måltallet som vi har hatt en ekstra innsats for å nå, er vi i ferd med å nå – vi er i rute – og da må vi igjen vurdere, som representanten Bøhler for så vidt tar opp, hva som skal være de neste målene og det framtidige behovet. Vi trenger en god og styrket beredskap i Norge, men her må vi også se helheten – helheten både i straffesakskjeden og i alle de andre virkemidlene som utgjør vår beredskap.

Jeg vil minne om at soningskøen er så godt som fjernet, antall plasser i KRUS er økt de siste årene for å legge opp til flere utdannede der, straffene er skjerpet på en rekke områder fordi en har ment at det er riktig, investeringene i nye politihelikoptre, ulike nye tiltak innenfor bevæpning, både punktbevæpning og patruljebevæpning, styrkingen av barnehus, styrkingen av særorganer – det er mange ting som er gjort som samlet bidrar til en bedre beredskap, og som må ses i helhet. Vi må ikke se oss blind på kun én faktor, selv om antall politistillinger selvsagt er viktig og derfor også er blitt økt de siste årene.

Det er ingen tvil om at kriminaliteten er mer komplisert og sammensatt enn tidligere. Den går over både grenser og sektorer og minner vel om en mer hybrid problemstilling mer enn noe annet. Det må politiet og framtidens justisvesen være i stand til å takle. Derfor er nok også dimensjoneringen, sammensettingen og organiseringen av både særorganer og andre forhold i justissektoren vel så viktig som antall politistillinger og politipersonell i distriktene.

Vi merker også, når vi er rundt og snakker med politidistriktene, at det bes om mer frihet med hensyn til hvordan man skal bruke midlene. Selv om vi fra politisk hold har vært veldig glad i – og har ønsket – å øremerke mest mulig midler til politistillinger, får vi også tilbakemelding om at det enkelte steder f.eks. er mer behov for investeringer i utstyr, biler og andre ting enn ekstra ansatte. Så denne helheten må ses på når man gjør en vurdering av hva neste måltall bør være, eller hvordan dimensjoneringen framover skal organiseres. Jeg er derfor glad for at justisministeren varsler at det vil komme en melding som også tar disse tingene i betraktning.

Geir Inge Lien (Sp) [15:28:21]: Eg er glad for at interpellanten, Bøhler, har gjeve oss høve til å diskutere denne saka i dag.

Det betyr svært mykje for oss korleis politiet i Noreg vil sjå ut i framtida. Representantane Bøhler og Vågslid har begge vore inne på akkurat det, og eg må seie at eg deler bekymringa for det som skjer ute i distrikta. Eg vil få nemne mitt eige heimfylke, Møre og Romsdal, som for tida har den lågaste politidekninga i heile landet, og har hatt det over tid. Tal frå 30. september viser at politidistriktet har 1,45 politifolk per 1 000 innbyggjar. Om mål-

settinga om to politifolk per 1 000 innbyggjarar vert møtt på landsbasis, betyr ikkje det at alle politidistrikt har to politifolk per 1 000 innbyggjarar – dette fordi enkelte politidistrikt dreg opp snittet. No argumenterer eg ikkje på nokon måte for å kutte i politistillingar i dei politidistrikta som har over to per 1 000, men det er viktig for Senterpartiet at målet om 2 per 1 000 kjem heile landet til gode.

Ein annan problematikk eg meiner det er viktig å få fram når vi debatterer dette temaet, er ubalansen som har utvikla seg mellom politistillingar og sivile stillingar i politiet. Det har vore saker i media om politifolk som sorterer post fordi det ikkje lenger er sivilt tilsette til å gjere slike støtteoppgåver. Statistikken viser ei politistilling, men seier ikkje noko om kva denne politistillinga gjer.

Omgrepet «sivile stillingar» dekkjer eit stort område. Det som går under samlenemninga, vert sett på svært ulikt, men er svært viktig kompetanse for politiet å inneha. Endringa i kriminalitetsbildet dei siste åra krev at politiet hentar inn folk med ulik fagbakgrunn i etterforskinga. Det kan gjelde sivile stillingar med kompetanse på økonomi, IT, ingeniørfag, psykologi, statistikk eller analyse. Politiet må setjast i stand til å hente inn slik kompetanse der dei meiner det er nødvendig. Det krev først og fremst at politiet får økonomisk handlingsrom til å kunne gjere slike prioriteringar, men det krev òg ein analyse av politiet sine framtidige oppgåver og kapasitetsbehov.

Dette er kanskje eit tema vi kjem tilbake til ein annan dag, men eg må òg kort få lov til å nemne påtalemakta. Når politiet får fleire politistillingar, må òg påtalemakta følgje med. Det er ikkje alltid vi politikarar er like flinke til å peike på akkurat dette. Igjen handlar det om balanse.

Når det vert lagt ein plan for korleis politiet i framtida skal sjå ut, må det fokuserast på å få meir politikraft ut av politistillingane. Samtidig må politiet få moglegheit til å tilsetje folk med nødvendig kompetanse i sivile stillingar. Det er viktig. Målet om to per 1 000 er ei viktig rettesnor. Samtidig kan vi ikkje ha tunellsyn kor dette er det einaste målet. Vi må også sjå det store bildet og sørge for ei god samansetjing i politiet.

Tone Wilhelmsen Trøen hadde her gjeninn tatt presidentplassen.

Petter Eide (SV) [15:32:54]: Det går mot slutten av en lang dag, så jeg snublet i trappen. Tusen takk til interpellanten Jan Bøhler for et veldig viktig innspill. Jeg synes det er helt avgjørende at vi diskuterer politiets rolle og også størrelsen på politistyrken. Dette er selvfølgelig en debatt som hører hjemme i stortingsalen. Hvem andre skal diskutere politiet – størrelse og om-

fang – enn oss? Politiet er nettopp vårt maktmiddel; de har voldsmonopol. Det er helt åpenbart at dette er en debatt som hører hjemme her.

Det interessante er at kriminaliteten i Norge går ned, så hvorfor skal vi da ha flere politifolk? Det må vi stille oss spørsmål om. Hva skal vi med flere politifolk når kriminaliteten går ned? Det enkleste svaret på det ville være at da trenger vi færre politifolk, ikke flere. Svaret på det er jo at kriminaliteten går ned på mange områder, men øker på noen områder, og de områdene kriminaliteten øker, krever en annen type ressurs og flere politifolk. Hadde den tradisjonelle kriminaliteten fortsatt slik det var før, hadde vi faktisk trengt færre politifolk, ikke flere. Men det nye kriminalitetsbildet er annerledes og krever litt andre typer ressurser.

Personlig har jeg ikke noe forhold til tallet to per 1 000 – det ble innført i dette hus før min tid – eller én per 500. Det høres mye ut. Fastlegene våre er jo én per 1 500. Men det er sånn det er. Likevel er jeg enig i intensjonen. De problemene vi diskuterte i forrige interpellasjon, er såpass omfattende, og i rapportene fra politiet selv sier de at de ikke får løst disse oppgavene, hvor kvinner i hovedsak er ofrene, uten mer ressurser. Det er klart at det også er interne organisasjonsutfordringer, men alle politifolk jeg snakker med, snakker om ressurser.

Jeg tror det er helt avgjørende at vi i denne debatten skiller mellom politiutdannet og sivilt utdannet. Det er viktig – og dette er til representanten Bøhler – at det ikke er Politihøgskolen og Politiets Fellesforbund som skal legge premissene for denne debatten. Endringer i kriminalitetsbildet krever nok en litt annen type politifolk. Når jeg bruker ordet «politifolk», er det ikke nødvendigvis snakk om politiutdannede. Det kan godt være en sosionom, en kriminolog eller en dataingeniør fra NTNU som er ekspert på datakriminalitet eller nettkriminalitet og overgrepsskildringer av barn, osv. Dette er også politifolk, og det kan hende veksten i politiet når det gjelder politifolk, skal tas ut på disse områdene, for det responderer bedre til det nye kriminalitetsbildet vi faktisk står overfor.

Derfor er jeg også uenig i Politiets Fellesforbunds krav om at de skal ha en slags jobbgaranti for politistudentene. Jeg mener at det må være opp til ledelsen i hvert enkelt politidistrikt å finne ut av hva slags type kompetanse vi trenger: Trenger vi en med tradisjonell politiutdanning fra Politihøgskolen, eller trenger vi å styrke ressursene på barnehuset med en psykolog eller en sosionom? Det må være en lokal beslutning, sånn at veksten i politiet ikke nødvendigvis skal tas ut i form av folk fra Politihøgskolen.

Debatten om antall må vi kanskje være litt forsiktig med, for debatten om antall skyver fokuset litt vekk fra den viktigste diskusjonen, og det er hvordan vi priorite-

rer internt. Vi kan jo ikke løse disse nye problemene som vi har diskutert grundig den siste timen, bare ved å se på antall; vi må faktisk se på hva politiet prioriterer internt. Jeg vil advare litt mot å fokusere for mye på antallet. Vi må ha en diskusjon om hva de prioriterer, og hvordan vi får til omstillingen internt av de ressursene vi faktisk har per i dag. Og de ressursene vi har per i dag, må omstilles for å løse det kriminalitetsbildet vi står overfor per i dag. Dette var i forrige interpellasjonsdebatt, men jeg nevner det likevel nå, for jeg mener at disponeringen av ressursene vi faktisk har nå, er en vel så viktig diskusjon som debatten om hvor mange det skal være.

Jan Böhler (A) [15:38:27]: Jeg takker for innleggene, som var interessante.

Det er kanskje ett poeng jeg vil nevne for representanten Gulati i tilknytning til hans innlegg, og egentlig også til det statsråden sa i siste innlegg før stortingsrepresentantenes: at man er i ferd med å nå målet, derfor tar man antallet utdannede fra Politihøgskolen ned. Jeg mener at det er riktigere med motsatt rekkefølge, at man først gjør en vurdering, en analyse, av hva man vil trenge framover, før man tar antallet man utdanner, ned. Hvis ikke gjør man det på veldig usikker basis. Vi trenger bedre grunnlag for slike store avgjørelser. Det er i Norge nå ingen – tror jeg – i noen av politidistriktene, i befolkningen, som vil si at vi har for mange politifolk. Det er tvert imot dramatiske rop om at politiet må gjøre mer på det ene og på det andre feltet, og det er lange restanselister i alle politidistriktene utenom ett. Det er store mangler når det gjelder etterforskning og gjennomføring av en rekke svært alvorlige saker, noe vi også har vært inne på her i dag. Så jeg mener at man burde gått fram i omvendt rekkefølge.

Når det gjelder det representanten Eide viste til om statistikk: Jeg var selv i debatter her i Stortinget da vi var i regjering, hvor jeg viste til statistikk fra 1990-tallet. Jeg vil si at helt siden 1990-tallet, hvis man ser på de generelle nasjonale statistikkene, har de totale kriminalitetstallene pekt nedover. Det skyldes at kriminalitetsbildet varierer, forandrer seg, og at f.eks. antall saker innen narkotikakriminalitet er helt avhengig av hvor mange saker politiet initierer. Det er det som skaper statistikken, det er politiinitierte saker den bygger på. Men jeg er glad for det representanten Eide sa, at kriminalitetsformene endrer seg, at sakene blir mer komplisert og mer krevende for politiet å jobbe med, saker om f.eks. økonomisk kriminalitet, organisert kriminalitet, kriminelle gjenger og vold i nære relasjoner, hvor det jo er få som vil vitne mot sine foreldre, mot sin familie, og det er vanskelig å få fram sakene.

Det jeg gjerne vil henlede oppmerksomheten på, er at det er et viktig veivalg for oss når stortingsflertallet nå

har kuttet i politiutdanningen. Det blir et viktig veivalg vi skal ta når det gjelder dette i årene som kommer. Det kan vi ikke løse bare med prioriteringer, det er også snakk om kapasiteten politiet har – hvis vi skal være rettfærdige mot norsk politi.

Statsråd Tor Mikkelt Wara [15:41:50]: Med den kommende stortingsmeldingen tenker jeg å invitere til en debatt om både kapasitet, innhold og prioritering av utdannelsesløp.

Jeg synes det er en interessant debatt, og jeg håper vi kan komme godt tilbake til den.

Jeg må på et litt mer generelt grunnlag si at å sitte og høre på noen av opposisjonens innlegg – hvor det er slik at uansett hvilket måltall man har, sier gjerne en representant fra Arbeiderpartiet at det bør være høyere, og uansett hvilket budsjettforslag regjeringen har, vil de at det skal være høyere – blir litt kjedelig. Det blir litt mekanisk, og det blir et litt autonomt svar. Uansett hva spørsmålet er, skal måltallene være høyere og bedre, og alt skal møtes med flere ressurser.

I så måte synes jeg det var mer interessant å høre på innlegget fra representanten Eide, som hadde mer lyst til å diskutere hvilket innhold og hvilken type sammensettning politiutdannelsen bør ha. Jeg synes det er et viktig spørsmål. Det spørsmålet bør ta utgangspunkt i nettopp den utfordringen at vi ser endring i kriminaliteten. Og det går kanskje fortere og hurtigere enn det vi hadde tenkt. I hvert fall er det en ny type kriminalitet som avsløres.

En del av det er kanskje ikke bare endring i kriminaliteten; en del av det er også at den nye politireformen gjør at vi avdekker kriminalitet vi ikke avdekket tidligere. Da står vi overfor spørsmål om både kompetanse og prioritering, men selvfølgelig også om kapasitet og ressurser.

Mitt ønske for fremtiden er ikke at man skal ta bort diskusjonen om kapasitet og ressurser, men det blir litt kjedelig hvis all debatt bare handler om det – og man ikke har lyst til å diskutere innhold i utdannelsesløp og hvordan det skal være.

Presidenten: Debatten i sak nr. 12 er dermed omme.

Sak nr. 13 [15:43:55]

Interpellasjon fra representanten Himanshu Gulati til justis-, beredskaps- og innvandringsministeren: «Økningen i ungdomskriminalitet i Oslo sør og øst de siste to årene, samt utviklingen av enkelte gjengmiljøer, har preget oss alle og bidratt til usikkerhet blant innbyggerne. Jeg er glad for at justisministeren i september lanserte føl-

gende fire tiltak i tillegg til en rekke andre justis- og integreringsrelaterte tiltak fra regjeringen den siste tiden:

- *Vurdere forbud mot medlemskap i gjenger og rekruttering til dem.*
- *Gjøre det lettere å ta fra gjengmedlemmer pengene.*
- *Se om det stilles for mange krav til samtykke for å ilegge ungdomsstraff.*
- *Finne en ny type straff for kriminelle ungdommer som er strengere enn ungdomsstraff, uten å måtte sette ungdommene i fengsel.*

Hva mer vil statsråden gjøre for å bekjempe og forhindre ungdoms- og gjengkriminaliteten vi har sett utvikle seg i Oslo den siste tiden?»?

Himanshu Gulati (FrP) [15:45:04]: Vi lever i et lite hjørne av verden som nok har vært skjermet for en del av de utfordringene som er mer vanlig andre steder, også på det europeiske kontinentet. Men flere av disse utfordringene er nå blitt mer og mer en del av hverdagen også i Norge, og ikke minst i vår kjære hovedstad. Økningen i ungdomskriminaliteten og det bildet vi har sett innenfor gjengmiljøene kanskje spesielt de to siste årene, er noe som preger oss alle, og som bidrar til usikkerhet, kanskje spesielt blant de innbyggerne som bor i de delene av Oslo hvor dette har vært mest utbredt.

Vi vet at mye av dette henger sammen med innvandrings- og integreringsutfordringer, sosiale utfordringer og utenforskap, at mange havner utenfor skolevesenet og derfor blir en del av miljøer som vi ikke ønsker. Dette er sterkt bekymringsfullt. Vi har sett en type rå, brutal kriminalitet utvikle seg også blant ungdommer ned i 14–15-årsalderen – 12–13-årsalderen har vi også sett eksempler på – som driver med kriminalitet, er en del av gjengmiljøer, og som kynisk brukes på grunn av sin lave alder, og som vet at de brukes av den grunn. Dette er folk uten respekt for lov, orden eller myndighetspersoner. Den typen kriminalitet vi nå har sett utvikle seg, er både rå og brutal og av en annen type enn tidligere.

Jeg tror mange av de virkemidlene Norge har hatt, har vært rettet mot en annen type kriminalitet, nemlig ungdom som har gjort en feil eller to i livet, men deretter skal hjelpes tilbake til en mer normal livsgang for ungdommer, uten at de tidlige feilene skal hefte ved dem hele livet. Men det er en annen type kriminalitet enn det vi nå ser, som er at folk i tidlig alder nærmest kommer inn på en karrierevei som gjengangere. Vi har også sett statistikk på at et relativt stort antall unge, også mindreårige, som har en kriminell livsstil, har gjentatte ting på rullebladet, inkludert vold mot politiet.

Jeg er glad for at regjeringen har varslet flere tiltak, og at det også utredes enda flere tiltak. Vi trenger bl.a. at det ses på nye typer muligheter for sanksjoner overfor unge, kanskje noe som ligger mellom barnevern og

fengsel, for det vi trenger å vise, er at gjør man denne typen ting, skal det få konsekvenser.

Jeg var i dag sammen med NRK og en far som heter Artur, på Lambertseter skole. Denne faren har en sønn som over lengre tid har blitt utsatt for vold og mobbing på skolen sin. Ved et tilfelle for noen uker siden ble han igjen banket opp. En politikvinne som tilfeldigvis var på skolen, og som prøvde å gripe inn og stanse hendelsen, endte selv med å bli tatt kvelertak på av to 14 år gamle gutter, og endte på sykehus. Dette er et tragisk eksempel og et enkelttilfelle, men kanskje også en illustrasjon på litt av den rå, brutale kriminaliteten vi har sett utvikle seg blant en del ungdomsmiljøer i deler av Oslo, og som vi trenger nye virkemidler for.

Jeg har fremmet denne interpellasjonen for å utfordre justisministeren på om det er flere tiltak – i tillegg til de tiltak og utredninger som allerede er lansert, og som vi selvsagt ønsker velkommen – som de vurderer å se på som nødvendig for å takle det bekymringsfulle bildet vi ser spesielt i Oslo sør og øst.

Statsråd Tor Mikkel Wara [15:49:27]: Når ungdomskriminaliteten nå øker etter mange år med nedgang, er det påkrevd at vi raskt setter inn nødvendige tiltak for å snu utviklingen. Det er videre helt uakseptabelt at kriminelle gjenger får utvikle seg og skape utrygghet i enkelte nærmiljøer og bydeler. Bekymringen er størst for de østlige bydelene i Oslo, særlig i Oslo sør.

I en rekke storbyer i Europa har vi sett en økende utfordring med ungdomskriminalitet, gjengdannelser, konflikter mellom ulike kriminelle miljøer og skyteepisoder i det offentlige rom. Vi skal ikke lenger enn til våre naboland Sverige og Danmark før vi ser et urovekkende antall oppgjør og skyteepisoder mellom kriminelle gjengmiljøer. Det er viktig for meg å presisere at vi ikke er i nærheten av en slik tilstand verken i Oslo eller i større byområder utenfor Oslo. Når vi ser hvordan utviklingen er i andre land, også i våre naboland Sverige og Danmark, er det likevel grunn til å prioritere forebyggende og bekjempende innsats nå. Vi må være i forkant for å forhindre en lignende situasjon – som vi kanskje av og til kan se tendenser til – men som sagt: Vi er ennå ikke i den veldig alvorlige situasjonen som man har i våre naboland.

I statsbudsjettet for 2019 har derfor regjeringen foreslått at det settes av 50 mill. kr til en særskilt pakke for å styrke innsatsen mot ungdomskriminalitet og gjenger. Midlene foreslås fordelt på tre hoveddeler: å styrke barnevernets innsats med 10 mill. kr, å styrke konfliktrådenes arbeid, herunder de alternative straffettsreaksjonene ungdomsstraff og ungdomsoppfølging, med 16 mill. kr, og å styrke politiet med 24 mill. kr,

hvorav 16 mill. kr skal gå til innsats i Oslo-området og 8 mill. kr til å styrke innsatsen i særorganene Kripes og Økokrim. Midlene settes inn på tiltak på ulike nivåer samtidig, fra tidlig innsats til tiltak mot etablerte gjengmedlemmer. Innsatsen må skje samtidig i det forebyggende sporet og i straffesaksspolet.

Den foreslåtte styrkingen av barnevernet er viktig for å sikre at de kan komme tidlig inn med tiltak som kan skape varige positive endringer for barn og unge i risikozonen og deres familier. Styrkingen av konfliktrådene skal bidra til raskere og tettere oppfølging av ungdom som har begått alvorlig og gjentatt kriminalitet, herunder ungdom som ilegges reaksjonene ungdomsstraff og ungdomsoppfølging. Konfliktrådene har et straffegjennomføringsansvar, og det er viktig å styrke deres kapasitet til å gjøre dette arbeidet. Styrkingen av politiet dekker bredden fra tidlig innsats til spissere virkemidler mot etablerte gjengmedlemmer og bakmenn. Den forebyggende innsatsen overfor ungdom i risikozonen skal styrkes, med mål om å forhindre rekruttering til kriminelle gjengmiljøer.

Innsatsen skal særlig knyttes til Oslo-området, hvor man har sett en særskilt utfordring det siste året. Men vi ser også tendenser i andre byområder i Norge. Politiet har selv pekt på sammenhengen mellom ungdomskriminalitet og dårlige oppvekstvilkår med vold og overgrep i familien. Derfor skal politiets Prosjekt November videreføres og utvides i 2019 til å dekke flere bydeler i Oslo øst. I tillegg skal det satses på bedre etterforsknings- og påtalekapasitet innenfor området vold i nære relasjoner.

Samtidig skal innsatsen mot de etablerte kriminelle gjengmiljøene og bakmenn intensiveres gjennom en styrking av Kripes og Økokrim. Disse nasjonale miljøene har særskilt kompetanse og kapasitet knyttet til den alvorlige og organiserte kriminaliteten, den profittmotiverte kriminaliteten og internasjonal kriminalitet. I statsbudsjettet for 2019 videreføres også midlene til de særskilte politiinnsatsene i Oslo sør med 30 mill. kr og Oslo indre øst med 7 mill. kr. Midlene skal særlig benyttes til forebyggende innsats og til å forhindre rekruttering til kriminelle gjengmiljøer. Disse midlene skal ses i sammenheng med øvrige midler bevilget som en del av områdesatsingen som her er initiert i samarbeid mellom staten og Oslo kommune.

Justis- og beredskapsdepartementet ba på forsommeren i år konfliktrådene, politiet og Riksadvokaten om å komme med innspill til tiltak på kort og lengre sikt for å forebygge og bekjempe gjengkriminalitet. Dette har vært viktig for å få et riktig bilde av den aktuelle situasjonen. Enkelte innspill til tiltak er allerede tatt inn i den særskilte pakken i statsbudsjettet for 2019, andre innspill krever lov- eller regelverksendringer. Departementet

har derfor satt i gang et arbeid med å utrede mulige regelverksendringer. Det vil senere være behov for en bred høring. Det er for tidlig nå å si noe nærmere om når regjeringen vil kunne fremme en proposisjon med forslag til lovendringer, for Stortinget.

Flere av innspillene som er kommet, handler om hvordan vi møter unge som begår alvorlig og/eller gjentatt kriminalitet, herunder i en kontekst knyttet til gjengkriminalitet. Dette kan i praksis handle om hvorvidt de reaksjoner som man har til rådighet, benyttes på en god nok måte. Det kan også handle om hvorvidt det er behov for å utvide mulighetsrommet for ulike reaksjoner eller behov for ytterligere reaksjoner. Vi må tenke nytt rundt dette.

Samtidig er det visse fundamentale prinsipper som gjelder. Den kriminelle lavalderen styrer hvilke reaksjoner samfunnet skal gi. Videre skal fengsel for barn kun benyttes i spesielle tilfeller, når alle andre alternativer er vurdert og funnet utilstrekkelige. Departementet har mottatt innspill som handler om bruk av de alternative straffereaksjonene ungdomsstraff og ungdomsoppfølging. Disse reaksjonene trådte i kraft 1. juli 2014. Nordlandsforskning gjennomfører en følgeevaluering av de nye reaksjonene. Departementet har mottatt en underveisrapport og vil motta sluttrapporten våren 2019. Innspillene departementet har mottatt fra aktørene i straffesakskjeden, vil, sammen med følgeevalueringen, gi et meget godt kunnskapsgrunnlag for eventuell justering av reaksjonene.

Vi må også se nærmere på hvorvidt vi har de nødvendige ressurser og virkemidler for å bekjempe de etablerte gjengmiljøene og den alvorlige og organiserte kriminaliteten de utfører. I tillegg til at vi straffer de kriminelle handlingene som utføres, må vi evne å ramme profitten miljøene skaffer fra ulovlig kriminalitet. Evner vi å ta profitten, fjerner vi også statusen i disse miljøene. Regjeringen har gjennom satsing i forslaget til statsbudsjettet for 2019 og arbeidet som er igangsatt for å vurdere regelverksendringer, gjort viktige grep for å løfte innsatsen mot ungdomskriminalitet og gjengkriminalitet. Dette er en utfordring som vi må gi høyeste prioritet. Jeg vil følge utviklingen på dette området tett framover, og jeg forventer å se resultater av de grep som gjøres.

Men det er viktig å gjøre flere grep samtidig, både å bevilge penger over budsjettet og å se på om det er ungdomsstraff og ungdomsoppfølging som virker for de mest alvorlige gjengangerne, og om politiet har de nødvendige lovhjemler og fullmakter for å bekjempe den mest alvorlige gjengkriminaliteten.

Himanshu Gulati (FrP) [15:56:25]: Jeg vil gjerne takke justisministeren for svaret, og det er betryggende

å se at det jobbes med flere tiltak som forhåpentligvis vil gi effekt.

Som justisministeren også sier, er ikke situasjonen i Oslo like ille som andre steder, heldigvis, men det vi ser i dag, og som vi har sett de siste to– tre årene, er noe helt annet enn det vi er vant med i Norge og i Oslo. Et begrep som har vært mye brukt i debatten, er såkalte svenske tilstander. Det er heldigvis noe vi ikke har i Oslo, men vi kommer ikke bort fra at vi har sett både eksempler og tendenser til såkalte svenske tilstander, noe som skaper utrygghet blant befolkningen.

Vi kan heller ikke komme unna det som er de underliggende grunnene til at en del av disse problemene er blitt skapt. Mye av dette er relatert til dårlig integrering og spesielt til høy innvandring i enkelte bydeler i hovedstaden. Jeg er derfor glad for at regjeringen nå også har sagt at man skal skjerme Oslo – og andre steder med spesielt høy innvanderandel – for bosetting av flyktninger i den situasjonen vi nå har, hvor det kommer få asylsøkere til Norge. For det å lukke øynene for sammenhengen mellom høy innvandring og en del av disse utfordringene som skyldes dårlig integrering og ting som har utviklet seg, blir feil. Vi har vært heldige i Norge som har unngått en del av de store problemene som har vært vanlige andre steder i Europa over mange år, men hvis vi gjør de samme feilene som disse landene gjør, kan vi ikke forvente et annet resultat.

Justisministeren har flere ganger sagt at de prøver i Oslo og Norge å løse noe som nesten ingen andre har klart. Jeg har tro på at vi skal klare å snu trenden med både ungdomskriminalitet og en del andre ting i Oslo, men det vil kreve politisk handlekraft – og at vi tør å ta opp og rette opp i de faktorene rundt innvandring og integrering som har skapt nettopp disse problemene en rekke steder.

Vi trenger tiltak på en rekke områder. Vi trenger tiltak innen forebygging, hvor vi allerede er veldig gode. Justiskomiteen besøkte Oslo politidistrikt i forrige uke og fikk vite at det nå er 80 forebyggere bare i Oslo øst. Det er viktig, men vi trenger også sterke tiltak mot de hardbarkede gjengene og de ungdomskriminelle som allerede nå er inne i en kriminell livsstil.

Statsråd Tor Mikkel Wara [15:59:29]: De etablerte gjengmiljøene i Oslo med alvorlig kriminalitet omfatter i seg selv ikke så veldig mange mennesker. Jeg har ganske stor tro på at med riktige lovendringer og riktige virkemidler og ressurser skal man lykkes med å straffe- forfølge dem.

Det som imidlertid bekymrer meg, er noe av det som representanten var inne på, nemlig at hvis du har 15 gjengmedlemmer, er det kanskje 150 som kan bli neste generasjons gjengmedlemmer. Det er det som er

den store bekymringen. Det er en del ungdomskriminalitet som vokser, med gjengangere knyttet til noen områder, og hvis disse får lov til å organisere seg som etablerte gjengmiljøer, har vi en utfordring. Det er derfor det er viktig å bruke vel så mye ressurser på ungdomsmiljøer – helt ned til barnevernet – hvor vi kan se at en del av disse problemene oppstår.

Jeg er også enig med representanten Gulati i at man her skal være åpen og ærlig; det er også knyttet til integreringsutfordringer. Det er det i Oslo øst, og det er det også i resten av Europa. Det er dessverre sånn at når vi ser oss rundt i resten av de europeiske storbyene, finner vi ingen storbyer som egentlig har lyktes med dette. Så vår utfordring er altså å lykkes med noe som ingen andre har lyktes med før, og det er et tankekors for oss.

I Sverige hadde man over 300 skyteepisoder i fjor. Det er et alvorlig høyt tall. Vi er ikke der i Norge, men vi skal altså prøve å konsentrere innsatsen fra barnevern, fra ungdomsstraff, til kriminelle, til nye lovendringer og ha en bred front for å kunne lykkes på et område som veldig få andre storbyer i Europa har lyktes med, om noen i det hele tatt.

Jan Böhler (A) [16:01:59]: Jeg vil takke interpellanten for å ta opp denne saken, som engasjerer mange rundt i nærmiljøene i Oslo.

Det er også viktig å merke seg når det gjelder tall over hvor mange som er involvert i dette, at det uansett er få. Men samtidig er det en kultur i disse miljøene for at man ikke skal snakke med politiet, ikke skal tyste, ikke skal anmelde, slik at de tallene vi har over anmeldte forhold, er usikre i forhold til den aktiviteten vi som bor i disse områdene, kjenner til og stadig får høre om. Politiet sa til justiskomiteen da vi var på besøk der, at de var bekymret for disse ungdomskriminelle miljøene. Politiet har sagt at disse miljøene i hvert fall eksisterer fem til sju steder i Oslo, og at de har manglende impuls kontroll, og at de derfor utfører bl.a. en del grove voldshandlinger som vi ikke har sett skje på samme måte – eller sett like mye av – tidligere.

Så jeg er glad for at vi kan snakke om det. Jeg vil gjerne bruke et eksempel, en jeg har hatt kontakt med gjennom flere år. Han har stått fram offentlig, i media, senest i Utrop i dag, med sin historie. Han heter Nahom, og han har jeg hatt kontakt med siden han var barneraner og ble tatt for det, han opererte i mitt nærmiljø, i øvre del av Groruddalen. Jeg mener det er viktig å kunne lære av én historie for å se konkret hva det er vi kan gjøre. Han fikk en ungdomsstraff for å ha vært barneraner i et barneranermiljø, et ungdomskriminelt gjengmiljø, kan man si. Han sier, og de som har fulgt ham opp, sier, at den ungdomsstraffen var det veldig vanskelig å fylle med innhold. Det fantes ikke tilbud, det fantes ikke en

type samarbeid med andre aktører i kommune/bydel sånn at man greide å forme noe innhold i den ungdomsstraffen. Det hjelper jo ikke å dømme noen til ungdomsstraff hvis det ikke faktisk etableres noe konkret innhold om hva man skal gjøre til gjengjeld for straffen.

Han har også tatt opp med meg – og vi har også tatt det med i et forslag her på Stortinget som vi skal behandle senere – at vi mangler et ordentlig exit-program, et program som er helhetlig og ikke bare er enkelte tiltak, som kan få disse til å greie å komme seg ut av miljøene, til å greie å unngå alle disse forpliktelsene, all den lojaliteten, alle de hevnsakene og sånt som ligger der. Man må nesten være en helt for å komme seg ut av det hvis man blir boende i disse miljøene og møter alle sammen til daglig.

Nahom har blitt utsatt for to angrep med kniver, macheter, nå på sensommeren/høsten, og bare på grunn av sin evne til å takle ting i de miljøene har han greid å komme seg noenlunde helskinnet unna. Men det er meget alvorlig, og det er få som greier å stå i dette og komme seg ut av det hvis de ikke er i exit-program, som er mye bedre, og som er noe helt annet enn de små enkelttiltakene vi har i dag. Nahom foreslo også for meg – noe vi har fulgt opp etter å ha hatt kontakt med politiet i Oslo, som også har foreslått det – at man tilføyer i våpenlovsforskriften det våpenet som brukes mest i disse ungdomsmiljøene, machete, som er så lett å skaffe seg i sportsbutikker i Oslo for 300–1 000 kr.; at man føyer det til de knivene som man ikke har lov til å erverve og inneha i Norge. Der står det jo andre typer kniver, som batangkniver, karambitkniver osv., og vi foreslår at machete tilføyes.

Nahom sier også at vi må ha sanksjoner overfor dem som bare fortsetter med kriminaliteten – som han ser rundt seg – trass i at de får ungdomsstraffer, ungdomsoppfølging. Statsråden nevnte også at det er ungdomsoppfølging, ungdomsstraff som er hovedsporet for dem mellom 15 og 18 år, men for dem som er kroniske, som ikke lar seg stoppe med de virkemidlene og ikke bryr seg om dem, må vi ha ungdomsenheter i kriminalomsorgen som kan få dem ut av miljøet og kan bygge opp en annen situasjon for dem. Det er mange vellykkede erfaringer fra de fire ungdomsplassene som er på Eidsvoll og de fire som er i Bergen, men vi vil foreslå at man oppretter flere plasser. Det ble lagt opp til 14 av den rød-grønne regjeringen. Det er ikke en stor økning, men politiet mener vi trenger større kapasitet.

Jeg vil også avslutte med å si at det er mulig. Jeg var med Nahom på rådhuset for halvannen uke siden, der han fikk fagbrev som ungdomsarbeider. Han har kommet seg ut av det. Men vi trenger å lære av erfaringene om hvor tungt og vanskelig det er, og hva vi bør gjøre her

på Stortinget for å kunne hjelpe flere som kan begå alvorlig ungdomskriminalitet, ut av det i framtiden.

Carl I. Hagen (FrP) [16:07:40]: La meg først si at jeg håper statsråden vil vurdere de forslagene og de tankene som Jan Bøhler nå fremførte, om en sterkere reaksjon overfor dem fra 15 til 18 år enn slik det er nå, slik at man så tidlig som mulig får et klart signal om at dette ikke er akseptabelt. Det er jo egentlig vanlig barneoppdragelse at man på en eller annen måte må sørge for at barn på forskjellige alderstrinn får beskjed om hva som er akseptabelt, og hva som ikke er det, og da må det være en form for reaksjon som på en eller annen måte er ubehagelig.

I denne interpellasjonen fra Himanshu Gulati, som jeg synes er veldig fin, er spørsmålet om ordet «ungdomskriminalitet» skulle vært byttet ut med «innvandrerungdomskriminalitet» eller «minoritetsungdomskriminalitet». Med andre ord: Står vi overfor et ungdomsproblem, eller står vi overfor et integreringsproblem? Når man skal sette inn virkemidler overfor noe som ikke er som det skal, må vi vite hva det er, og hvilken gruppe vi skal være opptatt av.

I fjor var det flere avisreportasjer om 151 gjengangere i disse gjengene som opererte i Oslo, og det er – og var den gang – omtrent umulig å få vite hvem de 151 er. Er det gjengs ungdommer av norsk og ulike lands opprinnelse – eller foreldrenes opprinnelse – eller er det noen fellesnevnerne blant de 151? Da svarte alle: Det vet vi ikke, vi fører ikke statistikk på f.eks. etnisk grunnlag. For det er jo klart at hvis det viste seg at av de 151 var 140 barn og ungdom av innvandrerforeldre og 11 av norske, ja, da ville vi hatt et integreringsproblem og kunne begynt å diskutere det. Hadde det vært helt jevnt fordelt blant alle ungdommer, hadde vi hatt et ungdomsproblem. Det er som når en lege skal stille en diagnose for et menneske som er sykt – da må man vite hva som skal opereres, og hva som er de nødvendige medisiner. Så jeg vil be statsråden sørge for at vi for fremtiden fører en viss statistikk og oversikt, så vi kan identifisere.

Jeg tror at fellesnevneren her først og fremst er ungdom fra innvandrerfamilier. Da må vi gjøre noe med integreringen, og da må vi gjøre noe tidlig. Kanskje det er en annen fellesnevner, enten det er et spesielt opprinnelsesland foreldrene kommer fra, eller det er en spesiell kultur, eller det er en spesiell religion. Vi må altså prøve å identifisere mest mulig for å sette inn virkemidler tidligst mulig.

Vi har i Oslo bystyre foreslått å opprette en egen integreringsetat som kan koordinere det forebyggende arbeidet, som i dag spriker fullstendig. Barnevernet gjør sitt, skolene gjør sitt, barnehagene gjør sitt, idrettsbevegelsen gjør sitt, ungdomskubbene gjør sitt, men det er

ingen som tidlig kan identifisere at dette lille barnet er i en familietype og i en type miljø som gjør at vi kan forutse at det kommer til å gå galt.

En av de tingene som burde være fornuftig, er å få til en språkkartlegging: Er det foreldre som sørger for at et barn på 2–3 år har en slags plan for å kunne lære norsk før de begynner på skolen? Med et hjemmebesøk, som allerede gjennomføres etter at noen får barn, ville man jo kunne undersøke om det er planer for at dette barnet lærer seg norsk før det begynner på skolen. De aller fleste ville kunne si og redegjøre for at det går greit. Men hvis det er foreldre som motarbeider og ikke synes det er viktig at et lite barn skal få bli norsk og lære seg norsk språk og norsk skikk og bruk, da har man identifisert at allerede her bør man passe på og komme med råd og vink og hjelp og assistanse. Og overfor de få foreldrene der det er nødvendig å si at vi ikke aksepterer at de motarbeider at deres barn skal bli norsk og ha dette som sitt land, kan man sette inn virkemidler av ulik art. Man kan sørge for at barna går i barnehage, som man nå har lovmessig adgang til å pålegge, og sørge for å følge opp de få familiene der man, basert på erfaringer, har funnet ut at det er stor mulighet for at det vil gå galt med dette barnet hvis vi ikke gjør noe aktivt fra tidlig av. I dag er det ingen som koordinerer alle disse forskjellige etatene, og som har integrering som en hovedsak. Og det er også en ting jeg vil be statsråden om å vurdere, om han ikke kan gjøre noe, på et tidligst mulig tidspunkt, hvis det er en fellesnevner blant dem som ender som ungdomskriminelle.

Geir Inge Lien (Sp) [16:13:01]: Eg vil takke interpellanten for å ta opp dette temaet. Dette er diverre ei sak vi stadig kjem tilbake til, og det er nettopp fordi utviklinga vi ser i delar av hovudstaden, er så alvorleg.

Først vil eg seie at eg synest det er positivt at regjeringspartia set motarbeiding av gjengkriminalitet i fokus, og eg har forståing for at dette er eit krevjande og komplekst felt for politiet å handtere – ikkje minst fordi det gjeld så mange mindreårige som står i fare for å etablere ein kriminell livsstil, eller som allereie er godt i gang med dette.

Det må understrekast at det ikkje er ein jobb berre for politiet åleine å kjempe mot gjengkriminalitet. Også andre etatar må vere involvert i dette arbeidet lokalt. Men innsatsen til politiet i form av førebygging, rask reaksjon og oppfølging er ein avgjerande del av denne kampen. Eg meiner at det er viktig å satse på nærpolitiet, også i Oslo. Politiet må vere til stades lokalt i bydelen, og dei må kjenne miljøa og enkeltpersonar som er involverte.

For ei veke sidan publiserte VG innhaldet i eit hemelegstempla dokument der ei spesialgruppe i politiet slo alarm om motarbeiding av gjengar. I brevet gjev ein

uttrykk for at politiet manglar oversikt over kriminalitetsbildet som sentrale gjengmedlemer er involverte i. Det står òg at arbeidet som går føre seg i dag, ikkje har ein ønskt effekt. Ein har lagt inn eit tital millionar kroner til arbeidet mot gjengkriminalitet, men som det vert sagt i brevet, manglar politiet etterforsningskapasitet.

Eg håpar statsråden forstår at dette er urovekkjande for oss som har fått høyre gjentekne gonger at situasjonen er under kontroll, og at det skal vere betre oversikt over gjengmiljøet no enn tidlegare. At politiet ikkje kan ha fullstendig oversikt over alt som skjer til kvar tid, vil dei aller fleste ha forståing for. Det som er særleg bekymringsfullt, er likevel at det ikkje er samsvar mellom det brevet gjev uttrykk for, og dei signala som vi tidlegare har fått frå statsråden om at situasjonen skal vere under kontroll.

Eg ønskjer at statsråden opplyser om han har fått andre innspel frå politiet om korleis innsatsen mot gjengkriminaliteten kan organiserast på ein betre måte, og eg håpar òg at han kan seie noko om korleis han konkret følgjer opp dette punktet som er påpeikt i brevet.

Petter Eide (SV) [16:16:48]: Vi er få igjen i salen, men vi diskuterer et viktig tema likevel. Vi skal definitivt ta ungdomskriminalitet på alvor, men det skal være basert på kunnskap og dokumentasjon og ikke på myter og falske premisser. Vi skal bruke politi, vi skal bruke forebygging, og vi skal definitivt også bruke sosiale tiltak. Når jeg sier det på den måten innledningsvis, er det fordi premisene i denne interpellasjonen faktisk er feil, eller i hvert fall svært upresise.

Kriminaliteten blant ungdom i Oslo har gått opp de siste to årene, men det var mye verre for ti år siden. Den har ikke bare gått opp de siste to årene, men den økningen har vært marginal – en *liten* oppgang: Fra 2016 ble 5,8 pst. av kriminaliteten registrert blant ungdom under 18 år økt til 6,4 pst., altså en økning fra 5,8 pst. til 6,4 pst. på to år. Men i 2007 var tallet 8,4 pst., altså en liten økning også blant en begrenset gruppe. På grunn av mye oppmerksomhet rundt dette på vinteren og våren i fjor satte politiet sammen med kommunen inn en rekke tiltak. Representanten Gulati kan lese i VG 9. september, hvor politiet rapporterer om at det aldri har vært så lite kriminalitet i Groruddalen som sommeren 2018 – ikke «aldri», det er feil, men det har vært veldig fredelig i Groruddalen – og politiet rapporterer selv at det skyldes gode samarbeidstiltak mellom politi og kommunen, som også justisministeren har gjort rede for her.

Premiss nr. 2 som legges til grunn for interpellasjonen, er at det er en usikkerhet blant innbyggerne på grunn av dette. Hvor i all verden har han dette fra? Er dette hans personlige erfaringer når han møter folk rundt omkring som har opplevd dette, eller er det doku-

menterbare, kunnskapsbaserte ting? I Oslo kommunes egen publikumsundersøkelse, som ble lagt fram for ikke så lenge siden, har de et eget kapittel om trygghet. Jeg kan vise representanten Gulati de tallene senere. Der kommer det fram at publikum i Oslo opplever byen som tryggere og tryggere. De opplever sentrum som tryggere enn i fjor og i forfjor og året før der. De opplever ytre bydeler som tryggere, både på kveldstid og på dagtid. Så premisset som legges fram, at folk går rundt og er redde, er feil. Det er representanten Gulati som skaper dette inntrykket. Dokumentasjonen fra dem som faktisk går inn og ser på dette, kan ikke vise til det.

Jeg mener at vi definitivt skal ta økningen i ungdomskriminalitet de siste to årene på alvor, men vi skal gjøre det kunnskapsbasert, ikke basert på myter, og definitivt ikke basert på vikarierende politiske motiver. Jeg mistenker Fremskrittspartiet for å ønske å lage en historie om Oslo som en farlig by. Det er viktig for Fremskrittspartiet å fortelle historien om Oslo som en farlig by, for på den måten kan de skape tungt grunnlag for sin innvandringsrestriktive politikk, og det har vi hørt her i dag; både representanten Gulati og representanten Hagen har begrundet ungdomskriminaliteten – den lille økningen – med innvandring. De trenger å tegne et bilde av Oslo som en farlig by for å begrunne sin innvandringspolitikk og for å begrunne mer våpen til politiet, men også for å begrunne strengere straffer, som også har kommet opp i debatten i dag.

Skal man komme i mål med disse tre tingene som jeg nevnte, må premissen stemme – at Oslo er en farlig by. Oslo er ikke en farlig by. Han kan ikke dokumentere at Oslo er blitt en farligere by for de fleste i Oslo.

Når det gjelder koblingen mellom innvandring og ungdomskriminalitet, som både Carl I. Hagen og Himanshu Gulati har tatt opp, skal jeg være med på å diskutere det hvis de kan dokumentere det. Kom fram med den dokumentasjonen som viser at alle innvandrergrupper i Norge har dette kriminelle genet i seg, som gjør at de skaper en sånn trussel. Jeg kan også fortelle fra andre rapporter at det er flere innvandrergrupper i Oslo som er mindre kriminelle enn den gjennomsnittlige befolkningen – noen er mer, andre er faktisk mindre.

Det er en viktig diskusjon å diskutere innvandring og kriminalitet, men vi må passe på at det også er kunnskapsbasert og er basert på dokumentasjon, ikke en vikarierende politisk debatt for noe annet.

Himanshu Gulati (FrP) [16:22:11]: Jeg vil takke for mange gode innlegg i denne debatten, og jeg registrerer også at siste taler benekter en del av de problemstillingene og premisene som er lagt til grunn for interpellasjonen. Jeg lurer på om representanten i det hele tatt følger med på de samme mediene som jeg og mange

andre har gjort det siste året. Det har ikke manglet på eksempler på og statistikk over en ny type rå og brutal kriminalitet blant en gruppe mennesker. Det har vært flere folkemøter, slåsskamper på T-banestasjoner og andre steder, flere skyteepisoder i løpet av få dager. Det har vært mange eksempler på at folk har stått fram og uttrykt bekymring for situasjonen i sine nærområder. På enkelte skoler i denne byen er det nå også private sikkerhetsvakter og metalldetektorer på grunn av usikkerhet. Så det å finne eksempler på denne usikkerheten er ikke vanskelig, men jeg må si jeg er litt overrasket over at ikke representanten Eide har fått med seg de samme bekymringene.

Vi har heldigvis ikke svenske tilstander i Norge – selv om jeg skjønner at alle kan legge ulike ting i det begrepet – men det er ikke til å komme bort fra at vi har sett flere og flere eksempler på og tendenser til den type uønskede hendelser og tilstander som vi har sett i Sverige og andre land. Den type tendenser og eksempler, det har også skjedd i Oslo. Det vi ønsker, er å sette en stopper for dette før det utvikler seg og blir like ille som andre steder.

Albert Einstein sa at galskap er å gjøre det samme om og om igjen og forvente et helt annet resultat. Når jeg tar opp innvandring i denne debatten, er det fordi jeg føler at berøringsangsten for temaet har gjort at situasjonen har gått fra vondt til verre og blitt delvis irreversibel i en del andre land – f.eks. i Sverige, hvor man fordi man ikke har turt å ta tak i problemene tidlig nok, har latt dem utvikle seg til det har gått mye lenger.

Jeg er veldig glad for de tiltakene som er satt i gang. Vi skal forebygge, vi skal sette inn ressurser innenfor både barnevern, skole, politi – alle disse tingene. Men mitt poeng er at det ikke hjelper å sette inn ressurser for å løse de utfordringene vi nå ser, hvis vi ikke samtidig tør å snakke om og ta tak i de underliggende årsakene – innvandring, dårlig integrering, som forsterkes av gettofisering – og når man ser en veldig høy konsentrasjon av innvandrerbefolkning i visse deler av byen, når det trykket er så sterkt. Skal man klare å løse de situasjonene man ser i belastede bydeler i Oslo i dag, må man også lette på trykket ved å ha en mer kontrollert innvandring til disse bydelene framover.

Statsråd Tor Mikkelt Wara [16:25:16]: Representanten Eide sa noe som jeg egentlig er veldig enig i: Det er viktig å ha en kunnskapsbasert debatt og vite hva utgangspunktet er. I så måte hørte ikke jeg en motsetning til det Carl I. Hagen sa, jeg oppfattet at representanten Hagen etterlyste mer kunnskap og flere tall. Jeg deler både representanten Eides og representanten Hagens utgangspunkt, at det er viktig å vite hva vi snakker om, og det er viktig å få tak i de tallene vi kan få tak i.

Vi vet litt fra den SaLTo-rapporten politiet og kommunen offentliggjør. Vi kunne sikkert hatt bedre tall, men av 2017-tallene for det man sa var gjentatte gjengangere, som man hadde fulgt gjennom flere år, var det 34 av totalt 36 som hadde utenlandske foreldre, og bare én som hadde foreldre som begge var etnisk norske. Av disse 34 ser vi også en annen interessant ting – og det er også en del av kunnskapsoppbyggingen – og det var at 25 av dem hadde straffbare forhold før de var 15 år, altså under den kriminelle lavalderen, og de var egentlig registrert med, tror jeg, 255 forhold til sammen. Det er også interessant, for det peker på en annen viktig del av kunnskapsoppbyggingen, nemlig at man må begynne tidlig. Dette er en utfordring som starter veldig tidlig, og derfor er det sånn at vi her sannsynligvis har mye å hente på forebygging.

Da er det viktig at vi både bruker ressurser og også ser på lover og regelverk på alle nivåer – altså barne-, ungdoms- og voksengjenger. Etter at vi i dette statsbudsjettet har lagt fram penger til bekjempelse av gjengkriminalitet blant både barn og ungdom, vil vi følge opp med lovendringer. Vi skal se på barnevernet. Det er helt opplagt at vi trenger noe også for dem som er under 18 år, og kanskje også under 15 år. Vi må se på om taushetsplikten er til hinder for at politiet, barne-, skole- og sosialetater kan samarbeide godt nok om de yngste. Vi må se på ungdom, om vi kan ha en rask reaksjon. Det er et spørsmål om ressurser, men det er også et spørsmål om vi trenger alle de samtykkene som er nødvendig fra ungdom for å få iverksatt ressurser. Vi må se på om vi trenger flere plasser i ungdomsfengsel. Og vi må se på den mest alvorlige biten, som er gjengkriminalitet, hvor det er naturlig å vurdere også medlemskap i gjenger, og hvor det er naturlig å vurdere bedre mulighet for inndragning av utbytte. For i tillegg til disse ungdomsutfordringene ser vi at det som skjer i en del andre land, er at det kommer utenlandske gjenger direkte inn og etablerer seg i storbyene og tar opp kampen om narkotikamarke- det.

Så vi må egentlig ha flere ting i hodet på én gang, og jeg synes det er et veldig fornuftig utgangspunkt å si at vi skal prøve å tilnærme oss dette kunnskapsbasert.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 13.

Votering

Etter at det var ringt til votering, uttalte

presidenten: Da er Stortinget klar til å gå til votering over sakene på dagens kart.

Votering i sak nr. 1

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 3:8 (2017–2018) – Riksrevisjonens undersøkelse av Barne-, ungdoms- og familieetatens bistandsplikt ved akutt plasseringer i barnevernet – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 2

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 3:1 (2018–2019) – Riksrevisjonens oppfølging av forvaltningsrevisjoner som er behandlet av Stortinget – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 3

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende vedtak til

lov

om endringer i utlendingsloven (tilbakeholdelse og innbringelse m.m.)

I

I lov 15. mai 2008 nr. 35 om utlendingers adgang til riket og deres opphold her gjøres følgende endringer:

§ 18 annet ledd bokstav c og ny bokstav d skal lyde:

- c) vedtaket gjelder bortvisning etter § 17 første ledd bokstav h og l, eller
- d) *Utlendingsdirektoratet beslutter at saken skal avgjøres av direktoratet.*

Ny § 21 a skal lyde:

§ 21 a. *Tilbakeholdelse og innbringelse*

Politiet kan holde tilbake en utlending eller innbringe vedkommende til politistasjon, lensmannskontor eller annet lokale som benyttes under polititjenesten når

- a) utlendingen ikke gir opplysninger for å bringe identiteten og lovligheten av oppholdet i riket på det rene i forbindelse med en alminnelig utlendingskontroll når politiet forlanger det, eller gir opplysninger under slik kontroll som det er grunn til å tvile på riktigheten av, eller
- b) utlendingen stanses i en inn- eller utreisekontroll og det foreligger, eller undersøkes om det foreligger, grunnlag for bortvisning eller utvisning.

Ingen må holdes tilbake lenger enn nødvendig etter denne paragrafen og ikke ut over 4 timer. Tiden inngår i beregningen av frister etter §§ 106 a til 106 c og politiloven § 8.

§ 84 første ledd bokstav d skal lyde:

- d) arbeids- og velferdsforvaltningen,

I § 92 fjerde ledd første og annet punktum skal uttrykket «fengsling» endres til «internering».

§ 104 femte ledd tredje punktum oppheves. Nåværende fjerde punktum blir tredje punktum.

§ 105 første ledd bokstav e og f og ny bokstav g skal lyde:

- e) utlendingens søknad om beskyttelse har blitt eller mest sannsynlig vil bli nektet realitetsbehandlet i medhold av § 32 første ledd bokstav a eller d eller femte ledd,
- f) utlendingens søknad om beskyttelse antas å være åpenbart grunnløs og skal behandles i løpet av 48 timer, eller
- g) utlendingen har blitt stanset i forbindelse med innreise og har blitt eller mest sannsynlig vil bli bortvist eller utvist. Dette gjelder ikke hvis utlendingen har søkt beskyttelse.

§ 106 første ledd bokstav g og h og ny bokstav i skal lyde:

- g) utlendingens søknad om beskyttelse mest sannsynlig vil bli nektet realitetsbehandlet i medhold av § 32 første ledd bokstav a eller d eller femte ledd. Dette gjelder ikke hvis utlendingen er mindreårig eller har mindreårige barn som også har søkt beskyttelse,
- h) utlendingens søknad om beskyttelse antas å være åpenbart grunnløs og skal behandles i løpet av 48 timer. Dette gjelder ikke hvis utlendingen er mindreårig eller har mindreårige barn som også har søkt beskyttelse, eller
- i) utlendingen har blitt eller mest sannsynlig vil bli nektet innreise og bortvist eller utvist. Dette gjelder ikke hvis utlendingen har søkt beskyttelse, er mindreårig

eller har med seg mindreårige barn som ikke fyller vilkårene for innreise.

§ 106 a femte ledd bokstav c skal lyde:

- c) pågripelse skjer etter at utlendingen har forklart seg for politiet i en alminnelig utlendingskontroll eller i en inn- eller utreisekontroll.

§ 106 b tredje ledd nytt sjettede punktum skal lyde:

Pågripelse og internering etter § 106 første ledd bokstav i kan ikke overstige 24 timer.

§ 129 femte ledd annet punktum skal lyde:

Det kan settes en kortere frist enn sju dager eller unnlates å gi en utreisefrist etter § 90 sjette ledd, dersom utlendingen er funnet å utgjøre en trussel mot grunnleggende nasjonale interesser.

II

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli ført opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 4

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Prop. 2 S (2018–2019) Meldingsdel – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 5

Presidenten: Under debatten har Lene Vågslid satt frem et forslag på vegne av Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide og implementere en samlet plan for å sikre oversikt og koor-

dinert oppfølging fra de enkelte departement av de internasjonale overvåkingsorganenes anbefaling til Norge om menneskerettighetene.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 63 mot 38 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 16.41.18)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

I

Stortinget ber regjeringen gjennomgå anbefalingene i årsmeldingen for 2017 fra Norges nasjonale institusjon for menneskerettigheter og komme tilbake til Stortinget på egnet måte med hvordan anbefalingene er fulgt opp.

II

Stortinget ber regjeringen sørge for at domstolene er organisert og finansiert på en måte som ivaretar de krav borgerne etter Grunnloven og EMK har på å få avgjort sine saker for domstolene innen rimelig tid.

III

Stortinget ber regjeringen utarbeide en ny overordnet, sektorovergripende samt økonomisk og tidsmessig forpliktende handlingsplan mot vold i nære relasjoner. Handlingsplanen må reflektere sårbare gruppers spesielle behov.

Presidenten: Det voteres over III.

Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble med 53 mot 48 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 16.41.43)

Presidenten: Det voteres så over I og II.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Videre var innstilt:

IV

Dokument 6 (2017–2018) – Årsmelding for 2017 fra Norges nasjonale institusjon for menneskerettigheter – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

V o t e r i n g i s a k n r. 6

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Stortinget samtykker til tiltredelse til Den internasjonale Nairobi-konvensjonen om fjerning av vrak, 2007. Norge tar forbehold om at konvensjonen ikke skal få anvendelse i fiskevernsonen ved Svalbard og i fiskerisonen ved Jan Mayen. I henhold til konvensjonens artikkel 3 nr. 2 erklærer Norge at konvensjonen skal få anvendelse på Fastlands-Norge og i tilhørende sjøterritorium.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

V o t e r i n g i s a k n r. 7

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende vedtak til

l o v

om endringer i sjøloven mv. (fjerning av vrak)

I

I lov 24. juni 1994 nr. 39 om sjøfarten gjøres følgende endringer:

Nytt kapittel 10 a skal lyde:

Kapittel 10 a. Ansvar for kostnader til lokalisering, merking og fjerning av vrak etter reglene i Den internasjonale Nairobi-konvensjonen om fjerning av vrak, 2007 (vrakfjerningskonvensjonen) m.m.

§ 210 Definisjoner

Definisjonene i andre til åttende ledd gjelder for lovens regler om lokalisering, merking og fjerning av vrak etter vrakfjerningskonvensjonen.

Med skip forstås ethvert sjøgående fartøy av enhver type, herunder hydrofoilbåt, luftputefartøy, under-

vannsfartøy, flytende fartøy og flytende plattformer, unntatt når slike plattformer er på feltet og driver leting etter, utvinning av eller produksjon av mineralressurser på havbunnen.

Med driftsansvarlig forstås skipseieren eller en annen organisasjon eller person, for eksempel disponerten eller bareboatbefrakteren, som har påtatt seg ansvaret for bruken av skipet på vegne av skipseieren og som derved har påtatt seg alle plikter og alt ansvar i henhold til den internasjonale norm for sikkerhetsstyring med endringer.

Med registrert eier forstås den eller de personene som er registrert som skipets eier. Er registrering ikke foretatt, regnes den eller de personene som eier skipet på tidspunktet for sjøulykken, som registrert eier. Eies skipet av en stat, men driftes av et selskap som i denne staten er registrert som driftsansvarlig, regnes likevel dette selskapet som skipets registrerte eier.

Med sjøulykke forstås sammenstøt mellom skip, grunnstøting, andre hendelser knyttet til navigeringen eller andre hendelser om bord på et skip eller utenfor skipet som medfører tingskade eller en overhengende fare for tingskade på et skip eller skipslasten.

Med vrak forstås:

- a) et skip som er sunket eller strandet som følge av en sjøulykke,
- b) en del av et skip som er sunket eller strandet som følge av en sjøulykke, herunder en gjenstand som er eller har vært om bord på et slikt skip,
- c) en gjenstand som er mistet på sjøen fra et skip som følge av en sjøulykke, og som er strandet, sunket eller i drift på sjøen, eller
- d) et skip som er i ferd med eller med rimelighet kan forventes å synke eller strande som følge av en sjøulykke, og der effektive tiltak for å bistå skipet eller eventuell eiendom som er i fare, ikke allerede er truffet.

Med vrakfjerningskonvensjonen forstås Den internasjonale Nairobi-konvensjonen om fjerning av vrak, 2007.

Med konvensjonsstat forstås en stat som er tilsluttet vrakfjerningskonvensjonen.

§ 210 a Objektivt ansvar for skipets registrerte eier

Den registrerte eieren er uansett skyld ansvarlig for kostnader til lokalisering, merking og fjerning av vrak etter reglene i vrakfjerningskonvensjonen.

§ 210 b Ansvarsfritak

Reglene om ansvarsfritak og lemping av ansvaret i § 192 gjelder tilsvarende.

§ 210 c Ansvarsbegrensning og ansvarskanaliserings

Krav mot skipets registrerte eier om dekning av kostnader som nevnt i § 210 a kan bare gjøres gjeldende etter reglene i dette kapittelet.

Reglene om kanalisering av ansvaret og regress i § 193 annet og tredje ledd gjelder tilsvarende. Reglene om at ansvar ikke kan gjøres gjeldende, skal likevel ikke gjelde overfor den registrerte eieren.

For begrensning av ansvaret til den registrerte eieren gjelder reglene i kapittel 9.

§ 210 d Forsikringsplikt, sertifikat

Den registrerte eieren av et norsk skip med bruttonnasje på 300 tonn eller mer plikter å ha godkjent forsikring eller annen sikkerhet som dekker ansvaret etter § 210 a, opp til ansvarsgrensene som følger av § 175 nr. 3. Det skal utstedes sertifikat som bekrefter at skipet har slik forsikring eller sikkerhet. Uten gyldig sertifikat kan skipet ikke seile under norsk flagg.

Første ledd første punktum gjelder tilsvarende for den registrerte eieren av et utenlandsk skip med bruttonnasje på 300 tonn eller mer som anløper eller forlater havn eller annen laste- eller losseplass i Norge eller som anløper eller forlater en ikke landtilknyttet anløpsplass i norsk sjøterritorium. Skipet skal ha sertifikat etter vrakfjerningskonvensjonen som viser at det har godkjent forsikring eller annen sikkerhet.

For skip som eies av den norske stat eller av en annen konvensjonsstat, gjelder reglene i § 197 tredje ledd tilsvarende.

Departementet gir i forskrift nærmere regler om forsikring og annen sikkerhetsstilling og om sertifikater.

§ 210 e Sanksjoner mot forsømt forsikringsplikt

Reglene om sanksjoner mot forsømt forsikringsplikt m.m. i § 199 gjelder tilsvarende for skip som ikke har påbudt forsikring eller annen sikkerhet eller påbudt sertifikat etter § 210 d eller forskrifter gitt med hjemmel i § 210 d fjerde ledd.

§ 210 f Direktekrav mot forsikringsgiveren

Krav om dekning av kostnader til lokalisering, merking og fjerning av vrak etter § 210 a kan reises direkte mot den som har ytet forsikring eller stilt sikkerhet etter § 210 d (forsikringsgiveren). Forsikringsgiveren kan gjøre gjeldende begrensning av ansvaret etter § 175 nr. 3, selv om den registrerte eieren ikke har rett til ansvarsbegrensning.

Forsikringsgiveren kan også gjøre gjeldende de innsigelsene som den registrerte eieren selv kunne gjort gjeldende. Derimot kan forsikringsgiveren overfor fordringshaverne ikke gjøre gjeldende innsigelser som for-

sikringsgiveren kan gjøre gjeldende overfor den registrerte eieren. Forsikringsgiveren kan likevel gjøre gjeldende den innsigelsen at sjøulykken skyldes forsettlig feil av den registrerte eieren selv.

§ 210 g Norske domstolers kompetanse. Anerkjennelse og fullbyrdelse av utenlandske dommer

Reglene i § 203 første og annet ledd om norske domstolers kompetanse gjelder tilsvarende ved søksmål mot den registrerte eieren eller dennes forsikringsgiver om ansvaret for kostnader til lokalisering, merking og fjerning av vrak etter vrakfjerningskonvensjonen.

Rettskraftig dom mot den registrerte eieren eller dennes forsikringsgiver har bindende virkning her i riket og kan fullbyrdes her når den er tvangskraftig, såfremt dommen er avsagt i en konvensjonsstat og av en kompetent domstol.

§ 210 h Virkeområdet for reglene i kapittel 10 a

Reglene i kapittel 10 a gjelder for:

- a) skip og vrak som, med unntak for Svalbard og Jan Mayen, befinner seg her i riket eller i norsk økonomisk sone
- b) norske skip og vrak av norske skip som befinner seg i en annen konvensjonsstats økonomiske sone eller, dersom en konvensjonsstat ikke har opprettet økonomisk sone, i et område fastsatt av denne konvensjonsstaten etter folkeretten på ikke mer enn 200 nautiske mil fra de grunnlinjene sjøterritoriet måles fra
- c) norske skip og vrak av norske skip som befinner seg i en annen konvensjonsstats territorium, herunder sjøterritoriet, dersom denne staten har gitt underretning om at vrakfjerningskonvensjonen skal gjelde for territoriet

Reglene i kapittel 10 a gjelder ikke for:

- a) forurensingsskade som er omfattet av §§ 183 eller 191
- b) vederlag eller kompensasjon for berging som er omfattet av kapittel 16
- c) tiltak truffet i henhold til Internasjonal konvensjon om inngrep på det frie hav i tilfelle av oljeforurensningsulykker, 1969, med endringer, eller Protokoll vedrørende inngrep på det frie hav i tilfelle av forurensning av sjøen ved andre stoffer enn olje, 1973, med endringer

Reglene i kapittel 10 a gjelder ikke for krigsskip eller andre skip som eies eller driftes av en stat og som for tiden bare benyttes i statlig, ikke-kommersiell øyemed, med mindre staten som eier eller drifter skipet, har vedtatt at vrakfjerningskonvensjonen skal få anvendelse. §§ 210, 210 a, 210 b og 210 c gjelder likevel for vrak av

slike skip som, med unntak for Svalbard og Jan Mayen, befinner seg her i riket eller i norsk økonomisk sone.

Reglene i kapittel 10 a gjelder med de begrensninger som følger av De forente nasjoners havrettskonvensjon, 1982, og folkerettslig sedvanerett på havrettens område. Overfor stater som ikke er tilsluttet vrakfjerningskonvensjonen, gjelder kapittelet med de begrensningene som følger av overenskomster med disse statene eller av folkeretten for øvrig.

§ 461 skal lyde:

§ 461 York-Antwerpen-reglene

Når ikke annet er avtalt, gjelder *York-Antwerpen-reglene* for hvilke skader, tap og kostnader som skal henføres til fellehavari, og for havarifordelingen. *Kongen fastsetter hvilken versjon av York-Antwerpen-reglene som skal gjelde etter første punktum, og kunngjør reglene i sin engelske tekst og norsk oversettelse.*

Kapittel 18 overskriften og nytt avsnitt I med ny § 471 skal lyde:

Kapittel 18. Vrakfjerning, undersøkelse av sjøulykker, sjørettsskjønn og skipsbøker

I. Vrakfjerning

§ 471 Plikt til å fjerne vrak og fremlegge forsikringsbevis

Har en annen konvensjonsstat i tråd med vrakfjerningskonvensjonens regler fastslått at et vrak av et norsk skip som befinner seg i denne statens konvensjonsområde, utgjør en fare, skal den registrerte eieren fjerne vraket. Den registrerte eieren eller en annen interessent skal dessuten fremlegge bevis for forsikring eller annen økonomisk sikkerhet etter § 210 d for rette myndighet i denne staten.

§ 210 h tredje ledd første punktum og fjerde ledd gjelder tilsvarende, jf. også § 210.

§ 475 skal lyde:

§ 475 Meldeplikt

Skipsføreren, den driftsansvarlige eller rederiet skal straks gi den myndighet Kongen bestemmer, melding om sjøulykke.

Meldeplikt etter første ledd har også enhver som blir vitne til en sjøulykke eller som blir oppmerksom på vrakrester eller andre forhold som gir grunn til å frykte at det har inntruffet sjøulykke, dersom vedkommende ikke etter forholdene har grunn til å anta at slik melding er unødvendig.

Har et norsk skip vært innblandet i en hendelse som har forårsaket vrak i konvensjonsområdet til en annen stat som er tilsluttet vrakfjerningskonvensjonen, skal skipsføreren eller den driftsansvarlige for skipet dessuten umiddelbart melde fra om hendelsen til denne staten.

§ 210 h tredje ledd første punktum og fjerde ledd gjelder tilsvarende, jf. også § 210.

§ 503 a skal lyde:

§ 503 a Foreldelse etter kapittel 10 a

Krav om dekning av kostnader til lokalisering, merking og fjerning av vrak etter reglene i kapittel 10 a faller bort dersom ikke søksmål er reist innen tre år fra den dagen da rette myndighet, i tråd med vrakfjerningskonvensjonens regler, fastslo at vraket utgjorde en fare.

Krav kan ikke i noe tilfelle reises senere enn seks år fra dagen for sjøulykken som forårsaket vraket. Dersom sjøulykken bestod i en serie hendelser, skal fristen løpe fra dagen for den første hendelsen.

§ 506 femte ledd skal lyde:

Med bøter eller fengsel inntil 6 måneder straffes den som forsettlig eller grovt uaktsomt overtrer plikten i §§ 186, 197 eller 210 d eller forskrifter gitt i medhold av bestemmelsene, om å ha forsikring eller annen sikkerhet samt gyldige sertifikater.

II

I lov 17. april 2009 nr. 19 om havner og farvann skal § 35 nytt fjerde ledd lyde:

Kongen kan gi forskrift med nærmere bestemmelser om fjerning av vrak.

III

I lov 12. mai 2015 nr. 30 om endringer i sjøloven (erstatningsansvar ved transport av farlig gods m.m.) gjøres følgende endringer i del I:

Ny endring etter endringen av § 193 skal lyde:

§ 210 h annet ledd bokstav a skal lyde:

a) forurensingsskade som er omfattet av §§ 183, 191 eller 212

Ny § 503 a blir ny § 503 b. Ledeteksten og paragrafoverskriften skal lyde:

Ny § 503 b skal lyde:

§ 503 b Foreldelse etter kapittel 11

Ny endring etter endringen av § 505 annet punktum skal lyde:

§ 506 femte ledd skal lyde:

Med bøter eller fengsel inntil 6 måneder straffes den som forsettlig eller grovt uaktsomt overtrer plikten i §§ 186, 197, 210 d eller forskrifter gitt i medhold av bestemmelsene, om å ha forsikring eller annen sikkerhet samt gyldige sertifikater.

IV

1. Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.
2. Reglene om ansvar og forsikring i sjøloven kapittel 10 a får bare anvendelse på sjøulykker som inntreffer etter ikrafttredelsen av §§ 210 a og 210 d.
3. Departementet kan gi nærmere overgangsregler.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli ført opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 8

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende vedtak til

l o v

om endringer i personopplysningsloven (bekjempelse av arbeidslivskriminalitet)

I

I lov 15. juni 2018 nr. 38 om behandling av personopplysninger skal ny § 12 a lyde:

§ 12 a *Adgang for offentlige myndigheter til å utlevere personopplysninger i arbeidet mot arbeidslivskriminalitet*

Offentlige myndigheter kan utlevere personopplysninger til hverandre når det er nødvendig for å forebygge, avdekke, forhindre eller sanksjonere arbeidslivskriminalitet. Første punktum gjelder ikke personopplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 9. Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om hvilke offentlige myndigheter som kan utveksle personopplysninger etter bestemmelsen her.

Første ledd gjelder ikke der noe annet er bestemt i eller i medhold av lov og gir ikke adgang til utlevering av opplysninger som er omfattet av lovbestemt taushetsplikt.

II

Loven trer i kraft fra den tiden Kongen bestemmer.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli ført opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 9

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt seks forslag. Det er

- forslagene nr. 1 og 2, fra Maria Aasen-Svensrud på vegne av Arbeiderpartiet
- forslagene nr. 3–6, fra Petter Eide på vegne av Sosialistisk Venstreparti

Det voteres over forslagene nr. 3–6, fra Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en helhetlig gjennomgang av offentlige oppreisningsordninger, som i særskilt grad ser på hvilke grupper som ikke er omfattet av ordningene, og vurdere på hvilken måte disse bør innlemmes eller omfattes av andre ordninger.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at det er lik tilgang til erstatning for svikt av det offentlige overfor en person som var barn da svikten skjedde, uavhengig av hvor personen bor i landet, og om nødvendig opprette en nasjonal erstatningsordning eller et nasjonalt regelverk for kommunale ordninger.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag om å samordne regelverket for erstatning med reglene for foreldelse i straffeloven, slik at ikke kravene om erstatning blir foreldet før en eventuell strafforfølgelse.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at Stortingets rettferdsvederlagsordning blir bedre kjent, og bedre informert om, som erstatningsordning.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

Votering:

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti ble med 93 mot 8 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 16.44.01)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 2, fra Arbeiderpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en gjennomgang av de ulike kommunale og fylkeskommunale oppreisnings- og erstatningsordningene for å få oversikt over potensielt problematisk forskjellsbehandling.»

Kristelig Folkeparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Arbeiderpartiet ble med 64 mot 37 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.44.21)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

Stortinget ber regjeringen ta initiativ overfor KS for å utarbeide en beste praksis-anbefaling for frivillige kommunale og fylkeskommunale erstatningsordninger.

Presidenten: Det voteres alternativt mellom innstillingen og forslag nr. 1, fra Arbeiderpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en helhetlig gjennomgang av offentlige oppreisningsordninger, som i særskilt grad ser på hvilke grupper som ikke er omfattet av ordningene, og vurderer om disse bør innlemmes.»

Kristelig Folkeparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet støttet til forslaget.

Sosialistisk Venstreparti har varslet subsidiær støtte til forslaget.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Arbeiderpartiet ble innstillingen bifalt med 60 mot 41 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 16.45.07)

Votering i sak nr. 10

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt tre forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Guro Angell Gimse på vegne av Høyre og Fremskrittspartiet

- forslagene nr. 2 og 3, fra Lene Vågslid på vegne av Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti

Det voteres over forslagene nr. 2 og 3, fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge til rette for tilgang på rimelig rettshjelp og førstelinjerettshjelp lokalt, for eksempel gjennom etablering av lokale rettssentre som også kan tilby flere juridiske tjenester under ett tak.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen stille krav til domstolene om å aktivt, i hver enkelt sak, avgjøre om det har vært «rimelig å pådra kostnadene» ved fastsettelse av saksomkostningene.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 64 mot 37 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.45.50)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 1, fra Høyre og Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen i forbindelse med den pågående utredningen av rettshjelpsordningen komme tilbake til Stortinget med tiltak i oppfølgingen av denne for å gjøre ordningen bedre, mer effektiv og treffsikker.»

Venstre, Kristelig Folkeparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Høyre og Fremskrittspartiet ble bifalt med 54 mot 47 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 16.46.12)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

I

Stortinget ber regjeringen i løpet av 2019 legge frem forslag til ny rettshjelpsmodell som er i tråd med vurderingene i Dokument 8:152 S (2017–2018), og som sikrer flere bedre rettshjelp ved blant annet utvidelse av an-

vendelsesområdet, graderte egenandeler og heving av inntektsgrensen.

II

Stortinget ber regjeringen fremme forslag til ulike modeller for årlige drøftinger eller forhandlinger mellom staten og Advokatforeningen ved fastsettelsen av den offentlige salærsatsen.

III

Stortinget ber regjeringen legge til rette for at forlikrådene og konfliktrådene styrkes faglig, og at ordninger som bidrar til økt bruk av megling og konfliktløsning utenfor domstolene, styrkes.

IV

Stortinget ber regjeringen iverksette konkrete tiltak for å få ned saksomkostningene, slik at risikoen for høye saksomkostninger for vanlige folk reduseres, heriblant legge til rette for en mer dommerstyrt prosess.

V

Stortinget ber regjeringen fremme en sak for Stortinget om å øke grensen for småkravprosess og knytte grensen opp mot grunnbeløpet i folketrygden, slik at flere saker kan behandles som småkrav.

Presidenten: Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble med 53 mot 48 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.46.39)

Presidenten: I sakene nr. 11–13 foreligger det ikke noe voteringstema.

Sak nr. 14 [16:46:54]

Referat

Presidenten: Det foreligger ikke noe referat. Dermed er dagens kart ferdigbehandlet.

Forlanger noen ordet før møtet heves? Så synes ikke. – Møtet er hevet.

